

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

**EBEVEYNLERİN MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ÇOCUK YETİŞTİRMEYE
DAİR ÖZYETERLİK İNANÇLARININ SOSYAL MEDYA KULLANIMI VE
DİĞER DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ**

TEZİ YAZAN

Beyza SARIDOĞAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Binnaz KIRAN (Mersin Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Zülal ERKAN (Mersin Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / OCAK 2023

ONAY SAYFASI**Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;**

2020011022 numaralı öğrencimiz olan **Beyza SARIDOĞAN** tarafından hazırlanan “**Ebeveynlerin Mükemmeliyetçilik ve Çocuk Yetiştirmeye Dair Özyeterlik İnançlarının Sosyal Medya Kullanımı ve Diğer Değişkenlere Göre İncelenmesi**” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından oybirliği ile Psikoloji Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı– Jüri Başkanı: Prof. Dr. Binnaz KIRAN

(Mersin Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İçi – Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Doç. Dr. Zülal ERKAN

(Mersin Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

20/01/2023

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Canım Kızıma ve Sevgili Oğluma...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Beyza SARIDOĞAN

TEŞEKKÜR

Lisansüstü sürecim boyunca ve tez dönemimde çok değerli öneri, katkı ve bilgileriyle sürecimi kolaylaştıran saygıdeğer Tez Danışmanım Prof. Dr. Binnaz Kıran'a,

Öğrenmeyi bir tutku olarak içime yerleştirdiğim çocukluğumdan bugüne kadar, tüm güzel ve zor zamanlarımda yanımda olan, sevginin, şefkatin, anlayışın ve desteğin cisim bulmuş hali olan çok değerli annem Ayşe Korucu ve babam Mehmet Seyit Korucu'ya,

Küçük bedeninde kocaman bir kalp taşıyan, annesinin bilimsel çabalarını elinden gelen tüm gayretiyle ve sabırla destekleyen ve bilim insanı olmayı hedefleyen canım kızım Zeynep Cemre Sarıdoğan'a

Dünyaya gözünü yüksek lisans yapan bir annenin kucağında açan ve bu sürecin tüm zorluklarında annesinin motivasyon kaynağı olan canım oğlum Mustafa Özbey Sarıdoğan'a,

Yaşamıma girdiği günden beri huzurun ve sevginin timsali olan, öğrenmenin hayat boyu süren serüveninde bana yol arkadaşlığı eden, uzakları kelimelerle yakın edip desteğini hep hissettiren sevgili eşim Özcan Sarıdoğan'a,

Yüksek Lisans sürecim boyunca, çok değerli bilgi ve deneyimlerini bizimle paylaşan Prof. Dr. Şükrü Uğuz'a, Prof. Dr. Ayşe Avcı'ya ve Prof. Dr. Nurgül Özpoyraz'a,

Akademik sürecimde kendilerinden destek ve motivasyon aldığım çalışkan arkadaşlarım Ruken Güven Akgül'e ve Firdevs Ergin'e gönülden teşekkür ederim.

ÖZ**EBEVEYNLERİN MÜKEMMELİYETÇİLİK
VE ÇOCUK YETİŞTİRMEYE DAİR ÖZYETERLİK İNANÇLARININ
SOSYAL MEDYA KULLANIMI VE
DİĞER DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ****Beyza SARIDOĞAN****Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Binnaz Kıran****Ocak 2023, 153 sayfa**

Bu araştırmanın amacı; ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyi ve özyeterlik inançlarının, sosyal medya kullanımı ve diğer demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemektir. Araştırma Türkiye genelinde 0 – 6 yaş grubunda çocuğu olan gönüllü ebeveynlerle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu, kolay ulaşılabilen örnekleme yöntemiyle seçilmiş 324 anne ve 86 baba olmak üzere toplam 410 ebeveyn oluşturmaktadır. Katılımcılara; Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Berkeley Ebeveyn Özyeterlik Ölçeği ve Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 22 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri olan özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının normal dağılıma uygun olmamasından dolayı parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda; araştırmada ebeveynlerin özyeterlik ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin ebeveyn rolleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U Testi ile incelenirken; çocuk sayısı, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, sosyal medya kullanım sıklığı ve sosyal medyadan etkilenme düzeyi açısından farklılaşıp farklılaşmadığı ise Kruskal Wallis Testi aracılığı ile incelenmiştir. Ebeveyn özyeterliği ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiler ise Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı aracılığı ile hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; ebeveyn özyeterliği ile mükemmeliyetçiliğin 3 alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($\rho = -.143$, $p < .001$) olduğu ve ebeveynlerin özyeterlik düzeyleri arttıkça mükemmeliyetçilik düzeyinin azaldığı görülmüştür. Sosyal medya kullanımı ile ebeveyn özyeterlik inançları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit

edilmiştir ($U=1231.5$, $p<,008$). Sosyal medya kullanım süresi artan ebeveynlerin (Günlük 4 saat kullanım) özyeterlik düzeyinin diğer ebeveynlerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Sosyal medyadan etkilenme düzeyi ile ebeveyn özyeterliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmıştır ($U=774,5$, $p<,005$). Sosyal medyanın ebeveynlik rollerinde etkili olduğunu düşünmeyen ebeveynlerin özyeterlik seviyelerinin diğer ebeveynlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ebeveyn özyeterliği ile diğer demografik değişkenler arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Mükemmeliyetçilik değişkeni ile ebeveynlerin sosyal medya kullanımı, sosyal medyadan etkilenme düzeyi, aylık gelir ve eğitim düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bulgular, alanyazındaki diğer bulgularla karşılaştırılıp tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn özyeterliği, özyeterlik, mükemmeliyetçilik, sosyal medya kullanımı.

ABSTRACT**THE EXAMINATION OF PARENTS' PERFECTIONISM AND PARENTAL
SELF-EFFICACY BELIEFS ACCORDING TO SOCIAL MEDIA USAGE
AND OTHER VARIABLES****Beyza SARIDOĞAN****Master Thesis, Department of Psychology****Advisor: Prof. Dr. Binnaz Kiran****Ocak 2023, 153 pages**

The aim of this research is to examine the relationship of parents' perfectionism and parental self-efficacy with social media usage and other demographic variables. The research was carried out with the volunteer parents living in Turkey who have at least a child in "0-6 age" group. The study group of this research consists of 410 parents, 324 mother and 86 father, whom were selected by convenience sampling method. Informed Consent Form, Demographic Information Form, Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale Revised (BPSE-R) and Frost Multidimensional Perfectionism Scale (FMPS) were applied to the participants. IBM SPSS Statistics 22 programme was used in the analysis of the data. The Mann Whitney U test, which is the non parametric version of the T-test, was used to examine whether the self-efficacy and perfectionism levels of parents differ according to their parental status, since the distribution of "parental self-efficacy" scores, which is the dependent variable of the study, is not suitable to normal distribution. The Kruskal Wallis test, which is the non parametric equivalent of one-way analysis of variance, was used to examine whether the self-efficacy levels of parents differ according to the parents' age, number of children, education level, monthly income, social media usage and the level of getting influenced by social media. The relationship between parental self-efficacy and perfectionism was calculated by Spearman's correlation. It has been detected that there is a negative correlation between parental self-efficacy and three sub-dimensions of perfectionism ($\rho = -.143, p < .001$). As the level of parental self-efficacy increases, the level of perfectionism decreases. It has been determined that there is a statistically meaningful difference between parental self-efficacy and social media usage ($U = 1231.5, p < .008$). The parents using social media 4 hours a day have less parental self-efficacy levels than

the other parents. It has been seen that there is a statistically meaningful difference between parental self-efficacy and the level of getting influenced by social media ($U=774,5$, $p<,005$). The parents who perceive social media as inefficient in parenting roles have higher self-efficacy levels than the other parents. There have not been found any significant meaningful differences between the demographic variables and parental self-efficacy. There have been found meaningful differences between perfectionism and social media usage, the level of getting influenced by social media, the level of education and monthly income. The findings have been discussed and compared with the other findings in the literature.

Key Words: Parental self-efficacy, self-efficacy, perfectionism, social media usage.

ÖNSÖZ

Hayatın kompleks yapısı içerisinde üstlenilen görevlerle ve karşılaşılan problemlerle başa çıkabilmekte, kişilerin sahip olduğu özyeterlik inancı oldukça değerli bir rol oynamaktadır. Sorunlarını çözme becerisi kazanmış ve özgüveni yüksek olan çocuklar yetiştirmek, toplumu oluşturan her ailenin ortak hedefleri arasında gösterilebilir. Kendi değerini takdir edebilen çocuklar ise, özyeterlik inançları yüksek ebeveynlerin güven verici ortamında yetişebilmektedir. Ebeveynlerin içsel zenginliklerinin farkına varabildiği, çocuklarıyla olan etkileşimlerinde bu zenginliğin doğasından güç alabildiği ve sağlıklı iletişimin olduğu aile ortamları, huzurlu bir toplum yapısı için elzem görünmektedir. Ebeveynliğin özgün sürecinde, özyeterlik inancının etkilenebildiği durumlar söz konusudur. Bu araştırma, günümüz ebeveynlerini yakından ilgilendiren iki kavram olan, mükemmeliyetçilik düzeyi ve sosyal medya kullanımının özyeterlik ile olan ilişkisine ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Alanyazında konuyla ilgili çalışan diğer araştırmacılara ve ebeveynlere kaynak olabilmesi hedeflenmiştir.

Beyza SARIDOĞAN

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
2. YÖNTEM.....	57
2.1. Katılımcılar.....	57
2.2. Prosedür.....	60
2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller.....	60
2.4. Araştırmanın Modeli	61
2.5. Araştırma Verilerinin Analizi.....	62
3. BULGULAR	68
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	92
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	110
5.1. Sonuçlar.....	110
5.2. Öneriler.....	111
KAYNAKÇA	113
EKLER	130

KISALTMALAR

FMPS	: Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
MPS	: Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
KYM	: Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik
BYM	: Başkalarına Yönelik Mükemmeliyetçilik
vd.	: ve diğerleri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	<i>Web 1.0'dan Web 2.0'a geçişte değişen özellikler</i>	40
Tablo 2.	<i>Geleneksel Medya – Yeni Medya Özellikleri Karşılaştırması</i>	42
Tablo 3.	<i>Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler</i>	58
Tablo 4.	<i>Katılımcıların Sosyal Medya Kullanımına Yönelik Bilgiler</i>	59
Tablo 5.	<i>Ebeveyn Özyeterlik Ölçeğinin Dağılımına İlişkin İstatistikler</i>	63
Tablo 6.	<i>Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin Dağılımına İlişkin İstatistikler</i>	65
Tablo 7.	<i>Ebeveyn Rollerine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	69
Tablo 8.	<i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Ebeveyn Rollerine Göre Değişimi</i>	70
Tablo 9.	<i>Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	71
Tablo 10.	<i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Değişimi</i>	72
Tablo 11.	<i>Ebeveynlerin Yaşına Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	73
Tablo 12.	<i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Ebeveyn Yaşına Göre Değişimi</i>	74
Tablo 13.	<i>Eğitim Düzeyine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	75
Tablo 14.	<i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Değişimi</i>	76
Tablo 15.	<i>Gelir Düzeyine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	78
Tablo 16.	<i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Değişimi</i>	79
Tablo 17.	<i>Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	81
Tablo 18.	<i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Değişimi</i>	82

Tablo 19. <i>Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeylerine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı</i>	84
Tablo 20. <i>Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeylerine Göre Değişimi</i>	85
Tablo 21. <i>Mükemmeliyetçilik Düzeylerine Göre Ebeveyn Özyeterlik Puanlarının Dağılımı</i>	89
Tablo 22. <i>Ebeveyn Özyeterlik Puanlarının Mükemmeliyetçilik Düzeylerine Göre Değişimi</i>	89
Tablo 23. <i>Ebeveyn Özyeterliği ile Mükemmeliyetçilik Arasındaki Korelasyon Katsayıları</i>	91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Modeli	62
---	----

EKLER LİSTESİ

EK A: Tez Etik Kurul Onayı.....	130
EK B: Bilgilendirilmiş Onam Formu	132
EK C: Demografik Bilgi Formu	133
EK D: Berkeley Ebeveyn Özyeterlik Ölçeği	134
EK E: Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	135
EK F: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilimsel araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı Alınması Hk.....	136
EK G: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni	137

1. GİRİŞ

Anne babalar için çocuklarını yetiştirme süreci uzun ve keşfedilmeye açık bir yolculuktur. Her anne – baba kendi özgünlüğü içerisinde çocuk yetiştirme faaliyetinde bulunmaktadır. Bu yolculukta anne babalar sosyal çevrelerindeki aileleri gözlemleyerek (Çevik, 2019) ve kendi varoluş özellikleriyle bu deneyimleri özdeşleştirerek bir yol takip eder. Anne – babalar çocuklarını yetiştirme ve onları toplumsal hayata hazırlama sürecinde pek çok içsel ve dışsal faktörün etkisi altında kalmaktadırlar (Coleman ve Karraker, 1997). Kişilerin içinde bulunduğu sosyoekonomik ve ekolojik koşullar dışsal faktörlere kaynak oluştururken, bireylerin iç dünyalarında sahip oldukları değerler, hayata ve kendilerine dair olan inançları, kişilik özellikleri içsel faktörlerin başında gelmektedir.

Her bireyin birbirinden farklılığı ölçüsünde çocuk yetiştirmeye dair olan eylemleri de kendine özgü ve biriciktir. Bu özgünlükle birlikte, kişiliğin oluştuğu dönem olan çocuklukta, anne babaların sahip olduğu bazı değerler, ortak olumlu ya da olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. 6 yaş öncesi dönemi kapsayan okul öncesi yılları, uzun dönemli fiziksel ve zihinsel sağlığın oluşum süreci olarak değerlendirilmektedir (Wittkowski vd., 2016). Psikososyal gelişimin oldukça hızlı olduğu bu dönemde, çocuk gelişiminde optimal bir düzeye ulaşabilmenin yolu ebeveyn davranışlarını düzenlemekten geçmektedir. Çünkü ebeveynler; çocuklarının fiziksel, duygusal ve sosyal çevrelerini ve en kapsamlı ifadesiyle gelişimlerini şekillendirme konusunda bütüncü bir role sahiptirler (Wittkowski vd., 2016).

Ebeveynlik bir bütün olarak bakıldığında, aile geliri, sosyal çevre gibi dış yaşam koşullarının yanısıra anne-babalık tutumları, ebeveynin ruhsal ve bedensel sağlığı gibi pek çok faktörü kapsamaktadır (Coleman ve Karraker, 1997). Alanyazında ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme konusunda benimsedikleri tutum ve davranışları ve bu tutumları etkileyen etmenleri konu alan pek çok araştırma bulunmaktadır.

Bu alanda ülkemizde yapılan araştırmalarda, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumunda belirleyici olabilecek farklı değişkenler incelenmiştir . Ebeveynlerin çalışma durumu, çocuğun yaşı ve cinsiyeti (Haktanır vd., 1998); psikolojik gelişim, akademik başarı ve özgüven gelişimi (Yılmaz, 1999); ebeveynlerin eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, tek ebeveyn olma durumu, ebeveynlerin yaşı ve sahip oldukları çocuk sayısı (Canatan, 2020; Şanlı ve Öztürk, 2012); evlilik uyumu ve yakın ilişki düzeyi (Malkoç ve Güren, 2018); ebeveynlerin kendi anne-babalarıyla bağlanma stilleri ve evlilik yaşı

(Akatlı ve Tunçay, 2022); çocuk yetiştirme tutumu ile ilişkisi incelenen değişkenler olarak görülmektedir.

Yapılan alanyazın taramasında; demokratik tutumu benimseyen annelerin çocuklarının, duygularını yönetme becerilerinde daha ileride olduğu (Cantekin ve Akduman, 2020), ebeveyn tutumlarının çocukların uyum sürecinde belirleyici olduğu (Yalçın, 2016), ebeveynlerin reddedici tutumunun güçlü bir bağlantıyla depresyon ile, ebeveynlerin kontrol davranışlarının ise anksiyete ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Holden ve Buck, 2002; Rapee, 1997). Zayıf ebeveyn gözetimi, cezalandırıcı ebeveyn tutumları ve ebeveynlerin kendi aralarındaki çatışma davranışlarının, sonraki dönemlerde görülen antisosyal davranışların, davranım bozukluklarının ve suçluluğun yordayıcısı olduğu (Ferrington, 2005); çocukta bilişsel performansları açıklayan en önemli etmenin ebeveynlik stilleri olduğu ve “Anne duyarlılığı ve yerinde tepki verebilme” özelliklerinin, bilişsel performans üzerinde en geniş paya sahip olduğu görülmüştür (Waldfogel ve Washbrook, 2011).

Ebeveyn tutum ve davranışlarının, çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi ve performansı üzerindeki etkisi, belirtilen araştırmaların ortak sonucunu oluşturmaktadır. Ebeveyn davranışlarının çocuk üzerinde bu seviyede önem kazandığı bir pozisyonda, davranışların temelinde yatan inançlara yoğunlaşmak ihtiyaç olarak görülmektedir. Kişiliğin ana esaslarının belirlendiği çocukluk döneminde, ebeveynlerin sahip olduğu özyeterlik inancı çocukların gelişiminde yönlendirici rol oynamaktadır (Bandura, 1977).

Özyeterlik (self-efficacy), Sosyal Öğrenme Kuramı'nın kurucusu Bandura'nın alanyazına kazandırdığı bir kavramdır. Özyeterlik kavramı; kişilerin olası durumların yönetimi için gerekli faaliyetleri düzenleyip, başarılı bir şekilde yürütme yeteneğine ilişkin kendileri ile ilgili inançlarını temsil etmektedir (Bandura, 1977; 1997). Tanımından da görüldüğü üzere özyeterlik, bireyin kendisine dair yargısını yansıttığı için; Bandura (1994) tarafından “algılanan özyeterlik inancı (perceived self-efficacy)” olarak da tanımlanmıştır. Özyeterlik inancı, davranış ortaya koymada merkezi bir roldedir ve döngüsel anlamda kişide davranış değişimini başlatan süreçtir (Wittkowski vd., 2016).

Araştırma kapsamında incelenen “Ebeveyn özyeterliliği” ise genel özyeterliliğin bir alt kategorisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bandura'nın (1977); “parental self-efficacy” olarak ilk kez tanımladığı bu kavram, tanımı bakımından zaman içerisinde bazı farklı yaklaşımlara odak noktası olmuştur. Bandura ebeveyn özyeterliliğinin varlığını ve bazı

sonuçlarını tanıtmakla birlikte, ayırıcı özel niteliklerini belirtmemiştir (DeMontigny ve Lacharite, 2005).

DeMontigny ve Lacharite (2005), ebeveyn özyeterliğinin, “ebeveynliğe güven (parental confidence)” ve “ebeveyn yetkinliği (parental competence)” gibi birbirinden ayrı kavramlara karşılık olarak kullanıldığını belirtmektedir. Broome (1993)’un, “ebeveyn özyeterliği” ile “ebeveynliğe güven duyma”nın, eş anlamlı psikolojik iki terim olduğunu ifade etmesinden sonra, belirtilen kavramlara açıklık getirilmesi ihtiyacı doğmuştur (akt. DeMontigny ve Lacharite, 2005). Bandura’ya göre (1997) özgüven (self-confidence), kişinin kendine duyduğu inancın gücüne dair olan ve sınırların tanımlayıcı olmadığı, belirsiz kaldığı bir terimdir. Özyeterlik inancı ise; belirli bir konuda hem sahip olunan potansiyel gücün varlığını onaylamayı, hem de bu güce inanmayı kapsamaktadır (Bandura, 1997).

DeMontigny ve Lacharite (2005), Bandura’nın çizdiği çerçevede bu belirsizliğin giderilmesi ve ebeveyn özyeterliğinin doğru olarak tanımlanabilmesi için, kavramın doğuşundan itibaren kronolojik düzeyde bir analiz gerçekleştirmişlerdir. Bu analize göre özyeterlik inancı şu 4 bileşeni taşımaktadır: Kişinin kendine duyduğu inancın olması, potansiyel gücün varlığı, spesifik durum odaklı olması ve sonuca götüren davranışları organize edebilme becerisinin varlığı.

DeMontigny ve Lacharite (2005), yaptıkları meta-analiz sonucunda, ebeveyn özyeterliği kavramının bir evrimleşme sürecinden geçtiğine kanaat getirmişlerdir. Verilen bileşenlerin gösterdiği doğrultuda ebeveyn özyeterliği; “ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye dair görevlerini yerine getirebilme ve düzenleyebilme yeterliliklerine duydukları inanç” olarak tanımlanmaktadır (DeMontigny ve Lacharite, 2005).

Bandura (1997), özyeterlik inançlarının ebeveynlik uygulamaları için önemli bir temel oluşturduğunu belirtmiştir. Luebering (1995), algılanan ebeveyn özyeterliği ile çocuk yetiştirme inançları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, yenidoğan bebeği olan annelerle çalışmıştır. İki değişken arasında önemli bir korelasyonun tespit edildiği çalışmada, ebeveynlik rolünden keyif alan annelerin, ebeveyn özyeterliğinde de olumlu hissettikleri belirtilmiştir (Luebering, 1995).

Teti, O’Connell ve Reiner (1996), ebeveyn özyeterliğinin, annelik depresyonu, ebeveyn duyarlılığı ve çocuk sağlığındaki aracı rolünü inceledikleri çalışmalarında; ebeveyn özyeterlik inançlarının, ebeveyn duyarlılığının doğrudan yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir.

Jones ve Prinz (2005), ebeveyn özyeterliğinin; ebeveyn yetkinliği ile arasında güçlü, ebeveyn psikolojik işlevselliği ile arasında orta derecede bir bağlantı olduğunu ileri sürmektedirler. İki kavram arasındaki bağlantının hem doğrudan hem de dolaylı olarak gerçekleştiğini belirten Jones ve Prinz (2005), ortaya çıkan işlevsel bir döngüden bahsetmektedirler. Yüksek ebeveyn özyeterliğine sahip ebeveynlerin, etkili ebeveynlik becerilerini edinmede ve uygulamada kendilerine güven duyduklarını ve bu inancın yetkin ebeveyn davranışlarıyla sonuçlandığını belirtmektedirler. Aksi doğrultuda ise; düşük özyeterlik inancına sahip ebeveynlerin, çocuklarının içinde bulunduğu zorlayıcı koşullarda etkili biçimde davranmayı oldukça güç bulduklarını aktarmaktadırlar (Jones ve Prinz, 2005).

Bu çalışma kapsamında “Ebeveynlerin Özyeterliği” ile ilişkili değişkenlerin neler olduğu ve ilişkilerin niteliği araştırılmıştır. Özyeterlik ile ilişkisi araştırılan ilk değişken, ebeveynlerin sahip olduğu mükemmeliyetçilik düzeyidir.

Mükemmeliyetçilik, kusursuz mükemmel ulaşma isteği, yoğun öz-eleştiri, algılanan hatalara aşırı olumsuz tepkiler ve yüksek standartlar elde edilebilse dahi tatmin olamama ile genişçe karakterize edilebilen, çok boyutlu bir kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Frost, 1990; Hewitt ve Flett, 1991).

Alanyazında sürdürülen araştırmalarda mükemmeliyetçiliğe dair bazı temel sorulara değinildiği görülmektedir: “Mükemmeliyetçiliğin temel özellikleri nelerdir?”, “Mükemmeliyetçilik hem sağlıklı hem de patolojik özellikleri kapsamakta mıdır?”, “Mükemmeliyetçilik tek boyutlu üniter bir yapı olarak mı ele alınmalı ya da çok boyutlu olarak mı düşünülmelidir?” soruları, bu temel sorulardan bazılarıdır (Neale vd., 2004).

Mükemmeliyetçilik tarihsel sürecinin başlangıcında, psikolojik uyumsuzluk ve bozukluğun bir göstergesi olarak algılanmakta ve kabul edilmektedir (Burns, 1980; Hollander, 1965; Missildine, 1963). Mükemmeliyetçiliğin tek boyutlu ve bütüncül bir yapı olarak ele alındığı bu dönemde olgunun tanımlaması kişinin kendine yönelik bilişlerine yoğunlaşmıştır (Neale vd., 2004). Mükemmeliyetçiliğe dair görüşleri konusunda Adler (1956) diğer teorisyenlerden kısmen ayrılmakta ve mükemmeliyetçiliği insan doğasının ve gelişiminin normal bir yönü olarak yansıtmaktadır (akt. Rice vd., 1996). Adler (1956), bireyin kendisine gerçekdışı hedefler koymas ve belirlediği standartlara ulaşmak için kendisine baskı yapması durumunda mükemmeliyetçiliğin bir sorun olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (akt. Rice vd., 1996).

Hollander (1965), Hamachek (1978) ve Burns (1980)'un yaptığı tanımlamaya göre mükemmeliyetçilik, kişinin kendisine gerçek dışı standartlar koyması, başarısızlıklara seçici bir dikkatle yaklaşması ve hepsi ya da hiçbiri tarzında düşünme stiliyle karakterize edilmiştir (akt. Neale vd., 2004). 1990'lara kadar olan dönemde, anksiyete ve depresyon şikayetiyle kliniğe başvuran hastaların semptomlarında çoğunlukla yüksek mükemmeliyetçilik seviyesinin bulgusuna rastlandığı belirtilmektedir (Stoeber, 2011). Bu bulgular mükemmeliyetçiliğin olumsuz sonuçlara yol açan tek yönlü bir kişilik eğilimi olduğuna dair görüşleri güçlendirmiştir (Burns, 1980; Stoeber, 2011).

Bununla birlikte, mükemmeliyetçiliğe dair yapılan açıklamalar, zaman içerisinde yapılan araştırmalarla değişikliğe uğramıştır (Neale vd., 2004; Stoeber, 2011). 1990'larda mükemmeliyetçiliğin yalnız olumsuz sonuçlarla açıklanamayacak, daha kapsamlı ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu fikri ortaya çıkmıştır (Frost, 1990; Hewitt ve Flett, 1991). Hamachek'in (1978), mükemmeliyetçiliğin kişilerde başarılı bir hayata temel oluşturabilecek güdüye zemin hazırladığını öne sürmesi; "sağlıklı" ve "nevrotik" mükemmeliyetçilik ayırımına kapı aralamıştır.

Hamachek'in sonrasında Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990), yaptıkları araştırmalarla mükemmeliyetçiliğin 6 alt boyutu olabileceğini belirtmişlerdir. "Hatalara aşırı dikkat, yüksek kişisel standartlara sahip olma, yüksek ebeveyn beklentileri, yüksek ebeveyn eleştiri algısı, kendi eylemlerinden şüphe duyma ve düzen - temizlik"; Frost ve arkadaşları tarafından tanımlanan mükemmeliyetçilik boyutlarıdır (Frost vd., 1990). Hewitt ve Flett (1991)'in mükemmeliyetçiliğe bakış açısı ise Frost'dan kısmen farklılaşarak, alt kategorilere bölünme şeklinde gözlemlenmektedir. "Kendine yönelik mükemmeliyetçilik", "Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik" ve "Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik", Hewitt ve Flett (1991) tarafından ortaya konulan mükemmeliyetçilik alt kategorileridir.

Stoeber (2011), mükemmeliyetçiliğin boyutlarının analizinde kendisinden önce yapılan araştırmalardan farklı iki başlık belirtmiştir. "Mükemmeliyetçi çabalar" ve "mükemmeliyetçi endişeler" olarak belirlediği bu başlıkları, sağlıklı ve sağlıksız mükemmeliyetçilik özellikleri ile eşleştirmektedir. Mükemmeliyetçi çabalar (perfectionistic strivings); bilinçlilik, uyumlu başa çıkma becerileri, olumlu duygulanım ve psikolojik iyi oluş gibi olumlu kişilik özellikleriyle ilişkili bulunmuştur (Stoeber, 2011).

Aksi yönünde mükemmeliyetçi endişeler (perfectionistic concerns); hatalar üzerinde aşırı endişe, hareketlerden şüphe duyma, başkalarının değerlendirmeleri hakkında aşırı

düşünme, beklentiler ve performanslar karşısında hayal kırıklığı yaşama gibi yönleriyle karşımıza çıkmaktadır. Olumsuz kişilik özellikleriyle, olumsuz duygulanım ve psikolojik uyumsuzluk ile eşleştirilmektedir (Stoeber, 2011). Stoeber (2011), belirtmiş olduğu kategorilere dayanarak insanların “sağlıklı mükemmeliyetçiler”, “sağlıksız mükemmeliyetçiler” ve “mükemmeliyetçi olmayan bireyler” olarak 3 gruba ayrılabilceğini düşünmektedir.

Mükemmeliyetçiliğin bireylerde oluşma ve gelişme süreci, alanyazında ele alınan bir diğer temel araştırma sorusu olarak görülmektedir (Burns, 1980; Frost, 1990; Hamachek, 1978; Hollander, 1965; Missildine, 1963). Mükemmeliyetçiliğin teorisyenleri arasında, bu kişilik özelliğinin nasıl geliştiğine dair oldukça büyük bir uzlaşma vardır (Frost vd.,1990). Missildine (1963), Hollander (1965) ve Hamachek (1978)’i de kapsayan teorisyenlerin ulaştığı ortak fikir; mükemmeliyetçiliğin kökenlerinin, mükemmelin peşinde olan ve talepkar ebeveynlerle etkileşim halinde olmaktan geldiği yönündedir.

Hollander (1965), mükemmeliyetçiliği; kişinin kendinden ya da başkalarından, içinde bulunulan durumun gerektirdiğinden daha yüksek özellikte eylem beklemesi olarak aktarmaktadır. Bu kişilik özelliğinin, çoğunlukla memnun edilmesi zor olan anne-babadan onay, kabul ve anlayış beklendiği güvensiz geçirilen bir çocukluk döneminde geliştiğini savunmuştur (Hollander, 1965). Mükemmeliyetçiliğin neden varlığını yetişkinlik döneminde de sürdürdüğü bu konuda yöneltilebilecek sorulardan biridir.

Hollander (1965), mükemmeliyetçiliğin kendini küçük görmeye mücadelede bir çaba olduğunu düşünmektedir. Kompulsif davranışlarla mükemmeliyetçiliğin birbirinden bu aşamada ayrılması gerektiğini düşünen Hollander; zorlantıları, kişiyi kabul edilemez dürtü ve isteklerden kurtarma yolunda bir mekanizma olarak değerlendirirken, mükemmeliyetçiliği daha iyi bir öz-imağ ve kişilerarası destek elde edebilmek için kullanılan bir yol olarak görmektedir (Hollander, 1965).

Hamachek (1978), mükemmeliyetçi bireylerin başarıma güdüsünden daha çok başarısızlık korkusuyla harekete geçtiklerini belirtmektedir. Frost, benzer bir açıklamayla; mükemmeliyetçi bireyleri yüksek başarıma güdüsü olan bireylerden ayırıcı olan faktörün, mükemmeliyetçi bireylerin kendilerini aşırı eleştirmesi olduğunu aktarmaktadır (Frost vd., 1990). Olumsuz öz değerlendirme, dışarıdan onaylanmaya duyulan ihtiyaç ve hata yapmaktan aşırı endişe duyma mükemmeliyetçiliğinin diğer boyutları olarak sunulmaktadır (Frost vd., 1990; Neale vd., 2004).

Bu araştırma kapsamında ebeveyn özyeterlik inançları ile ilişkisi incelenmiş olan ikinci değişken, anne-babaların sosyal medya kullanımlarıdır.

İletişim (media) en genel tanımlamasıyla; bilgi, düşünce ve davranışların aktarılması sürecidir (Oskay, 1997) ve insan yaşamının başladığı günden itibaren fonksiyonunu hayati önemde sürdürmektedir. Bu tarihi süreç içerisinde insanoğlu, içinde bulunduğu koşullara uygun iletişim teknik ve becerilerini üretebilmede hep başarılı olmuştur. Bu gelişim ve üretim deneyimi, bazen bir sarmal döngü içerisinde oluşarak, bazen de önceki yaşantılara eklenerek ama çoğu kez dönüşüm geçirerek devam etmektedir (Kara, 2013).

İletişimin dijital kaynaklar üzerinden gerçekleştiği ve internet teknolojisinin geliştiği ilk zaman dilimi olan “1984-2003” arası yıllar, “Web 1.0.” dönemi olarak adlandırılmaktadır (Arvas, 2022; Çevik, 2019). Bu dönemde internetin kullanımı daha kısıtlıdır ve kişisel profillerin oluşturulabilmesinden ziyade sadece tek taraflı içerik üretimine imkan veren ve kullanıcıyla düz çizgisel bir iletişim kuran internet siteleri bulunmaktadır (Arvas, 2022; Kara, 2013). Yalnız okuma (read only) dönemi olarak da isimlendirilen Web 1.0’ın sistemi; bireysel ya da kurumsal internet siteleri, veri indirme (download) ve tek yönlü akış şeklinde düzenlenmiştir (Arvas, 2022).

Web 1.0. uygulamalarının sınırlayıcı deneyimlerinin akabinde internet üzerinde sürdürülen çalışmalar daha farklı sonuçlara ulaşılmasını sağlamış ve sözü edilen platformun kullanım şekli, teknikleri ve amaçları genel anlamda kullanıcıların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda büyük bir değişim geçirmiştir. Bu değişimin en göze çarpan kısımlarından birisi; Web 2.0 teknolojileri ve en kapsamlı getirisi olarak görünen sosyal medya uygulamalarıdır (Kara, 2013).

Temel mantığının “kullanıcının içerik üretmesi (User generated content)” olarak planlandığı ve literatüre bu isimle geçen Web 2.0. teknolojisi, ilk olarak Tim O’Reilly tarafından 2005 yılında kavram bazında belirtilmiştir (O’Reilly, 2005). Web 2.0; açık kaynaklı, interaktif ve kullanıcı kontrolünde olan, kullanıcıların ticari ve sosyal platformlarda yer almalarını sağlayarak deneyim ve bilgilerini genişletmelerini sağlayan çevrimiçi uygulamaların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Constantinides, 2009). Revize edilmiş internet olgusunun gündeme gelmesi olarak algılanan Web 2.0., sosyal ve ticari çevreler tarafından oldukça hızlı benimsenmiştir (Constantinides, 2009).

İnternet Web 2.0. teknolojisiyle kullanıcılarına sosyal ilişkilerini yeniden şekillendirebilecekleri ve daha önceden haberdar olmadıkları hayatlara aktif olarak

katılabilecekleri “sosyal medya” platformunun kapılarını aralamıştır. Sosyal medya; kişilerin sınırları çizilmiş bir sistemde, kamuya yarı ya da tamamen açık profil belirlemesine, iletişimde olduğu diğer kişilerin listesini paylaşmasına, kullanıcıların bağlantıda olduğu kişileri görmesine imkan tanıyan internet tabanlı servislerin genel adı olarak ifade edilmektedir (Büyüksener, 2009).

Sosyal medya kullanımı, Türkiye bağlamında da dünyada olduğu gibi gittikçe yaygınlaşmaktadır. TÜİK 2022 yılı Ağustos ayı verilerine göre; “İnternet kullanım oranı, 16-74 yaş grubundaki kişilerde 2021 yılında %82,6 iken, 2022 yılında %85,0 olmuştur”. Bir diğer internet tabanlı kaynakta, ülkemizdeki güncel sosya medya kullanıcı sayısının 68,90 milyon olduğu belirtilmektedir (We are social, 2022). Toplam nüfusun % 80’ine tekabül eden bu rakam, sosyal medyanın günümüz dünyasında aldığı yere ışık tutmaktadır.

Yaşamın her alanında etkilerini göstermeye başlayan sosyal medya, akademik platformlarda da çeşitli disiplinler tarafından araştırılmakta; psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel bağlamlarda araştırmalara konu olmaktadır (Williams ve Rogers, 1988; Ha ve James, 1998; Ruggiero, 2000; Büyüksener, 2009). Bireylerin kişisel ve toplumsal bazı ihtiyaçlara göre kitle iletişim yöntemlerini seçtiklerini ve bu kullanım sonucunda birtakım doyumlara ulaştıklarını savunan “kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı”, bu araştırmaların pek çoğunun esas konusunu oluşturmaktadır (Çemrek, Baykuş ve Özaydın, 2014; Göncü, 2018; Koçak, 2013). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı; insanların medya kullanımıyla neyi amaçladığının bilinmesi gerektiğini savunmaktadır (Severin ve Tankard, 1994; akt. Koçak, 2013).

Bu araştırma kapsamında günümüz iletişim dünyasında payı hızla büyüyen sosyal medya platformlarında ebeveynlerin hangi amaçla buldukları, en çok hangi uygulamaları ve ne kadar süreyle kullandıkları incelenmektedir.

Ebeveynlik, kuşaklar arasında aktarılabilen sosyokültürel bir olgudur (Burç, 2015). Sonraki nesle bir miras olarak bırakılabilen ebeveynliğe dair her türlü bilgi ve deneyim, geleneksel düzlemde birebir diyaloglarla ve aile içinde sosyalleşme sürecinde gerçekleşmektedir (Aktaş, 2019). Yaş olarak daha büyük olan kişilerin deneyimleri genç anne – babalar tarafından başvurulabilecek bir kaynak niteliği taşımakta ve önem verilmektedir. Yeni medya platformları öncesinde bu bilgi mirası çok değerli iken; günümüzde bilgiye ulaşma yöntemlerinin kolaylaşması ve hiç tanımadığımız hayatlardan haberdar olabilme şeffaflığı, geleneksel bağların zayıflamasına ve ebeveynlik deneyimlerinin paylaşıldığı mecraların değişmesine yol açmıştır (Aktaş,

2019; Ergül ve Yıldız, 2021). Hamilelik dönemi, yenidoğan ve sonraki dönemlerde bebek bakımı ve beslenme süreci gibi ebeveynliğe dair pek çok bilgi interaktif olarak paylaşımına sunulmaktadır (Ergül ve Yıldız, 2021).

“Anne”, “Baba”, “Ebeveynlik” gibi kültürel kavramların sosyal medya aracılığı ile hem aktarımı sağlanmakta hem de bu öğelerin taşıdığı anlam güncellenmektedir (Burç, 2015). Ebeveynliği tanımlayan kavramlar sosyal medya görüngüleriyle ve içerikleriyle oldukça göze çarpan bir dönüşüm geçirmektedir (Ergül ve Yıldız, 2021). “Dijital ebeveynlik” (Akbaş ve Dursun, 2020); “Dijital baba” (Gökalliler ve Özer, 2019); “Instamom (Instagram annesi)” (Ergül ve Yıldız, 2021); “Instadad (Instagram babası)” (Morva ve Ünlü, 2021); “Bloggermom (Blogger anne)” (Aktaş, 2019) gibi yeni terimlerin sıklıkla karşımıza çıktığı bu bağlamda, ebeveynlerin sosyal medya ile kurdukları ilişkilerin doğasını araştırmak ve sonuçlarına dair farkındalığı artırmak toplumsal bir ihtiyaç olarak bulunmaktadır.

Dijital medyada yansımaları görünen değişimin gerçek dünyada da ebeveynler tarafından yaşandığı ifade edilmektedir (Aktaş, 2019; Morva ve Ünlü, 2021). Ataerkil toplumun ve düzenin bir oluşumu olan hegemonik erkeklik yapısının ve bununla ilişkili babalık yapısının yerini kapsayıcı erkeklığe ve babalığa (involved fatherhood) bıraktığı düşünülmektedir (Morva ve Ünlü, 2021). “Yeni”, “ilgili” ya da “katılımcı” babalık gibi farklı isimlerle kavramsallaştırılan babalık fenomeni, cinsiyet ayrımı gözetmeyen, evliliğe işbirliği çerçevesinde bakan, çocuğuyla yakın bir ilişki kuran ve çocuğunun ihtiyaçlarına bütüncül bir duyarlılıkla cevap verebilen kişi olarak aktarılmaktadır (Campana vd., 2020; Morva ve Ünlü, 2021).

Radikal bir değişim ve dönüşüm sürecinin anneler için de işlediği varsayılmaktadır (Aktaş, 2019; Burç, 2015; Ergül ve Yıldız, 2021). Eğitim ve istihdam alanlarındaki olanakların artması, kadınların sosyal hayatını önceye nazaran çok daha renklendirmiş ve toplum içerisindeki statüsünün artmasına aracı olmuştur . Bununla birlikte anne olmaya dair roller babalarla paylaşılıyor gibi görünse de, çocukla ilgili beklentilerin anne üzerinde olduğu düzen devam ediyor görünmektedir (Hıdır ve Barutçu, 2016). Popüler toplum annelerden “süper” olmasını ve her ihtiyaca yetişmesini beklemekte ve sosyal medya aracılığıyla bu algı her gün beslenmektedir (Aktaş, 2019).

Ebeveynlik olgusunun daha önce tanışık olmadığı ve sosyal medya kullanımının akabinde yaşamlarımıza dahil olan “micro celebrity” ve “influencer” kavramlarını da açıklamak, sürecin yaygınlığına açıklık getirmesi için uygun olacaktır. “Instamom” ya da “Instadad”; Instagram platformunda yüksek bir takipçi kitlesine sahip ve kendisini

sanal dünyada ebeveynlik kimliğiyle ön plana çıkarmayı tercih eden kişiler için kullanılan bir ifadedir (Parsa ve ve Akmeşe, 2019).

Belirtilen sosyal ebeveynler; hamilelik, doğum öncesi alışveriş, doğum süreci, bebeğin bakımı ve beslenmesi gibi tüm süreçlerdeki deneyimlerini düzenli aralıklarla takipçileriyle paylaşmakta ve bu paylaşımlarda önerdikleri firmaların işbirliğini yaparak reklam geliri kazanmaktadırlar (Avcı ve Yıldız, 2019). Blogger babalar da çocuklarıyla gerçekleştirdikleri aktiviteleri, ilgili ebeveynlik anlayışıyla içeriklere yansıtmakta, bu sırada bazı ürünlerin doğal süreç içerisinde reklamını sunmaktadırlar (Campana vd., 2020). Ebeveynler, sosyal medya hesaplarını takipçilerine paylaşımda bulunmak için kullanırken, belirtilen uygulamalar ise ebeveynleri pazarlamacılar aracılığıyla istenilen piyasaya erişebilmek için değerlendirmektedir. Böylece blogger ebeveynler ekonomi platformunun birer aktif üyesi pozisyonunda bulunmaktadır (Burç, 2015).

“Micro-celebrity” olarak tanımlanan bu süreçte, içerik üreterek ya da markalarla işbirliği içerisinde kalarak takip eden kitlenin belirli bir ürüne ya da servise yönlendirilmesi amaçlanmaktadır (Erişir ve Erişir, 2018). “Influencer”, kelime karşılığı olarak “etkileyebilen” anlamına gelmektedir. “Micro-celebrity” nin şahıslara odaklanmış tanımlamasıyla daha sık karşımıza çıkan “Influencer” kavramı, üzerinde anlaşılan herhangi bir ürün ya da hizmet hakkındaki görüşlerini ve deneyimlerini paylaşırken, kendisini takip eden topluluğun satın alma davranışını yüksek oranda etkileyebilme gücüne sahip olan popüler kişiler olarak tanımlanmaktadır (Sarıtaş, 2018).

Yapılan araştırmalardan görülebildiği gibi; dijital platformlar, ebeveynlik deneyimlerinden haberdar olmanın büyük bir aracı olma özelliğini taşımaktadır. Özellikle anne - babalar bebeklerinin dünyaya hazırlık sürecinden başlayarak sosyal medya platformlarında ebeveyn tecrübelerinden yararlanmakta ve zihinlerinde çocuk yetiştirmeye dair bir şema oluşturmaktadır (Çevik, 2019). Bununla birlikte paylaşım yapan her ebeveyn, aynı motivasyon kaynağıyla sosyal medyayı kullanmamakta ve farklılıklar gözlemlenmektedir.

Bu araştırmada ebeveynlerin sosyal medya kullanma davranışlarındaki temel motivasyonlar, ebeveyn rolüne göre benzerlikler – farklılıklar ve bu sürece dair çalışmalar verilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Özyeterlik inançları kavramı, sosyal bilişsel teoriden kaynağını almaktadır (Bandura, 1977). Özyeterlik inançlarının, bireyin kendisine verilen bir görevdeki başarılı deneyimlerden büyük oranda beslendiği varsayılmaktadır. Buna ek olarak, özyeterlik inançlarının, belirli bir davranışa dahil olan diğer kişilerin, kişinin kendisi hakkındaki gözlemlerinden, sözel geri bildirimlerinden ve davranışı gerçekleştirirken duyduğu psikolojik uyarılmalardan etkilendiği düşünülmektedir (Bandura, 1977, 1994, 1997).

Bandura'nın (1977, 1982, 1994, 1997) genel kuramsal çerçevesi incelendiğinde; yüksek ebeveyn özyeterlik algısına sahip ebeveynlerin aile içinde ilgili rolleri üstlenme durumunda daha girişken ve istekli oldukları, zor koşullarla karşılaştıklarında başa çıkabilme konusunda daha kararlı oldukları ve yüksek düzeyde gayret gösterebildikleri görülmektedir (Aksoy ve Diken, 2009). Ebeveyn öz yeterlik inanç düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinde, duyarlı ve cezaya başvurulmayan etkili beceriler tespit edilmiştir (Coleman, 1998). Bu bulgu ile benzer doğrultuda, lohusalık depresyonu (Teti ve Gelfand, 1991), çocuklarda davranış problemleri ve çocuğun anne tarafından sorunlu olarak kabul edilmesi gibi etmenler; düşük ebeveyn özyeterliliğiyle ilişkilendirilmiştir (Coleman, 1998).

Özyeterlik inancının kişilik şekillenmesinde taşıdığı önem doğrultusunda, araştırmanın amacı; ebeveynlerin özyeterlik inancı ile bağlantılı değişkenlerin neler olduğunun incelenmesi olarak belirlenmiştir. Alanyazında annelerin özyeterliliği ve mükemmeliyetçiliğine dair gerçekleştirilen araştırmalar vardır (Çiçekler vd., 2014) fakat her iki ebeveynin dahil edildiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte; ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye dair olan özyeterlik inancını, mükemmeliyetçilik ve sosyal medya kullanımı ile ilişkilendiren bir çalışma da bulunamamıştır. Bahsi geçen boşluğu kapatabilmek amacıyla bu çalışmada ebeveynlerin rolü, yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, mükemmeliyetçilik düzeyi ve sosyal medya kullanım sıklığı ile çocuk yetiştirmeye dair özyeterlik inançları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmada incelenen değişkenler, özyeterlik inancının kaynaklarıyla eşleşecek içerikte belirlenmiştir. Bandura (1997), özyeterliliğin yerleşmiş bir kişilik özelliği olmadığını, aksine dinamik işleyen bir süreç olduğunu ve değişen bireysel faktörlerin yanısıra durumsal koşullardan da etkilenebildiğini belirtmiştir. Özyeterliliğin literatürde 4 farklı kaynağı tanımlanmıştır (Bandura, 1977). Bu kaynakların herbiri farklı

süreçlerden geçerek ve birey tarafından içselleştirilerek özyeterlik inancına dönüşmektedir.

Başarılı deneyimler kaynağında, olumlu yaşantılara sahip olan ve olmayan ebeveynlerin özyeterlik algılarının farklı olması beklenmektedir. Deneyimler arttıkça bireylerin özyeterlik inanç seviyelerinde değişiklik olacağı öngörülmektedir (Bandura, 1977). Bu kaynak, “ebeveynlerin yaşı ve sahip olduğu çocuk sayısı” demografik değişkenlerini bilme ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Çünkü bu iki değişken, anne-babaların özyeterlik inancına göre farklılaşabilen faktörlerdendir (Aksoy ve Diken, 2009; Yeşil vd., 2018).

Özyeterliğin bir diğer kaynağı olan *fiziksel ve duygusal durum*; ebeveynlerin kişilik örüntülerinde taşımış oldukları içsel süreçlerine işaret etmektedir. Bu süreçlere ışık tutabilmesi amacıyla özyeterlik ile ilişkili olduğu düşünülen bir özellik olan *mükemmeliyetçilik* değişkeni araştırma kapsamına eklenmiştir (Cook ve Kearney, 2014; Trub vd., 2018; Atayeter, 2020). Ebeveynlerin özyeterlik seviyesi ile ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyi arasındaki ilişki araştırma sorularından birisini oluşturmaktadır.

Özyeterliğin diğer kaynakları olan *model alma ve sözel ikna*; ebeveynlerin içsel süreçlerin dışında çevresel faktörlerden etkilenme düzeylerini incelemeyi hedef almaktadır. Bu amaç doğrultusunda anne - babaların *sosyal medya kullanımı* incelemeye alınmıştır. Sosyal medya içeriği itibariyle ebeveynlere hem farklı kişilerden ve yaşantılardan örnekler sunmakta ve model almaya referans olmakta, hem de ulaşılabilen teorik bilgiler sayesinde sözel iknaya aracı olmaktadır. (Aktaş, 2019; Akbaş ve Dursun, 2020). Bundan dolayı kullanılan sosyal medya uygulamalarının, ebeveynlik sürecinde etkili bir faktör olarak görülüp görülmediğini öğrenmek ve sosyal medya kullanımı ile ebeveynlerin özyeterliği arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek araştırmanın ikinci temel sorusudur.

Çalışma, okul öncesi yaş grubunu baz aldığı için ayrıca önem taşımaktadır. Ebeveynlerin özellikle yenidoğan döneminden okul çağına kadar çocuklarıyla geçirdikleri süreç, psikolojik bağlamda çok büyük değişikliklere yol açabilmektedir. Ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarının diğer dönemlere göre daha çok yoğunlaştığı (Aslan ve Durmuş, 2020; Çimke vd., 2018) bu dönemde, ebeveynlerin motivasyon kaynaklarını bilmek önemli görülmektedir. Ebeveyn özyeterliğinin bu süreçteki durumunu analiz etmek, araştırmanın temel amacı olarak bulunmaktadır.

Ebeveyn özyeterliğini güçlendirmek, çocuklarda olumlu davranışları oluşturma konusunda anahtar rolündedir. Dış koşulların değiştirilemediği durumlarda dahi, ebeveynlerin özyeterliğini artıran değişkenlerin tanımlanması olumlu sonuçlar doğurabilecektir (Özdemir,2019). Özyeterlikle farklılaşan değişkenlerin araştırmamız sonucunda spesifik olarak elde edilmesi, örnekleme oluşturan ebeveynler başta olmak üzere alanyazında anne - baba özyeterliğini araştıran yayınlara kaynak niteliğinde olacaktır. Bu araştırmadan ulaşılabilecek bulgular neticesinde, ebeveynlerin özyeterlik inancında farklılık oluşturduğu saptanan hususlar, özellikle çocuk yetiştirme konusunda anne - babaların kendi konumlarını görmelerine yardımcı olacaktır. Özyeterliği olumlu yönde farklılaştırdığı tespit edilen başlıklar ebeveynler için bir tavsiye niteliğinde olup, yine olumsuz yönde farklılaştıran değişkenler de bir farkındalık oluşturacaktır.

Araştırmanın Problemi

Mevcut araştırmanın problemi; “Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye dair olan özyeterlik inançları; ebeveynlerin yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, mükemmeliyetçilik düzeyi, sosyal medya kullanım sıklıkları ve sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Bu araştırmanın alt problemleri şu şekilde maddelenebilir:

1. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynlik rollerine, sahip oldukları çocuk sayısına, yaşlarına, eğitim düzeylerine, gelir düzeylerine, sosyal medya kullanım sürelerine ve sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Ebeveynlerin özyeterlik düzeyleri mükemmeliyetçilik düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ebeveynlerin özyeterlik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmanın hipotezleri ise şu şekilde belirtilebilir:

H.1. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ebeveyn rollerine göre farklılaşmaktadır.

H.2. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

H.3. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynlerin yaşına göre farklılaşmaktadır.

H.4. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynlerin eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.

H.5. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, gelir düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

H.6. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, sosyal medya kullanım sürelerine göre farklılaşmaktadır.

H.7. Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

H.8. Ebeveynlerin özyeterlik inançları, mükemmeliyetçilik düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

H.9. Ebeveynlerin özyeterlik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmanın sayıltıları şu şekilde belirlenmiştir:

Araştırmaya katılan ebeveynlerin, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının sorularına içtenlikle ve doğru cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma evreni 0-6 yaş arasında en az 1 çocuğu bulunan ebeveynler ile sınırlıdır.

2. Araştırmadan elde edilen veriler, uygulanacak olan Sosyodemografik Bilgi Formu, Berkeley Ebeveyn Öz-yeterlik Ölçeği ve Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

Tanımlar

Özyeterlik: Özyeterlik inancı; bireyin belli şartlar çerçevesinde ne gerçekleştirebileceğine dair olan kendine yönelik inancıdır. Bireylerin olası durumların

yönetimi için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı bir şekilde yürütme yeteneğine ilişkin kendileri ile ilgili yargılarını temsil etmektedir (Bandura, 1997).

Mükemmeliyetçilik: Kusursuz mükemmele ulaşma isteği, yoğun öz-eleştiri, algılanan hatalara aşırı olumsuz tepkiler ve yüksek standartlar elde edilebilse dahi tatmin olamama ile genişçe karakterize edilebilen, çok boyutlu bir kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır (Frost, 1990; Hewitt ve Flett, 1991).

Sosyal Medya : Kullanıcılarına internet ortamında kendilerini ifade etme, başka kullanıcılarla iletişime geçme, grup kurma ve açılan gruplara üye olabilme, bu gruplarda kendi fikir, yorum ve eserlerini paylaşma olanağı sağlayan internet siteleridir (Köksal ve Özdemir, 2013).

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde ebeveyn özyeterliliğiyle ilişkili değişkenler bağlamında; özyeterlik kavramı, özyeterlik kaynakları ve ilgili araştırmalar; mükemmeliyetçilik kavramı, tarihsel gelişimi, kuramsal yaklaşımlar ve ilgili araştırmalar; sosyal medya kavramı, tarihsel gelişimi ve ilgili araştırmalar verilmiştir.

Ebeveyn Özyeterliliği

Özyeterlik

Algılanan öz-yeterlik, insanların, hayatlarını etkileyen olaylar üzerinde belirli bir performans üretebileceğine dair olan inançları olarak tanımlanır (Bandura, 1994). Özyeterlik inançları kişinin nasıl hissettiği, düşündüğü, kendisini nasıl güdülediği ve nihayetinde nasıl davrandığı konusunda belirleyici bir role sahiptir.

Başka bir ifadeyle özyeterlik kavramı, kişininin karşılaşmış olduğu zorluklar ile nasıl başa çıkabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki inancıdır (Senemoğlu, 2007). Özyeterlik; bir kişinin yalnızca sahip olduğu yetenekler değildir. Aynı zamanda bu yeteneklerle ortaya ne koyabileceğine dair olan algısıdır (Çiçekler vd., 2014). Özyeterlik inançları, 4 temel süreçten geçerek ortaya çıkar: Bu süreçler; bilişsel süreçler, güdülenme süreçleri, duygusal süreçler ve seçim süreçleridir (Bandura, 1994).

Bilişsel süreçler; birden çok bileşeni bünyesinde barındırmaktadır. İnsanların amaçlı davranışları çoğunlukla öncesinde düşünce planında varolur. Bu planların kurulabilmesi için de bireylerin kendi yeteneklerinin farkında olabilmeleri ve bu yeteneklere uygun

hedefler koyabilmeleri gerekmektedir. Özyeterliği yüksek olan bireyler, hedeflerine ulaşma konusunda gerçekçi ve olumlu senaryolar oluştururlar; bu da onların başarıya ulaşma şansını artırır. Yine geçmiş deneyimlerinden faydalanma ve analitik düşünme becerilerini kullanma onların başarılarının diğer bir açıklayıcısıdır. Kendi değerlerinden şüphe içinde olan bireyler ise; hedef belirleyebilseler dahi, çoğunlukla olabilecek başarısızlıklara yoğunlaşır, olumsuz senaryolarla enerjilerini tüketir ve bu şekilde başarısızlığı deneyimlerler (Bandura, 1994).

Motivasyonel süreçler; insan davranışlarının ortaya konmasındaki temel güdüyü açıklamaktadır. Kendi yeteneklerine yüksek güven düzeyine sahip olan insanlar, karşılaştıkları zorlukları kaçınılması gereken tehditler olarak görmek yerine, aşılabilecek güçlükler olarak algırlarlar (Bandura, 1994). Bu yönlendirici bakış açısı, yapılan aktivitelere duyulan sezgisel ilgiyi ve derin katılımı besler. Özyeterliği yüksek seviyede olan bireyler, kendilerine zorlayıcı hedefler koyarlar; herhangi bir başarısızlık durumunda çabalarını bırakmak yerine, artırarak sürdürürler. Yaşanan problemleri ise içsel bir motivasyon düşüklüğü ile değil, yetersiz çabaya veya edinilebilir olan eksik bilgi ve becerilere bağrlarlar. Böyle etkili bir bakış açısı ise başarıların devamını desteklerken, stresi ve depresyon pozisyonlarında oluşabilecek savunmasızlık hissini azaltmaktadır (Bandura, 1994).

Özyeterlik düzeyi yüksek olan bireylerin aksine olarak; kendi yeteneklerinden yeterince emin olmayan bireyler, kişisel tehdit olarak algıladıkları zor görevlerden uzak dururlar. Zorlayıcı sorumluluklarla başbaşa kaldıklarında ise, mevcut işi nasıl başarıyla tamamlayabileceklerine odaklanmak yerine, kendi bireysel eksikliklerine, karşılaşılabilecekleri engellere ve olabilecek her türlü olumsuz sonuca zihinlerini yoğunlaştırırlar. Bu özelliklerinden dolayı stres ve depresyona kolaylıkla maruz kalabilmektedirler (Bandura, 1994).

Duygusal süreçler; bireylerin duygusal tehditlerle ve zorlayıcı ortamlarla başa çıkabilme kabiliyetlerine inanmaktan geçmektedir. Bu inanç, istenmedik düşünce paternlerinin ortaya çıkmasına engel olmakta ve kaygı ataklarını önlemede etkileyici bir rol oynamaktadır. Kendilerini duygusal anlamda problemlerle başa çıkma konusunda yeterli hissetmeyen bireyler, çevrelerindeki etkenleri çoğunlukla bir tehdit olarak algılamakta; bu da onları eylemleri konusunda daha verimsiz hale getirmektedir. Kişinin kendi bilinci üzerindeki kontrol düzeyinin etkisini Bandura şu atasözüyü özetlemektedir: “Endişe kuşlarının başının üzerinden uçmasını önleyemezsin ama kafanın içerisine bir yuva yapmalarına engel olabilirsin.” (Bandura, 1994, syf. 5).

Seçim Süreçleri; özyeterlik inançlarının kişinin yaşam akışına ne denli yön verebileceğini açıklamaktadır. Kişi hayatının oldukça büyük bir kısmını kendi seçimlerinin sonuçlarını deneyimleyerek yaşamaktadır. Kendisinde yaşama dair hedefler oluştururken sahip olduğuna inandığı yetenekleri ona yol gösterici olmaktadır. Kişi yapmış olduğu her seçimle, yaşam sürecini değiştirebilecek sosyal ağlarını kurmakta yada farklı yeteneklerini ön plana çıkarmaktadır. Kariyer seçimi, seçim süreçlerini açıklayabilen en kapsamlı örnektir. Kişinin özyeterliğinin yüksekliği seviyesinde geleceğe dair daha ciddi planları olmakta, bu planları realize edebilmek için ortaya daha sistemli çalışmalar koymakta ve bu suretle başarıya giden yolda kalabilmektedir. Meslek seçimi bu anlamda kişinin özündeki potansiyeli ortaya çıkarma konusunda biricik bir karar iken, özyeterlik inancı da bu önemli kararın temelindeki faktör olmaktadır (Bandura,1994).

Özyeterliğin Kaynakları

Bandura'ya göre, insanların kendi özyeterliklerine dair olan inançları 4 temel etki kaynağı tarafından geliştirilmektedir (Bandura ; 1989, 1994, 1997).

Başarılı Deneyimler

Başarılı Deneyimler; kişinin geçmişindeki olumlu yaşantıların kendisine olumlu yönde referans olması ve kendisine dair özyeterlik algısının artması olarak açıklanabilir. Hayatta edinilen her olumlu yaşantı, kişinin gelecek yaşam olaylarıyla daha güçlü başa çıkabilmesini kolaylaştırmaktadır (Bandura,1997).

Güçlü bir özyeterlik algısı oluşturabilmenin en etkili yolu başarılı deneyimlerdir. Kişinin gerçekleştirmiş olduğu başarılar kendi bireysel yeterlik inancına dair kapsamlı bir inanç inşa etmesine yardımcı olmaktadır. Başarısızlıklar ise, özellikle temel bir özyeterlik algısı oturmadan deneyimlenirse bu inanca zarar vermektedir (Bandura, 1994).

Bireylerin yalnız küçük başarılar deneyimlemesi, sonuçlara çabuk ulaşabilme beklentisi doğurmakta ve başarısızlık durumunda cesaretleri oldukça çabuk kırılmaktadır (Bandura, 1994). Karşılaşılan engellerden hızla etkilenmeyen bir özyeterlik algısı ancak yılmadan gösterilen ısrarlı çabalar sonucunda ortaya konmaktadır. Kişilerin yaşam süreçlerinde karşılarına çıkan bazı zorluklar ve kısıtlanmalar, başarının genellikle sürdürülebilir çabalar sonucunda elde edilebildiğini açıklamakta faydalı olmaktadır. Genellikle bireyler başarının hangi zor süreçlerden

geçtiğine ikna olduktan sonra , güçlükler karşısında dayanıklı durabilmekte ve bu güçlüklerden beslenmektedirler. Nihayetinde de bu zor zamanları aşabildikten sonra hayata çok daha güçlü devam edebilmektedirler. (Bandura, 1994).

Dolaylı Deneyimler

Bandura'ya göre öz yeterlik inançlarını oluşturmanın ve güçlendirebilmenin ikinci yolu sosyal çevremiz tarafından sağlanan dolaylı deneyimlerdir. Birey, kendisine benzer bir süreçte olan farklı kişilerin çaba ile elde edebildiği başarıları gözlemledikçe kendisinin de aynı kapasiteye sahip olduğuna ve başarabileceğine dair olan inancı artar. Bununla birlikte, kişi diğer bireylerin yüksek gayretlerine rağmen başarısızlığına şahit olursa; öz yeterliğine dair olan yargıları da bundan etkilenir ve çabalarına verdiği önemi azaltır.

Algılanan özyeterlikte model alma etkisi, bireyin çevresindeki kişilerle arasındaki benzerlik oranından oldukça yüksek biçimde etkilenir. Bireyler arası benzerlik oranı ne kadar büyük olursa, model alınan kişinin başarıları ya da başarısızlıkları o oranda ikna edici nitelik kazanır. Bu öneriyle aynı bağlamda değerlendirildiğinde; kişiler model konumunda olan bireyleri kendilerinden oldukça farklı algıladıkları sürece, algılanan öz yeterlik, modelin davranışlarından ve sonuçlarından etkilenmeme eğilimine sahip olur (Bandura, 1994).

Dolaylı deneyimler yoluyla yani model alma yoluyla algılanan özyeterlikte görülen etki, bir insanın kendi kişisel yeteneklerinin farkına varmasından daha kapsamlı bir bağlama sahiptir. İnsanlar kendileri sahip olmayı arzu ettikleri yetenekleri taşıyabilen etkileyici bireyleri arama eğilimindedirler. Yaptıkları faaliyetlerde yeteneklerini sergileyebilen bireyler, davranışlarıyla ve düşüncelerini ifade etme yollarıyla bilgiyi topluma yayarlar ve kendilerini gözlemleyenlere çevresel talepleri yönetebilmede çözüm odaklı olan stratejileri öğretirler. Daha verimli olan bu stratejilerin edinilmesi algılanan özyeterliği artırır (Bandura,1994).

Sözel İkna

Sözel ikna, insanların başarılı olabilmek adına nelere sahip olduklarına dair algılarını güçlendirmek için Bandura tarafından ifade edilen üçüncü yoldur (Bandura,1994). Kendilerine verilen sorumlulukların üstesinden gelebileceğine sözel olarak ikna olmuş insanlar; problemlerle karşılaştığında kendi yeteneklerinden şüphe duyan ve kişisel eksikliklerini duyumsayan insanlarla kıyaslandığında, ortaya daha büyük çabalar koyabilmektedirler ve bu çabaları sürdürübilme eğilimindedirler.

Sözel ikna yoluyla algılanan özyeterliğe katkıda bulunmak ve bu algıyı sürdürmek, bu algıyı yıkmaktan daha zordur. Özyeterliğe dair gerçekçi olmayan övgüler, ortaya konan başarısız deneyimlerden sonra geçerliliğini kaybetmektedir. Sözel ikna aracılığıyla yeteneklerinin olmadığına ikna edilmiş olan bireyler, zorlayıcı faaliyetlerden uzak kalmayı tercih etmekte ve zorluklarla karşılaştıklarında hızlıca vazgeçmeyi tercih etmektedirler. Bu süreç sonucunda kişinin kendi özyeterliğine dair duyduğu şüphe, faaliyetlerden uzak kalma ve motivasyon kısıtlamalarıyla davranışsal anlamda da kendini doğrulamaktadır (Bandura, 1994).

Fiziksel ve Duygusal Durumlar

İnsanların kabiliyetlerini değerlendirirken başvurdukları bir diğer referans noktası da içlerinde buldukları fiziksel ve duygusal durumdur. Kişiler, dayanıklılık ve güç isteyen eylemleri gerçekleştireceklerinde, yorgunluk ve ağrı gibi fiziksel duyumsamalar hissedebilirler. Bandura'ya göre (1994) belirleyici olan, fiziksel ya da duygusal tepkilerin ne olduğu değil, bu durumun kişi tarafından nasıl yorumlandığıdır.

Özyeterliği yüksek olan bireyler, bu moda bağlı uyarılmaları harekete geçebilmek için kolaylaştırıcı bir faktör olarak görürken, daha düşük özyeterlik seviyesine sahip olan bireyler, kendilerine dair şüphelerinden (self-doubt) dolayı, eylemin gücünü zayıflatıcı olarak algılamaktadırlar. Bu nedenle özyeterliği artırmanın bir diğer yolu insanların stres tepkilerini ve olumsuz duygusal eğilimlerini azaltmaktan geçmektedir (Bandura, 1994).

Ebeveyn Özyeterlik İnançları

Anne babalık rolü çoğunlukla toplum tarafından hem büyük taleplerin karşılandığı hem de bu taleplere karşılık büyük ödüllerin elde edilebildiği bir rol olarak kabul edilmektedir (Scannell, 2020). Çocuğunun yıllar boyunca iyi oluşunu destekleyecek tüm kaynaklara sahip olabilmek, bir ebeveynin sorumluluğudur. Bu kaynaklar, yalnız çocuk bakımı ile ilgili konular ile kısıtlı kalmamakta; aynı zamanda çocukların fiziksel, bilişsel ve duygusal ihtiyaçlarına da cevap verebilme yeteneklerini de kapsamaktadır. Ebeveynlik Maccoby (1992)'e göre; anne babalık davranışlarını ve bireylerin kendilerine dair olan anne babalık algılarını da kapsayan çok boyutlu bir kavramdır (akt. Scannell, 2020).

Anne – babalar genel olarak ebeveynlik deneyimini, mutluluk verici ve heyecanlandırıcı bulmaktadır. Bununla birlikte, ebeveynlik genç ve orta yetişkinlikte

karşılaşılan ve anne – babaları bilişsel, duygusal ve fiziksel taleplerle başbaşa bırakan en yoğun sosyal rollerden birini oluşturmaktadır (Coleman ve Karraker, 1997). Ebeveyn olmak, bir çocuğun yıllarca sürecek şekilde beslenmesine, bakımına ve korunmasına kendini adanmayı gerektirmektedir. Bunun dışında hiçbir sosyal rol bu denli zaman ve enerji talebinde bulunmamaktadır. (Coleman ve Karraker, 1997).

Pek çok ebeveyn, anne-baba olmanın getirmiş olduğu rollere karşı sürdürülebilir ve yeterli psikolojik dayanıklılığa sahip olmakla birlikte, ebeveynlerin bir kısmının daha yetersiz ebeveynlik becerileri gösterdiği, çocuk bakımında yüklendiği sorumluluğun altında gittikçe artan bir yük hissettiği, bu sebeplerden dolayı ebeveynlik deneyimini eğlenceli olarak algılayamadığı görülmektedir (Coleman ve Karraker, 1997).

Coleman ve Karraker (1997)'e göre; anne-babalık davranışlarında ebeveynlerin kendilerini yetkin hissetmeleri için, bazı etmenlere sahip olmaları gerekmektedir:

- Doğru ve yerinde çocuk bakım bilgilerini öğrenmiş olmak (yenidoğan ihtiyaçları nelerdir, bebek nasıl rahatlatılabilir yada 3 yaşındaki bir çocuğa konulması gereken sınırlar nelerdir vb.),
- Bu görevleri yürütebileceğine dair kendi bilgilerine güvenmek,
- Aile üyeleri ve arkadaşlarını da kapsayan sosyal çevrelerinin bu çabalarını destekleyebileceklerine inanmak bu maddeler arasında belirtilebilir (Coleman ve Karraker, 1997).

Ebeveyn Özyeterliğine Dair Yapılan Araştırmalar

Alanyazında ebeveyn özyeterliğine dair araştırmalar incelendiğinde, annelerin ağırlıklı olarak esas alındığı ve diğer değişkenlerin bu bağlamda seçildiği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, her iki ebeveyne yönelik çalışmalar da mevcuttur. Coleman ve Karraker' e (1997) göre; ebeveyn özyeterlik inancı, çocuk yetiştirme sürecini etkileyen olduğu kadar, bu süreçten de etkilenen bir değişkendir. Ebeveynin kendi bakım verenleriyle bağlanması, deneyimleri, çevresel koşulları ve hazırbulunuşluğu kendine dair olan etmenler iken, çocuğun mizacı ve farklı özellikleri de kontrolü dışındaki değişkenlerdir. Bu etmenlerin farklı açılardan incelendiği çalışmalar bu kısımda verilmiştir.

Murdock (2013), cinsiyet dağılımı yönüyle annelerin psikolojik işlevlerinin, biliş ve davranışlarının özyeterliğe dair araştırmalarda daha çok konu edildiği, babaların özyeterliğine dair araştırmaların daha kısıtlı olduğu görüşündedir. Bu görüşünü

doğrular biçimde, ebeveyn özyeterliğini ölçmek için geliştirilen materyallerin baba-ebeveyn rolünü daha az kapsayacak ve anne-ebeveyn davranışlarını esas alacak şekilde düzenlendiğini belirtmektedir (Murdock, 2013). Sürdürülen araştırmalarda “anne özyeterliği” kavramının daha baskın olduğu görülmektedir.

Ebeveyn Özyeterliğine Dair Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Aksoy ve Diken (2009), erken çocukluk dönemindeki gelişim üzerinde ebeveynlerin özyeterlik düzeylerinin etkisini incelemek amacıyla yaptıkları betimsel alanyazın taramasında; ebeveynlerin özyeterlik inancı ile çocukların kognitif, sosyal ve dil gelişimleri arasında ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir. Ayrıca, ebeveyn özyeterliğinin sosyal destek, annelik yaşı ve bekar anne olma gibi faktörlerdende etkilendiğini belirtmişlerdir (Aksoy ve Diken, 2009).

Ebeveyn özyeterliği ile çocukların sosyal yetkinlik ve kaygı düzeylerinin ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada, ebeveyn özyeterliğinin, çocuklarının cinsiyetine ve kendi eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bununla birlikte, ebeveyn özyeterliğinin mesleğe göre anlamlı bir fark gösterdiği ve ebeveynlik rolünden sağlanan doyumun, çocukların sosyal yetkinlik puanlarını yordadığı görülmüştür (Topaloğlu, 2012).

Buluş ve Samur (2017), ebeveynlerin özyeterlik düzeyi arttıkça, çocuklarının kırgınlık, saldırganlık düzeylerinin düştüğünü söylemektedir. Yüksek ebeveyn özyeterliğine sahip ebeveynlerin çocuklarında toplumsal uyumun doğrudan arttığı belirtilmektedir (Buluş ve Samur, 2017). Bu konuda yapılan bir diğer araştırmada, ebeveynlerin yaşı ve sahip olduğu çocuk sayısının, çocuk yetiştirme konusundaki öz değerlendirmelerini etkilediği belirtilmiştir (Yeşil vd., 2018).

Özdemir’in (2019) araştırmasında, ebeveynlerin özyeterlik algısının ev ortamı uyarıcılığı ile ilişkisi tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada, ebeveyn özyeterliği ile çocuğun birinci çocuk olması, anne eğitim düzeyi ve çalışma durumu, ailenin ekonomik düzeyi ve çocuk sayısı ilişkili bulunurken, anne yaşının özyeterlik düzeyiyle ilişkili olmadığı bulunmuştur (Özdemir, 2019).

Ebeveynlerin özyeterlik seviyeleri ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bir diğer araştırmada, özyeterlik ile çocuğu ödüllendirme ve dikkatini dağıtma/ avutma yöntemleri arasında pozitif yönlü, çocuğu ihmal etme ile arasında ise olumsuz doğrultuda bir ilişki belirlenmiştir(Kuzu, 2019).

Anne-baba katılımlı eğitimin, ebeveynlerin özyeterlik becerileri üzerine etkisini inceleyen bir araştırmada, ebeveyn özyeterliği yordayan değil yordanan bir faktör

olarak ele alınmış ve şöyle bir sonuca ulaşılmıştır: Araştırmada eğitime tabii tutulan anne-babaların stres düzeylerinde azalma, duyarlı tepki verme, bakım- ilgi, duygusal yeterlilik , oyun kurma özyeterlik becerilerinde artma olduğu saptanmıştır (Yenidünya, 2020).

Anne özyeterliği ile annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısının annenin çalışma durumuna göre incelendiği bir çalışmada, annelerin özyeterlilikleri ile çocuklarına ilişkin anksiyete algıları arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir (İşçi, 2021).

Türkiye’de ebeveyn özyeterliğini inceleyen çalışmalarda farklı değişkenlerin araştırıldığı görülmekle birlikte, babaları kapsayan çalışmaların az olduğu dikkat çekmektedir.

Ebeveyn Özyeterliğine Dair Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Ebeveynlerin özyeterliği ve ebeveynlik rollerinden tatmin olmalarıyla ilişkili bilişsel faktörlerin değerlendirilmesi, yurtdışında yapılan araştırmalarda da belirgin hale gelmektedir. Ebeveyn özyeterlik inançları, hem pozitif ebeveynlik becerilerinin güçlü ve doğrudan bir yordayıcısı olarak, hem de lohusalık depresyonu, algılanan zor çocuk karakteri, sosyal destek ve yoksulluk gibi, ebeveynlik kalitesiyle ilgili araştırılmış ilişkilerden bazılarının sonuçlarının bir aracısı olarak ortaya çıkmıştır (Coleman ve Karraker, 1997).

Yüksek ebeveyn özyeterliğine sahip olan bireylerin çocuklarının ihtiyaçlarına yerinde ve tutarlı karşılık verebildiği yapılan çalışmalarda görülürken, düşük ebeveyn özyeterliğine sahip olan bireylerin karar vermede zorluk, yetersizlik hissi, utanç ve artan ebeveynlik stresini deneyimledikleri belirtilmiştir (Coleman ve Karraker, 2000).

Holloway, Suzuki, Yamamoto ve Behrens (2005), Japonya’da yaşayan annelerin uluslar arası yapılan karşılaştırmalarda, çocuklarının duygusal ve bilişsel gelişimini destekleyen anneler olarak görülmekle birlikte Japon annelerin daha düşük özyeterlik düzeyine sahip olduklarını belirtmiş ve bu çelişkinin sebebini sürdürdükleri araştırmada incelemişlerdir. 116 anneye yöneltilen anket formatında, özyeterlik üzerinde yordayıcı olduğu düşünülen etkenler araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, kendi ebeveyniyle pozitif duygulanımlarla bir çocukluk geçirmek ve güncel hayatında çevresinden sosyal destek alıyor olmak özyeterliğin temel iki yordayıcısı olarak ifade edilmiştir (Holloway vd., 2005).

Murdock (2013), ebeveynlerin özyeterlik inançlarının potansiyel ilişkili değişkenlerinin ve yordayıcılarının değerlendirilmesini amaçladığı çalışmada, genel

özyeterlik düzeyi, duygulanımlar, ebeveynlik davranışları ve çocuk davranış problemlerini incelemiştir. Araştırmacının beklentisinden farklı olarak, anne ve babaların cinsiyet bazlı değerlendirildiğinde, özyeterlik algılarında benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da gözlenmiştir (Murdock, 2013).

Her iki cins ebeveyn için de ortak erişilen bulgular şu yöndedir: Hem anneler hem de babalar için özyeterlik düzeyinin yüksek olması pozitif sonuçlarla eşleştirilmiştir. Hem annelerde hem de babalarda ebeveynlik rolünün kimlik tanımında önemli bir kısmı oluşturduğu, ebeveynliğin bir kişinin kimliği üzerindeki etkisinin zamana ve deneyimlere bağlı olarak artabileceği görülmüştür. Ebeveyn özyeterliği, anneler ve babalar için pozitif duygulanımla eşleştirilmiştir (Murdock, 2013). Bu bulgu, Bandura (1997)'nin kuramıyla uyum içerisindedir çünkü özyeterlik inançlarının beslendiği başarılı deneyimler ve psikolojik iyi oluş, pozitif duygulanımdaki artışı açıklamaktadır.

Murdock (2013)'un araştırmasında, anneler ve babalar için özyeterlik algılarında farklı olan hususlar da tespit edilmiştir. Çocuklar ile olan ilişkilerde olumsuz duygulanımın, anne özyeterlik düzeylerini negatif doğrultuda etkilediği görülürken, baba özyeterlik düzeylerini çok etkilemediği görülmüştür. Bu durumu Murdock (2013) şu bağlamda açıklamaktadır: Kültürel aktarım sürecinde babalar daha çok duygularını kısıtlama ve saklama üzerine yönlendirilirken, anneler daha çok ilginin ve şefkatin kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu beklentiden dolayı; bir anne, çocuğuyla yaşadığı olumsuz bir iletişim sürecinde (çocuğuna kızma, sakinleşememe) kendisini ebeveyn özyeterliği bakımından benzer pozisyonda olan bir babaya göre daha zayıf hissetmekte ve bu eğilim puanlamalara yansımaktadır (Murdock, 2013).

Özyeterlik algısının cinsiyete göre farklılık gösterdiği bir diğer konu da olumsuz çocuk davranışlarıdır (Murdock, 2013). Problemlili çocuk davranışları, babalardan ziyade annelerin düşük özyeterlik puanları ile ilişkili görünmektedir. Bu bulguda da kısır bir döngüden bahsedilebilir. Evde çocuğuyla daha çok zaman geçirmekte olan annelerin, olumsuz duygu aktarımının çocuklarda olumsuz davranışlara yol açtığı düşünülebilir (Murdock, 2013). Bu bulgu, ev ortamında daha çok zaman geçiren babalar araştırmaya dahil edildiğinde değişkenlik gösterebilir.

Her iki ebeveyn arasında farklı olduğu gözlemlenen bir diğer madde, ebeveyn kontrol davranışlarına ilişkindir (Murdock, 2013). Ebeveynlerin kontrol düzeylerinin artmasının annelerde özyeterlik algısına katkısı bulunmazken, babaların özyeterlik puanlarında artışla ilişkilendirildiği görülmüştür. Bu bulguda da kültürel aktarımın etkisini görmek mümkündür. Babalık rolü, disiplin ve kontrolle eşleştirildiği için

babalar kontrol düzeyleri arttıkça kendilerini daha yeterli hissetmektedirler (Murdock, 2013).

Wittkowski (2016), 0-6 yaş döneminde çocuğu bulunan ebeveynlere grup bazında yapılan eğitimleri içeren ve bu eğitimlerin etkisiyle ebeveyn özyeterlik inancında görülen değişimi inceleyen araştırmalar üzerine bir tarama yapmıştır. 15 araştırma üzerinde gerçekleştirilen bu uluslararası taramada katılımcıların çoğunluğunu annelerin oluşturduğu görülmüş, yalnız anne özyeterliğini konu alan çalışmalar olmasına karşın, yalnız baba özyeterliğini inceleyen çalışmanın olmadığı belirtilmiştir (Wittkowski, 2016). Ebeveyn eğitimi çalışmalarının bazıları beslenme ve uyku sorunları, saldırganlık davranışları ve alışveriş süreçlerinde yaşanan sıkıntılar gibi konulara yoğunlaşan görev odaklı (task-oriented) olarak tasarlanmış, bazıları da genel özyeterliği (general self-efficacy) artırma üzerine planlanmıştır.

Çalışmalar sonucunda elde edilen bulgularda, anne ve babalarda farklı sonuçlarla karşılaşılmıştır. Ebeveynlik eğitiminin sonrasında, annelerin özyeterlik inanç düzeylerinde artış gözlenirken, babaların özyeterlik inançlarında artış ya da değişiklik gözlenmemiştir (Wittkowski vd., 2016). Sahip olunan etnik kökenin özyeterlik inançlarının değişiminde farklılaşan bir faktör olarak ortaya çıktığı, Latin ebeveynlerin Afrika-Amerikan kökenli ebeveynlerden daha yüksek düzeyde ilerleme gösterdiği belirtilmiştir. İncelenen araştırmalar içerisinde Gross'un (1995) sürdürdüğü çalışmada, annelerin özyeterlik inancındaki artış, çocuğun olumsuz davranışlarında azalma, olumsuz çocuk mizacı puanlarında düşme ve çocuğu övme davranışlarının sıklığındaki artış ile ilişkilendirilmiştir (Gross vd., 1995' den aktaran Wittkowski, 2016).

Çocuklarının davranışları üzerinde bir güç olarak var olabildiğine inanan anne babalar, etkili ebeveynlik stratejilerinde giderek artan bir yetenek gösterebilmekte ve bu nedenle pozitif ebeveyn-çocuk ilişkileri kurmakta daha başarılı olabilmektedir (Schofield ve Conger, 2014). Ebeveyn özyeterliği, düşüksosyoekonomik seviye gibi stresli yaşam olayları ile depresyon arasında aracı bir rol oynamaktadır (Scannell, 2020).

Ebeveynlik ve ebeveyn çocuk ilişkilerinin doğası, son 20 yıllık dönemde büyük ölçüde değişmiştir (Glatz ve Buchanan, 2021). Son dönemlerde ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdiği zamanın kalitesi, yapılan aktiviteler ve duyarlı davranışlar artmış olmasına rağmen, günümüz ebeveynlerinin özyeterlik inançları, sürdürülen kesitsel bir araştırmada 20 yıl öncesine göre daha düşük çıkmıştır (Glatz ve Buchanan, 2021). 1999 - 2014 yılları arasında iki grup ebeveyni karşılaştıran çalışmada ebeveynlerin düşük

çıkan özyeterlik puanları, değişen toplum koşulları, ebeveynlerin üzerinde artan sosyal baskı ve beklentilerin yüksekliği ile açıklanmıştır (Glatz ve Buchanan, 2021). Araştırmada, ebeveynin çocuğunun mizacını nasıl algıladığının, ebeveyn özyeterlik inançlarının temelini oluşturduğu söylenmektedir (Glatz ve Buchanan, 2021).

Ebeveyn özyeterlik inançlarına dair araştırmalar, kültürler arası bir boyutta devam etmekte ve farklı değişkenlerin etkileri tartışılmaktadır. Geçen zamanla birlikte sosyoekonomik faktörlerin farklılık göstermesi ve iletişim dünyasında yaşanan yenilikler, özyeterliğe dair bakış açısının da güncellenmesini gerektirmektedir.

Mükemmeliyetçilik

Her ne kadar kusursuza ulaşmak, insanlar için mümkün olmayan bir gerçek olsa da, mükemmeliyetçiler kendilerine bu hedefi belirlemektedirler. Burns (1980), mükemmeliyetçilerin kendilerine yenilgilerini anlattığı makalesinde bu ironiyi şu sözlerle aktarmaktadır: “Mükemmeliyetçiler, yıldızlara ulaşmaya çabalarırken, havada asılı kalmakla yolculuğunu tamamlayabilir” (Burns, 1980, syf.1).

Mükemmeliyetçiliğin Tanımlanması ve Yapısı

Mükemmeliyetçilik (Perfectionism), psikoloji biliminin pek çok kuramcısı tarafından ortak ve ayrışan yönleriyle tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bir kısmı mükemmeliyetçiliğin kökenlerinin dayandığını belirten teorileri de kapsamaktadır.

Missildine (1963), mükemmeliyetçiliği, tatmin olmayan bir tavır içerisinde olmak ve gerçekleşen eylemden daha iyisini istemek olarak tanımlamaktadır. Missildine (1963), mükemmeliyetçi ebeveynlerin sadece kendi başarılarını küçümsemekle kalmadıklarını, çocuklarının çabalarını kabul edip onları ödüllendirebilmelerinin de zor olduğunu belirtmiştir. Çocuklarının davranışını onaylamak yerine mükemmeliyetçi ebeveynler sürekli daha iyisini yapabilmeleri için onları zorlamayı tercih etmektedirler. Bu iletişim modeli neticesinde, çocuk hiçbir şekilde kendisini tatmin olmuş hissetmez çünkü ortaya koymuş olduğu performansların hiçbiri ebeveynleri için yeterince iyi değildir (Frost vd., 1991).

Benzer şekilde Hamachek (1978), mükemmeliyetçi kişiliğin oluştuğu çerçeveyi, onaylamama, tutarsız onaylama ve koşullu onaylama çerçevesinde karakterize eder. Hamachek'in (1978) belirttiği ilk iki çevrede yetişen çocuklar, neyin doğru ve iyi olduğunu anlayabilecek bir algı geliştiremezler. Ebeveyn onayı çocuğun performansına bağlı olduğu sürece çocuğa verilen mesaj şudur: “Sevilmek için, kabul edilmek için

belli bir düzeyde performans gereklidir”. Bu yaklaşımda performansa verilen değer, çocuğun kendini olduğu gibi kabul etmemesi pahasına öne çıkarılır (Hamachek, 1978).

Hollander’a göre, mükemmeliyetçi birey annesinin ve babasının onayını almaya dair bir umudu olduğu sürece mücadele etmeye devam edecektir. Çünkü temel inancı şu yöndedir: “Eğer bir miktar daha sıkı çalışırsam, biraz daha iyisini yaparsam, eğer mükemmel olursam, annem ve babam beni sever” (Hollander, 1965, s.98).

Burns’un bu konuda yaptığı analiz de benzerlik taşımaktadır. Burns, mükemmeliyetçi ebeveynlerin sevgi ve onayı daha üst performans için kullandıklarını, çocuk bir hata yaptığında ise anksiyete ve hayal kırıklığıyla karşılık verdiklerini belirtmektedir. Çocuğun bu tutumu bir reddediş olarak algıladığını ve mükemmele ulaşmak için hata yapmaktan kaçınmaya başladığını; bu sürecin de kişilik örüntüsü olarak mükemmeliyetçiliği meydana getirdiğini aktarmaktadır (Burns, 1980).

Mükemmeliyetçiliğin Tarihsel Süreci İçerisinde Boyutlarının Değişmesi

Mükemmeliyetçiliğin alanyazındaki tanımlamaları incelendiğinde, bu kavramın tanımına dair bakış açısının zaman içerisinde değişime uğradığı gözlemlenebilir (Bieling vd., 2004). Mükemmeliyetçiliği, tek boyutlu ve üniter bir yapıdan, çok boyutlu ve daha kapsamlı bir yapıya geçiş sürecinde incelemek mümkündür.

Mükemmeliyetçiliğin Tek Boyutlu olarak Ele Alınması

Mükemmeliyetçilik, başlangıçta uzun bir süre psikopatolojik boyutuyla ele alınmış, olumsuz sonuçları ve diğer hastalıklarla olan ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır (Bieling vd., 2004). Sürdürülen araştırmaların sonucuna dayanarak; mükemmeliyetçiliğin başarısızlığa dair kronik bir algıya, kararsızlığa, erteleme davranışlarına ve utanç duygusuna yol açtığı belirtilmiştir (Burns, 1980; Hamachek, 1978; Hollender, 1965). Belirtilen dönemde mükemmeliyetçiliğe olan bakış açısı tek boyutlu olarak gözlemlenmektedir. Burada tek boyut olarak ifade edilen kısım, mükemmeliyetçiliğin yalnızca patolojik bir boyut taşıdığına ve tedavi edilmesi gerektiğine dair olan görüştür (Burn, 1980).

Burns (1980), mükemmeliyetçi insanın zihnindeki düşünce yapısını, “yakınındaki oldukça başarılı fakat kronik depresyonda” olarak tanımladığı bir akademisyenin ifadeleriyle aktarmaktadır. Tanımladığı akademisyenin; mükemmeliyetçi olmasaydı vasat bir insan olacağını ve kazandığı bu başarılarla asla ulaşamayacağını belirttiğini aktaran Burns, pek çok insanın mükemmeliyetçiliğin zorlu yanlarını, başarı yolunda

ödenmesi gereken bir bedel olarak gördüğünü ifade etmektedir (Burns, 1980). Mükemmeliyetçiliğin kültürel bir fenomen olarak, medya diliyle ve farklı dil kullanımlarıyla pekiştirildiğini belirten Burns; “No Pain, No Gain” gibi mottolar ile insanlara doğal limitlerin acı çekme seviyesine kadar zorlanması gerektiğinin aktarıldığını, başarıya ulaşmanın yolunun bu acıdan geçtiğinin söylendiğini ifade etmektedir (Burns, 1980 syf.2).

Ticarette uğraşan kişiler üzerinde yapılan bir araştırmada, mükemmeliyetçi olan bireylerin, mükemmeliyetçi olmayanlardan yıllık süreçte daha az kazandığı ortaya konulmuştur (Burns, 1980). Bu bulgu, mükemmeliyetçilik gayretinde olan ticaret insanlarının, bu zihinsel alışkanlıklarının bedelini yüklü miktarda kayıpla ödediği yorumlamasına yol açmıştır (Burns, 1980).

Burns (1980) tarafından yürütülen farklı bir araştırmada, depresyon şikayetiyle kliniğe başvuran 25 kişi (Hukuk Fakültesi 2. Sınıf öğrencisi) incelenmiştir. İncelemeye alınan bölüm, üniversiteye giriş puanları olarak yüksek bir dilimde olduğu için tercih edilmiştir. Belirlenen öğrencilerde mükemmeliyetçi düşünme stilleri tespit edilmiştir. Hukuk Fakültesi’ne gelme sürecine kadar sınıflarında derece öğrencisi olmayı deneyimlemiş bu öğrencilerin, biraraya gelince sıradan olmayı ya da diğerlerinden daha düşük pozisyonda olmayı kabullenemedikleri, bundan dolayı depresyon semptomları gösterdiği ortaya konulmuştur (Burns, 1980).

Hamachek, çalışmalarının önceki kısımlarında mükemmeliyetçiliği patolojik boyutuyla ele almış olsa da, ilerleyen kısımlarında mükemmeliyetçiliğe bakış açısını biraz daha genişletmiş ve mükemmeliyetçiliğin bazı yönlerinin insan yaşamındaki zorlu hedefleri yakalayabilme gayesinde besleyici olabileceğini belirtmiştir (Hamachek, 1978). Bu yorumuyla mükemmeliyetçiliğin olumlu da sayılabilecek sonuçlarına ilk kez dikkat çeken Hamachek, “mükemmeliyetçilik” üst başlığını kendi içinde “normal” ve “nevrotik” olarak iki kategoriye ayırabileceğimizi aktarmıştır (Hamachek, 1978).

Hamachek (1978), normal mükemmeliyetçiliğe sahip bireylerin kendilerine gerçekçi standartlar koyduğunu, emek isteyen eylemlerden zevk alabildiklerini ve belli durumlarda daha rahat olmayı tercih edebilme kapasitelerinin olduğunu belirtir. Nevrotik mükemmeliyetçilerin ise sürdürülemez seviyelerde standartlar ile kendilerini zorladıklarını, ortaya koydukları performanslarını hiçbir zaman yeterli bulmadıklarını ve sınırlarını esnetmeye uygun bir zihin yapısında olmadıklarını aktarmaktadır (Hamachek, 1978).

Her ne kadar Burns (1980) mükemmeliyetçiliği olumsuz yönleriyle ele alsada, mükemmeliyetçiliğin sağlıklı olabilecek bir yönünü de göz ardı etmemektedir. Burns (1980), kalite endişesi olmayan bir yaşamın sığ kalabileceğini, bireylerin gerçek zevklere ulaşabilme amacıyla mükemmeliyetçi sağlıklı şekilde aramasının yerinde olduğunu belirtmektedir. Burns (1980)'e göre sağlıklı mükemmeliyetçilik, kendilerine koydukları standartları mantığın ötesinde bulunan, zorlantılı çabalarla bu hedefe ulaşmayı amaç haline getiren ve öz-değerinin tümünü üretkenlik ve başarıyla değerlendiren insanlar tarafından ortaya konmaktadır. Burns (1980)'e ait bu yorumlama ile Hamachek (1978)'in ortaya koyduğu sağlıklı ve nevrotik mükemmeliyetçi kategorileri uyumlu görünmektedir.

Mükemmeliyetçiliğin oluşum sürecini inceleyen araştırmalarda, mükemmeliyetçiliğin varlığını ve düzeyini belirleyen ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmuştur. Burns (1980) tarafından geliştirilmiş olan Burns Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Burns Perfectionism Scale) bu alanda geliştirilen ilk araçtır ve tek boyutlu bir ölçme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mükemmeliyetçiliğin Çok Boyutlu Olarak Ele Alınması

Frost ve arkadaşları (1990), mükemmeliyetçiliğin o dönemde geçerliliği bulunan DSM-3 tanılarında ayırıcı bir kriter olarak rol oynadığını ve geniş varyansta psikopatolojiyle ilişkilendirildiğini belirtmişler ve bu yapının daha doğru tanınması gerektiğini savunmuşlardır. Mükemmeliyetçiliğin boyutlarını incelemeyi öneren Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990); mükemmeliyetçiliğe dair o güne kadar dile getirilmiş farklı teorileri referans olarak çok boyutlu bir ölçme aracı geliştirmişler ve (*Frost Multidimensional Perfectionism Scale - FMPS*) ve alanyazına "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik" kavramını kazandırmışlardır. Mükemmeliyetçiliğin doğasını ele alan pek çok hipotez, sürdürülen 4 çalışmada test edilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda, mükemmeliyetçiliğin 6 alt boyutta ele alınabileceği belirtilmiştir (Frost vd., 1990). Belirlenen 6 alt boyut şu şekildedir:

- Hatalara aşırı dikkat: Kişinin hata yapmaktan endişe duyması ve hata yapmamak için performanstan kaçınması olarak görülmektedir
- Yüksek kişisel standartlara sahip olma: Kişinin kendisi için yüksek hedefler belirlemesi ve daha azına ulaşmayı yeterli görmemesi, hedeflerine ulaşamadığında kendisini başarısızlıkla etiketlemesi olarak karakterize edilmektedir.

- Yüksek ebeveyn beklentileri: Ebeveynlerin, çocuklarına yüksek standartlar belirledikleri, sevgi ve onayın belirtilen hedeflere ulaşılması koşulunda çocuğa sunulduğu aile ortamını ifade etmektedir.
- Yüksek ebeveyn eleştirisi algısı: Ebeveynlerin çocuklarının hatalarına olumsuz tepkilerle ve eleştirilerle karşılık verdiği, bu tutumun eleştirilen çocuk tarafından olumsuz olarak algılandığı, belirlenen standartlara erişilemediği zaman çocuğun kabul ve onay görmediği aile ortamını ifade etmektedir
- Kendi eylemlerinden şüphe duyma: Kişinin ortaya koymuş olduğu eylemlerde tatmin olmuş hissetmemesi, tekrar dönüp kontrol etme ihtiyacı hissetmesi olarak gözlemlenmektedir.
- Düzen ve temizlik tercihi: Kişinin düzen ve temizliği temel bir ihtiyaçtan öte bir zorunluluk olarak görmesidir (Frost vd., 1990).

Frost ve arkadaşları (1990), her ne kadar mükemmeliyetçiliğin 6 farklı alt boyutunu tanımlamış olsalar da, “Hatalara Aşırı Dikkat” alt boyutunun diğer boyutların önünde ve mükemmeliyetçiliğin temelinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu alt ölçeğin pek çok psikopatolojiyle ilişkisi olduğunu belirtilirken, mükemmeliyetçilik ve erteleme davranışı arasındaki ilişki bu ölçek üzerinden açıklanmaktadır (Frost vd., 1990).

Frost ve arkadaşları (1990), kendinden önce mükemmeliyetçiliğin sağlıklı bir boyutu da olabileceğine dikkat çeken Hamachek’in belirttiği doğrultuda ilerlemiş ve ölçeğinin “Yüksek Kişisel Standartlar ve Düzen” alt boyutlarının olumlu kişilik özellikleri ve başarıya götüren davranışlarla ilişkilendirilebileceğini belirtmişlerdir. Kişisel standartlar alt ölçeği, olumlu başarı çabası ile pozitif, erteleme davranışı ile negatif olarak ilişkilendirilmiştir (Taşdemir, 2003).

FMPS ölçeğinde kişinin kendine yönelttiği öz-eleştiriler ölçülmekte, bununla birlikte mükemmeliyetçiliğin kökenlerini incelemeyi hedefleyen ebeveyn beklenti ve eleştirisi düzeyleri de incelemeye alınmaktadır (Bieling vd., 2004). Mükemmeliyetçiliğin hem varoluş hem de birey tarafından deneyimlenme sürecini bir arada değerlendirme imkanına sahip olması, FMPS’nin avantajlı yanını oluşturmaktadır.

Hewitt ve Flett (1991) Frost’un (Frost vd., 1990) akabinde mükemmeliyetçiliğin çok boyutlu yapısını incelemeye devam etmişler ve FMPS’nin 6 alt ölçeğinden özgün olarak mükemmeliyetçiliği 3 alt boyutta inceleyen Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Multidimensional Perfectionism Scale – MPS) ’ni alanyazına eklemişlerdir.

Hewitt ve Flett'in belirlemiş olduğu 3 alt boyut; Kendine yönelik mükemmeliyetçilik (KYM), Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik (BYM) ve Sosyal Düzene yönelik mükemmeliyetçiliktir (Hewitt ve Flett, 1991).

Kendine yönelik mükemmeliyetçilik, bireyin kendine belirlediği yüksek standartları, eksiklikler üzerinde yoğunlaşmayı ve mükemmel olmak için çabalamayı içermektedir. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik, kendine yönelik mükemmeliyetçilik gibi performanslarda yüksek standartları hedefleme ve daha azından memnun olmama olarak tanımlanabilir (Hewitt ve Flett, 1990); fakat davranış bu kez dışarıya yönlendirilmiştir (Taşdemir, 2003). Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik, bireyin kendisi için önemli olan diğerlerinin belirlemiş olduğu hedeflere ulaşma çabası olarak gözlemlenmekte ve ölçülmektedir (Hewitt ve Flett, 1990).

Mükemmeliyetçiliğin çok boyutlu yapısını inceleyen her iki ölçek karşılaştırıldığında, bazı alt ölçek ve boyutların örtüştüğü ve benzer nitelikleri ölçtüğü ifade edilebilir. Hewitt ve Flett ölçeğindeki "KYM" alt boyutu, FMPS ölçeğindeki "Yüksek kişisel standartlar" alt ölçeğiyle eşleşmektedir ve kişiye başarıya ulaşma konusunda pozitif anlamda teşvik edici olabilmektedir (Bieling vd., 2004). "BYM" alt boyutu, negatif anlamdaki sonuçlarıyla değerlendirildiğinde, diğerlerini mükemmel olmadıkları için eleştirme ve suçlama davranışlarına temel oluştururken (Burns, 1980); pozitif bir bakış açısıyla ele alındığında, liderlik vasfı ve diğer bireylerin motivasyonunu artırabilme gibi sonuçlarla da karşılaşılabilmektedir (Taşdemir, 2003). Son olarak "Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik", FMPS'nin "Ebeveyn beklentileri" ve "Ebeveyn Eleştirileri" alt ölçekleriyle örtüşen bir pozisyondadır ve mükemmeliyetçiliğin kökenlerine dair bilgi verebilmektedir. İki ölçek arasındaki temel fark, FMPS kişiyi merkeze alan bir yapıdayken, MPS kişilerarası ilişkiye daha çok yoğunlaşmıştır (Taşdemir, 2003).

Almost Perfect Scale, Slaney ve Rice tarafından 2001 yılında geliştirilmiştir (Wang vd., 2016). Daha sonra kısaltılmış formu ile revize edilen ölçek; mükemmeliyetçiliği, "standartlar, düzen ve çelişki" olmak üzere 3 alt boyutta ölçmektedir. Standartlar, bireyin kendisine koyduğu yüksek beklentilerin düzeyini ölçmekte iken, çelişkiler alt boyutu, bireyin idealindeki hedefleri ve mevcut performansı arasında algıladığı farkı ifade etmektedir. Slaney (2001)'e göre sağlıklı/ uyumlu (adaptive) mükemmeliyetçilik, yüksek beklentilere sahip olan, bununla birlikte standartları ile performansı arasındaki farkı düşük olarak algılayan kişileri temsil etmektedir. Sağlıksız/ uyumsuz (maladaptive) mükemmeliyetçiler, hem yüksek standartları olan hem de mevcut

performansı ile standartları arasındaki farkı yüksek algılayan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki kategoride düşük puanlara sahip olanların mükemmeliyetçi olmadıkları (non-perfectionists) ifade edilmektedir (Slaney, 2001; Wang, 2016).

Mükemmeliyetçiliğin ölçümüne dair envanterlerin geliştirilmesi alanyazında sürdürülen çalışmalarla devam etmektedir. Smith, Saklofske, Stoeber ve Sherry (2016) tarafından BTPS (The Big Three Perfectionism Scale) ismiyle mükemmeliyetçiliğe dair geliştirilmiş güncel bir ölçme aracı bulunmaktadır. Henüz Türkçe'ye uyarlaması bulunmayan aracın ABD ve Kanada'ya özgün geliştirilmiş maddelerinde 3 temel boyut ve 10 alt boyuta yer verilmiştir. 3 temel boyutun ikisi FMPS (1990) ve MPS (1991) ölçeklerinde de bulunan alt boyutların birleşiminden oluşturulurken, son boyut ilk kez bu ölçme aracında literatüre eklenmiştir. Narsistik mükemmeliyetçiliğin ölçülmesini hedefleyen son boyutla birlikte toplamda 45 maddede test tamamlanmaktadır (Smith vd., 2016). Narsistik mükemmeliyetçiliğin ayrıca ele alınması, modern çağda mükemmeliyetçiliğin boyutlarının da değişebileceğini göstermektedir.

Mükemmeliyetçiliğe Kuramsal Yaklaşımlar

Psikoloji biliminin gelişimine büyük katkısı bulunan iki temel kuram olan “Psikodinamik Kuram” ve “Bilişsel Davranışçı Kuramın”, mükemmeliyetçiliğin oluşumu ve gelişim sürecine dair açıklamaları bu kısımda verilmiştir.

Mükemmeliyetçiliğe Psikodinamik Kuramın Yaklaşımı

Mükemmeliyetçilik çalışmaları, psikoanalitik kuramın temelleriyle örtüşmektedir (Cohen, 2020). Freud (1955)'un kurucusu olduğu psikoanalitik teoriye göre, insan ruh aygıtı (psişe), id, ego ve süperegö olmak üzere 3 bölüme ayrılabilir. Bu modelde ego, id ve süperegönün isteklerini harmonize etmeye çabalarak insanoğlunun gerçeklikle bağlantısını sürdürür. İd, ruhun karanlık ve kaotik parçasıdır. Bunun zıttına olarak süperegö, ahlakın ve tüm sosyal limitlerin sesi olarak varlık gösterir. Freud'a göre (1955) süperegö, doğası gereği mükemmelliğe yatkındır (akt. Cohen, 2020). Freud, süperegönün mükemmellik yolunda mücadele eden bir avukat gibi, tüm ahlaki kısıtlamaların temsilcisi olduğunu ve psikolojik anlamda kavrayabildiğimiz kadarıyla, insan yaşamının daha yüce olan tarafı olarak tanımlayabileceğimiz bir kavram olduğunu ifade etmektedir (Freud, 1955' den akt. Cohen, 2020)

Mükemmeliyetçiliğin kökenlerine dair psikoanalizin yapmış olduğu temellendirmeye yeni bakış açıları geliştirilmektedir. Cohen (2020), Freud'un (1955)

mükemmeliyetçiliğe bakış açısını incelerken onu yapısal olarak 2 kategoride değerlendirmiş ve bu kategorileri alt başlıklara ayırmıştır. Her başlığın kendi yapısıyla uyumlu olarak bir temel inancı bulunmaktadır.

a) Süperegoya Dayanan Mükemmeliyetçilik

Toplumsal değerlere uyum sağlayabilme amacıyla varlığını sürdüren ve süperegounun egemenliğine olan mükemmeliyetçilik olgusudur. Tanımları ve referans cümleleri 3 başlıkta incelenmektedir (Cohen, 2020):

- Ahlaki Mükemmeliyetçilik: Ahlaken yanlış hiçbir şey yapmamalıyım, yaparsam ben değersiz ve kötü bir insan olurum.
- Davranışsal Mükemmeliyetçilik: Başkaları bana yanlış hiçbir şey yapmamalı. Yaparlarsa, bu onların berbat insanlar olduklarını gösterir.
- Varoluşçu Mükemmeliyetçilik: Dünya yalnızca olması gerekenlerden oluşmalıdır. Hastalık ya da sevilen birinin kaybı gibi bir durum olmamalıdır. Gerçekleşirse, bu durumda dünya olması gerektiği gibi değildir (Cohen, 2020).

b) Id'e Dayanan Mükemmeliyetçilik

Süperegodan farklı olarak, daha çok toplumu değil de id'i referans alan, suçluluk hissi ve içselleştirilmiş ebeveyn tutumlarıyla daha az ilişkisi olan kısımdır. Temel inanç olarak kabul ettiği cümleler, 6 başlıkta incelenmektedir(Cohen, 2020):

- Başarı mükemmeliyetçiliği: Mükemmel performans sergilemeliyim.
- Beklenti mükemmeliyetçiliği: Başkaları mükemmel performans sergilemelidir.
- Onay mükemmeliyetçiliği: Diğer insanların her koşulda onayını almalıyım.
- Kontrol mükemmeliyetçiliği: Her zaman olayların kontrolünü elimde tutabilmeliyim.
- Ben-merkezci mükemmeliyetçilik: Diğer insanlar her zaman benimle uyum içinde olmalıdır.
- Kesinlik mükemmeliyetçiliği: Her durumda kesinliğe sahip olmalıyım, hayatta belirsizlik olmamalıdır (Cohen, 2020).

Her iki kategoride de belirtilen mükemmeliyetçilik ifadeleri, esnekliğe olanak tanımayan bireyin kendisinden ve çevresinden yüksek beklentilerinden oluşmaktadır. Psikodinamik yaklaşım; bireyin genel tatmine id ve süperegounun isteklerinin

dengelenmesinden ulaştığını savunmaktadır fakat belirtilen mükemmeliyetçilik ifadelerinin hiçbiri, gerçek hayatta karşılığı olan beklentiler değildir. Bu nedenle; mükemmeliyetçilik referansına dayanan her içsel beklentinin, kişide anksiyete, öfke ve huzursuzluğa yol açtığı ifade edilmektedir (Cohen, 2020).

Mükemmeliyetçiliğe Bilişsel ve Davranışçı Kuramın Yaklaşımı

Bilişsel davranışçı kuram, davranışçı kuramın görünmeyen etkenleri açıklamakta zorlandığı, psikanalitik kuramın ise tamamen bilinçaltına odaklanarak daha güncel olan bilişin etkisini dikkate almadığı açıklamalarına karşılık bir arayışın sonucu olarak doğmuştur (Türkçapar ve Sargin, 2012). Bilişsel kuramın kurucusu olan Aaron T. Beck (1979), depresyon şikayeti olan hastalarını analiz ederken, onları rahatsız eden ortak düşüncelerin varlığını belirlemiş ve bu düşüncelerin yüzeye daha yakın olan bilişte aranması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmalarını mükemmeliyetçiliğin patolojik yönünü inceleme üzerine yoğunlaştıran Burns (1980) de mükemmeliyetçilik puanları yüksek çıkan bireylerin bazı düşünce stillerinin ortak olduğunu tespit etmiş ve bunun üzerine genel bir derleme yapmıştır. “Bilişsel çarpıtmalar olarak” belirlenen ve insan zihninin sağlıklı düşünmesinin önünde bilişsel engel olarak ifade edilen düşünceler Beck (1979) tarafından 6 başlıkta kategorize edilmiştir.

Keyfi çıkarım; sonucu destekleyen yeteri kadar kanıt olmadığında ya da kanıtlar sonucun tam aksini gösterdiği halde bireyin, kendi algısına göre durumları yorumlaması olarak aktarılmaktadır. *Seçici soyutlama* olarak belirtilen bir diğer bilişsel çarpıtma, sürecin içerisindeki bir detaya yoğunlaşmayı ve daha belirgin olan diğer özellikleri göz ardı etmeyi temsil etmektedir. *Aşırı genelleme*; farklı olaylardaki bir durum ya da çıkarımı, tüm ilişkili ya da ilişkisiz durumlara uygulama yanlılığı olarak belirtilmektedir (Beck, 1979). Burns (1980); mükemmeliyetçi bireylerin, yaşadıkları olumsuz bir olayın sürekli ve sonsuza kadar tekrarlanacağına inandıklarını belirtmektedir. “Bir kere başarısız olduysam bir daha hiç yapamayacağım” tarzında düşündüklerini aktarmaktadır (Burns, 1980).

Abartma ya da küçümseme; önemli olayları sıradan görme eğiliminin yanında, oldukça önemsiz olan konuları da büyütme davranışıyla nitelendirilmektedir. Mükemmeliyetçi bir bireyin başarılarını hafife alıp bunları olağan görmesi, bununla birlikte günlük deneyimlerde yaşanan küçük başarısızlıkları dahi büyütürük algılaması bu bilişsel çarpıtmanın sonucudur. *Kişiselleştirme*; dış dünyadaki olayları herhangi bir bağlantı kurmaya esas olan bir durum yokken bireyin kendisiyle ilişkili olarak

algılamasıdır. *İki uçlu düşünme* ise; tüm deneyimleri iki zıt kategoriye yerleştirme eğilimiyle karakterize edilmektedir. “Kusursuz ya da hatalı”, “Masum ya da suçlu” gibi iki kutup sıfat üzerinde tanımlanan deneyimlerin kişiyi esneklikten uzak bir yapıya yönlendirdiği belirtilmektedir (Beck, 1979). Burns (1980); mükemmeliyetçi bireylerin, deneyimlerini ikili düşünme stilinde değerlendirdiklerini, olayları tamamen siyah ya da beyaz görme eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Beck (1979), her iki kutupta da düşünme eğilimine karşılık hastalarının kendilerini tanımlarken çoğunlukla olumsuz olan sıfatı tercih ettiklerini belirtmektedir.

Belirlenen bireyler üzerinde ortak ulaşılan bir başka bilişsel çarpıtma ifadesinin “-meli, -malı (should)” düşünme stili olduğu belirtilmektedir (Burns, 1980). Örnek olarak haftasonu yemek yeme davranışında aşırıya kaçma davranışını veren Burns (1980), mükemmeliyetçi kişilerin “Böyle bir deneyimden nasıl bir ders çıkarabilirim?” şeklinde olaya bakmadıklarını söylemektedir. Bunun yerine; “Bunu yapmamalıydım, daha iyi olmalıydım” gibi kızgınlık ve suçluluk uyaran ve kişinin hataların üzerine saplanıp kalmasına yol açan ifadeler kullandıklarını belirtmektedir (Burns, 1980).

Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ile mükemmeliyetçilik tutumlarının ilişkisinin incelendiği bir araştırmada, genelleştirme, kişiselleştirme ve seçici soyutlama düşünme stillerinin, mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından hata yapma endişesi, ailesel eleştiri ve davranışlardan şüphe duyma boyutlarının pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Çarkıt ve Yalçın, 2018). Benzer şekilde, felaketleştirme ve kişiselleştirme düşünme stillerinin, mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu ile anlamlı pozitif ilişkisi belirtilmiştir. Yapılan araştırmalar; bilişsel davranışçı kuramın belirttiği doğrultuda, mükemmeliyetçiliğin oluşumunda ve gelişiminde, edinilmiş bilişsel çarpıtmaların rol oynadığını göstermektedir (Shafran vd., 2018).

Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğine Dair Yapılan Araştırmalar

Mükemmeliyetçiliğin ebeveynlik davranışlarıyla ilişkisine dair yapılan araştırmaların, bu araştırmaya katkı sağlaması amacıyla çalışmanın bu kısmında ulaşılan bazı sonuçlara değinilmiştir.

Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğine Dair Yurtiçinde Gerçekleştirilen Araştırmalar

Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin okul öncesi dönemde kaygı seviyesini yordamadaki rolünün incelendiği bir araştırmada, mükemmeliyetçiliğin alt boyutları incelenmiştir. Araştırma sonucunda; ebeveynlerin “Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik”

seviyelerinin, çocuklardaki kaygının anlamlı yordayıcısı olduğu belirtilmekle birlikte, KYM ve BYM seviyelerinin çocuk kaygısı üzerinde anlamlı bir yordayıcı faktör olmadığı ifade edilmiştir (Güngör ve Buluş, 2016).

Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)'nin, içinde yetişilen kök aile ortamıyla ilişkisini inceleyen bir çalışmada, DEHB tanısı konulmuş çocuğu olan ebeveynlerin mükemmeliyetçilik puanları, tanı koyulmayan ebeveynlerinkinden yüksektir ve farkın anlamlı olduğu doğrulanmıştır (Doksat vd., 2018). Ulaşılan bulguya referans olarak; ebeveynin mükemmeliyetçi tutumunun artması sonucu ev ortamının daha yoğun stres içermesi ve çocuğun kendisini baskılayarak davranış sorunlarını ortaya çıkarması belirtilmiştir (Doksat vd., 2018).

Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin adolesan sporcuların tükenmişlik düzeylerini ne düzeyde yordadığı inceleyen bir çalışmada, algılanan ebeveyn mükemmeliyetçilik düzeyinin, tükenmişlik düzeyinin belirlenmesinde önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir (Kocadağ, 2019).

Şahingiray'ın çalışmasında (2020), ebeveynlerin başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik düzeyinin, çocuğun kaygı ve mantık dışı inanç düzeyi üzerinde etkisine dikkat çekilmiştir.

Bir konuşma bozukluğu olan kekelemenin, ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyi ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, annelerin başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunduğu, kekeleyen çocukların annelerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin, kekelemeyenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kaya, 2021).

Mükemmeliyetçiliğe dair sürdürülen çalışmalarda ebeveynlerin rolünü tespit etmek odak noktası olmaktadır. Ebeveyn kabul veya red algısının mükemmeliyetçilik ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada; algılanan anne ve baba reddi arttıkça mükemmeliyetçiliğin arttığı, ebeveyn kabulünün artmasının ise mükemmeliyetçi özellikleri azalttığı belirlenmiştir (Ener ve Can, 2021).

Gerçekleştirilen bir diğer çalışmada; ebeveynlerin bilişsel esneklik düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında ters orantılı anlamlı ilişki tespit edilirken; ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasında ise pozitif doğrultuda anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada bilişsel esneklik mükemmeliyetçiliğın karşıtı olabilecek bir değişken olarak sunulmuştur. Nitekim; araştırma bulguları da iki değişken arasındaki negatif ilişkiyi doğrulamaktadır (Atayeter, 2020).

Gerçekleştirilen araştırmalardan görüldüğü üzere; ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyinin çocukları üzerinde etkileri, dikkat eksikliğinden tükenmişlik hissine, mantık dışı inançlardan kekemelik gibi konuşma problemlerine uzanan bir aralıkta incelenmiştir. Mükemmeliyetçiliğin reflektif bir yapı olarak ebeveyn-çocuk ilişkilerinde varlığını sürdürdüğü ve farklı boyutlarıyla etkileşim uyandırdığı belirtilmektedir.

Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğine Dair Yurtdışında Gerçekleştirilen Araştırmalar

Alanyazında yurtdışında sürdürülen araştırmalar incelendiğinde, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin farklı değişkenlerle ilişkileri gözlemlenebilmektedir. Ebeveynlerin, çocuklarında mükemmeliyetçilik gelişimine nasıl etki ettiğine dair yapılan araştırmalar sonucunda 3 hipotez ortaya konmuştur (Stoeber, 2011):

a) Ebeveyn mükemmeliyetçiliği (parental perfectionism) hipotezi: Bu hipotez, Bandura'nın "Sosyal Öğrenme Teorisi"yle açıklanmaktadır (Bandura, 1977). Sosyal öğrenme teorisi, öğrenmenin sosyal ilişkiler düzeninde, etkileşim, gözlem ve taklit ile gerçekleşmesi temeline dayanmaktadır (Tatlıoğlu, 2021). Bu hipoteze dayanarak, çocukların ve gençlerin mükemmeliyetçi kişilik özelliğini ebeveynlerinden model alarak geliştirdikleri belirtilmektedir (Stoeber, 2011).

Ebeveyn mükemmeliyetçilik özelliklerinin kuşaklar arası aktarımını incelemeyi amaç edinen bir araştırmada bulgular "Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura, 1977)" ile uyumlu gözükmektedir. Ebeveynlerin kendilerinden ve çocuklarından olan yüksek beklenti düzeyi, bu beklentiler doğrultusunda koydukları standartlar ve belirlenen standartlara ulaşamayınca çocuğa yöneltilen eleştiriler, çocuklarda da mükemmeliyetçi özelliklerin gelişimiyle ilişkilendirilmiştir (Carmo vd., 2021)

b) Ebeveyn baskısı (Parental pressure) hipotezi (Sosyal Beklentiler Modeli): Bu hipoteze göre, mükemmeliyetçi kişilik özelliğinin, birbiriyle çok yakın ve ilişkili iki değişken olan ebeveyn beklentileri ve ebeveyn eleştirileri kombinasyonundan ortaya çıktığı belirtilmektedir (Stoeber, 2011). Sosyal beklentiler modeli, çocukların ebeveynlerinden gelen eleştiri ve beklentilerle ilişkili olarak koşullu bir öz-değer kazanma sürecine girdiğini ve bu süreçte mükemmeliyetçi kişilik özelliği geliştirdiğini varsaymaktadır (Smith vd., 2022). Çocuktan mükemmel olmasını bekleyen ebeveynlerin, bu beklentiler karşılanamadığı zaman çocuğa yönelttikleri eleştirilerle mükemmeliyetçiliğın temelini oluşturduğu düşünölmektedir (Stoeber, 2011).

Sosyal beklentiler modelinin mükemmeliyetçiliğin edinimindeki rolünün incelendiği bir araştırmada 46 farklı çalışma meta analize tabi tutulmuştur (Smith vd., 2022). Ortaya çıkan bulgulara göre; ebeveyn beklentilerinin, çocuklarda kendine yönelik, diğerlerine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Belirtilen bulgunun aksine, ebeveyn eleştirilerinin ise yalnız sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Smith vd., 2022).

c) Ebeveyn stilleri (Parenting Styles) hipotezi : Ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde sürdürdüğü yaklaşımlara ve ebeveynlik stiline bağlı olarak mükemmeliyetçiliğin geliştiğini savunan hipotezdir (Baumrind, 1971). Otoriter, sıkı ve kontrol edici ebeveyn davranışlarının; yetkili, ılımlı ve destekleyici ebeveyn davranışları ile karşılaştırıldığında psikolojik uyumsuzluklara ve mükemmeliyetçiliğin olumsuz yönlerine temel oluşturduğu ileri sürülmektedir (Stoeber, 2011).

Greblo ve Bretko (2014) tarafından sürdürülen araştırmada bu hipotez doğrulanmaktadır. 786 ebeveyn (417 anne, 369 baba) ile gerçekleştirilen çalışmada, ebeveynlerin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçi özellikleri, farklı çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilişkilendirilmiştir. Hem annelerde hem de babalarda ebeveynlerin destekleyici ve kabul edici davranışları; çocuklarda olumlu mükemmeliyetçilik gelişimi ile pozitif, olumsuz mükemmeliyetçilik gelişimi ile negatif ilişkili olarak bulunmuştur. Ebeveyn eleştiri davranışlarının ise çocuklarda olumsuz mükemmeliyetçiliği artırdığı aktarılmaktadır (Greblo ve Bretko, 2014).

Ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve ergenlerin cinsiyetine göre mükemmeliyetçiliği edinimini araştıran bir çalışmada; annelerin kendine yönelik mükemmeliyetçiliğinin erkek çocuklarındaki kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutuyla yakından ve pozitif ilişkili olduğu saptanırken, sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik boyutlarının ilişkisinin güçlü olmadığı belirlenmiştir. Annelerin obsesif kompulsif semptomların varlığının da erkek çocuklarda sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik gelişiminde yordayıcı rol oynadığı ifade edilmektedir (Cook ve Kearney, 2009).

Çocuklarda mükemmeliyetçilik gelişimini ebeveyn faktörleri bağlamında inceleyen ve ebeveynlerde psikopatolojik semptomların etkisini araştıran bir çalışmada; kendine yönelik mükemmeliyetçiliğe 16-17 yaş grubunda en çok, 12-13 yaş grubunda ise en az rastlandığı, anne mükemmeliyetçiliğinin ve anne psikopatolojisinin çocukta kendine ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliği yordadığı, annelerin sosyal düzene yönelik

mükemmeliyetçiliğinin, annelik depresyonu ve anksiyete düzeyinde aracı rol oynadığı tespit edilmiştir (Cook, 2012).

Anne mükemmeliyetçiliğinin ve annelerde psikopatolojik durum varlığının, 8-12 yaş arası çocuklardaki mükemmeliyetçiliği yordayıcılığı incelenmiş ve anne mükemmeliyetçiliği ve psikopatolojisinin, çocuklarda mükemmeliyetçilik için risk faktörleri içerdiği tespit edilmiştir (Cook ve Kearney, 2014).

Gerçekleştirilen başka bir araştırmada, ebeveyn kontrol davranışlarının, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuk kaygı düzeyi arasında aracı rol oynadığı tespit edilmiştir. Ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve aşırı kontrolün çocuklarda kaygı bozukluklarının gelişmesinde bir tehlike unsuru olduğu belirtilmiştir (Affrunti vd., 2015).

İlişki doyumunun, mükemmeliyetçilik ile olan bağlantısının ve etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada ulaşılan bulgular şu yöndedir: Mükemmeliyetçiliğin kişiler arası boyutlarının ilişki doyumu ile negatif, kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutuyla ise pozitif yönde orantılı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucu, çocuk yetiştirme sürecinin ilişki doyumunu azalttığı hipotezini de doğrulamıştır ve mükemmeliyetçi tutumun bu süreçte yordayıcı rolü olduğu görülmüştür (Trub vd., 2018).

Mükemmeliyetçiliğin içinde bulunulan yüzyılın bir getirisi olduğunu düşünen Curran ve Hill (2019), bu düşüncelerini boylamsal bir araştırmayla meta-analize tabi tutmuşlardır. Curran ve Hill (2019), 1980'lerin sonunda ABD, Kanada ve Birleşik Krallık hükümetlerinin vatandaşlarına rekabetçi bireyselliği vurguladıklarını, insanların da bu çağrıya kendilerini ve yaşamlarını mükemmelleştirme çabasıyla karşılık verdiklerini ifade etmektedirler. Bu bağlamda 27 yıllık bir süreçte 3 farklı ülkede (ABD, Kanada, Birleşik Krallık) 41.000 öğrenciyle sürdürülen çalışmada, mükemmeliyetçiliğin 3 alt boyutunda da düzenli olarak artış gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda yapılan değerlendirmede, yeni neslin bireylerinin kendilerinden yüksek beklentileri olduğu, bununla birlikte sosyal çevrelerinin de yüksek standartlar belirlediklerini algıladıkları ortaya konulmuştur (Curran ve Hill, 2019).

Çocukların ebeveynlerinin koşullu saygısını algılamalarında mükemmeliyetçiliğin rolünün incelendiği bir araştırmada; çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik puanları, ebeveynlerin kendine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik puanları ile doğrudan ilişkili olarak belirlenmiştir (Curran vd., 2020). Çalışmanın sonucuna dayanarak; mükemmeliyetçiliğin kuşaklar arası aktarımının daha kapsamlı düzeyde anlaşılabilmesi

için sosyal öğrenme kuramı ve ebeveyn sosyalleştirme süreçlerinin birlikte ele alınması gerektiği belirtilmektedir (Curran vd., 2020).

Ebeveyn cinsiyetinin mükemmeliyetçiliğin aktarımındaki rolü incelendiğinde, elde edilen bulgu şu yöndedir: Gözlemlenen baba mükemmeliyetçiliği, yalnız erkek çocuklarının mükemmeliyetçiliği ile ilişkili bulunurken; annelerin mükemmeliyetçiliği de kız çocuklarının mükemmeliyetçiliği ile ilişkilendirilmiştir. Anne ve babaların “otoriter ebeveyn tutumunun” ise erkek çocuklardan daha ziyade kız çocuklarda mükemmeliyetçiliği ortaya çıkardığı tespit edilmiştir (Carmo vd., 2021). Temel bakım veren kişi olarak annenin bulunduğu ailelerde dahi erkek çocuklarının mükemmeliyetçilik düzeyi annenin mükemmeliyetçilik düzeyi ile eşleşmemektedir. Bu bulgu; mükemmeliyetçiliğin kuşaklar arası olduğu kadar cinsiyetler arası (trans-gender) aktarılan bir özellik olduğunu vurgulamaktadır (Carmo vd., 2021).

Sosyal Medya Kullanımı

Bu kısımda, araştırma kapsamında ebeveyn özyeterlik inançları ile ilişkisi incelenen diğer değişken olan sosyal medyaya dair bilgiler verilmiştir. Modern çağa yaklaşırken gelişen teknolojiyle birlikte farklı boyutlar kazanan yeni medyanın süreç içindeki dönüşümünü görmek ve bu dönüşümün sonucunda yaşanan toplumsal değişimleri anlamlandırabilmek amacıyla sosyal medyanın gelişimini incelemek faydalı olacaktır.

Sosyal Medyanın Tanımı Ve Tarihçesi

İnternetin ilk basamağı olarak kabul edilen ve 1984 yılında hayata başlayan Web 1.0. dönemi, sistem üreticilerinin yönlendirici, belirleyici ve sınırlayıcı olarak tasarlandığı, kullanıcıların ise pasif alıcı rolüyle, etkileşime girmeden sisteme dahil olabildiği bir süreç olarak deneyimlenmiştir (Çevik, 2019; Arvas, 2022). Sistemin etkileşime kapalı yönü, sosyalleşmenin önünde bir engel oluştururken, bilgiye önceki dönemlere kıyasla daha hızlı ulaşılabilir olması, enformasyon kaynağı olarak internetin görülmesini kolaylaştırmıştır.

Web 1.0. ile Web 2.0 arasındaki geçiş sürecini daha detaylı aktarabilmek amacıyla Web 2.0’ın kavram sahibi O’Reilly’nin (2005) sunduğu tablo paylaşılmıştır.

Tablo 1.

Web 1.0'dan Web 2.0'a geçişte değişen özellikler

WEB 1.0	WEB 2.0.
Sabit afişler, reklamlar	Kullanıcı içeriğine göre reklamlar (Google Advertisements)
Fotoğrafların şahsın göreceği şekilde depolanması (Ofoto)	Fotoğraf ve videoları tüm dünya ile paylaşabilecek uygulamalar (Youtube, Instagram)
Sınırlı sunucularla dosya depolama	Farklı kullanıcı bilgisayarlarındaki dosyaları indirebilme
Sınırlı sitelerden müzik dosyası indirebilme (mp3.com)	Müzik ya da müzisyen ismiyle sınırsız ulaşım ve indirebilme (Spotify)
Ansiklopedik enformasyona ulaşabilme (Britannica Online)	Ansiklopedik bilgilerin kullanıcı katkılarıyla çoğaltılabilmesi (Wikipedia)
Şahısların oluşturduğu internet sayfaları	Bloglar
Domain (baskın) isimlerle arama	Arama motorlarına uygunluk
Sayfa görüntüleme sayısının önemli olması	Tıklama sayısının ön plana çıkması
İçerik yönetim sistemleri	Wikiler
Klasör tabanlı sıralama (taxonomy)	Anahtar kelime ve etiket tabanlı sıralama (tagging)

Kaynak: <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.htm> (Erişim tarihi 23.11.2022)

Modern çağda bildiğimiz ve kullandığımız internet sitelerinin yaklaşık olarak hepsi Web 2.0. ürünüdür (Kara, 2013). Genel isimleriyle “sosyal medya ağları” olarak kategorilendirilen bu siteler, kişilerin kendi oluşturdukları profilleriyle ön plana çıkabilmelerine izin vermeleri bakımından önceki sürümlerden ayrılmaktadır. Bir başka ifadeyle Web 1.0’ dan Web 2.0’a geçerken gerçekleşen en önemli değişim basamağı, içerik üreticilerin sadece site sahipleri olduğu bir platformun, kullanıcıların da içerik üretebildiği bir düzleme dönüşmesiyle yaşanmıştır (Arvas, 2022).

“Sosyal medya”nın tanımında iletişim uzmanlarının farklı görüşleri bulunsa da, ortak belirtilen maddelerde bu kriterlere yer verildiği görülmektedir (Boyd ve Ellison, 2007; Kara, 2013; Çemrek vd., 2014). Boyd ve Ellison’a göre, sosyal medya sitelerinin

bilgisayar merkezli sitelerden ayrıldığı özellikler; kullanıcıların tamamen veya kısmen açık birer profil oluşturabilmesi, ilişkide oldukları insanların listesini oluşturabilme ve paylaşımına sunabilmesi ve diğer kullanıcıların profil ve ilişkilerini gözlemleyebilmesi olarak betimlenmektedir (Boyd ve Ellison, 2007). Bir diğer kaynakta da sosyal medya, pek çok farklı iletişim kanalı aracılığıyla , farklı özellikleri taşıyan bireylerin aynı uygulamalarda buluşabileceği, karşılıklı etkileşim içerisine girerek yeni bir sentez oluşturabildikleri çok yönlü sanal topluluklar olarak tanımlanmaktadır (Çemrek vd., 2014).

Lerman (2007), sosyal ağları; pek çok yeni nesil web sitesinin kullanıcılarına içerik oluşturma ve paylaşma olanağı tanıyarak öne çıkan özelliklerinden birisi olarak tanımlamaktadır. Sosyal medyanın karakteristik özelliklerini ise;

1)Kullanıcıların içerik oluşturabilmesi ya da oluşturulan içeriğe katkıda bulunabilmesi

2)Kullanıcıların oluşturduğu içeriği, anahtar kelimeler (keyword) ya da etiketlerle (tagging) tanımlayabilmesi

3)Kullanıcıların içeriği aktif ya da pasif olarak değerlendirebilmesi

4)Kullanıcıların benzer ilgilere sahip diğer kişileri “arkadaş” ya da “ilişki listesi” olarak belirleyerek sosyal ağlarını sürdürmesi olarak tanımlamaktadır (Lerman, 2007).

Sosyal medyanın kavram olarak belirtilmesi 2005 yılında gerçekleşse de (O'Reilly), ilk sosyal ağ yazılımının 1978 yılında Bulletin Board System ismiyle varlığını gösterdiği kabul edilmektedir (Kara, 2013). 15 yıl aradan sonra 1993 yılında İllinois Üniversitesi öğrencileri tarafından üretilen “Mosaik” isimli tasarım, web sayfalarının başlangıcı olarak görülmektedir (Kara, 2013). 1997’de Google’un kurulmasını; 1998’de ilk web blog olan Open Diary (Açık günlük), 2003’de MySpace, 2004’de Facebook ve Youtube takip etmiştir. 2010 yılında kurulan Instagram kısa sürede oldukça popüler olmuş ve Facebook şirketi, 2012 yılında 1 milyar dolara Instagram’ı satın almıştır (Kara, 2013).

Sosyal Medyanın Kullanım Alanları

Etkileşime olanak tanıyan yeni medya araçları, etkin seyirci hedefini, medya araçları planlamasının ve kullanımının merkezine konumlandırmıştır (Koçak, 2013). Yeni medya teknolojisinin en işlevsel sonuçlarından biri, izleyici kitlesini dönüştürerek, yönetebilme iktidarını eline vermesidir. Kara’nın (2013) Sosyal Medya Endüstrisi

isimli kitabında verdiği geleneksel medya ve yeni medya karşılaştırması bu anlamda değerlidir.

Tablo 2.

Geleneksel Medya – Yeni Medya Özellikleri Karşılaştırması

	Geleneksel Medya	Yeni Medya
Yayın zamanı	Önceden belirlenmiştir.	Spontanedir
Erişim	Sınırlı alandadır.	Her yerden erişilebilir.
Değişime Yatkınlık	Yatkınlığı yoktur.	Her zaman değişebilir
Tür	Analog yayındır.	Dijital yayındır
Reklam Alanı	Sınırlı izin vardır.	Sınırsız izin vardır
Etkileşim	Sınırlandırılmıştır.	Sürekli etkileşime uygundur
Tracking(İzleme)	Zor	Kolay

Kaynak: Kara, T. (2013). Sosyal medya endüstrisi. syf, 11.

Özellikleri verilen sosyal medyanın işlevsel dağılımının, literatür taramasında bazı kaynaklarda daha farklı kategorize edildiği gözlemlense de (Kietzmann vd., 2011) ortak olan 7 kategorik başlık altında toplandığı belirtilebilir (Kara, 2013). Belirtilen 7 kategorik başlık; sosyal ağ merkezli siteler, fotoğraf ve video paylaşım siteleri, bloglar, mikro bloglar, sanal yaşam simülasyonları, wikiler ve sanal oyun simülasyonlarıdır.

Sosyal Ağ Siteleri: Sosyal ağ merkezli siteler, kullanıcıların kişisel profil planlamalarına, tanıdığı kişilere davet göndererek grup oluşturmalarına, üyelerin birbirlerine anlık ileti göndermelerine ve oyun oynamalarına olanak sağlayan internet merkezli uygulamalardır. Bu profiller video, fotoğraf, ses dosyası, metin ya da başka bir web sayfasının bağlantı linklerini kapsayabilir ve genellikle ücretsizdir. Fakat bazı siteler, kapsamlarındaki bazı uygulamalara ücret talep etmektedir. Facebook, MySpace, Google + ve LinkedIn, en çok kullanılan sosyal ağ siteleridir

Fotoğraf ve Video Paylaşım Siteleri: Kişiler kendilerinin ya da diğerlerinin ürettiği görüntüleri ve videoları paylaşma bu kategorideki uygulamalar aracılığıyla koyabilmekte ve gönderilere yorum ekleyebilmektedirler. Youtube, Instagram ve Flick'r bu sitelerin en çok tercih edilenleri arasındadır.

Bloglar: Bloglar, kişilerin tarihsel bir sırayla gönderilerini paylaştığı, fotoğraf, video ve ses kayıtlarıyla kapsamı genişletebildikleri günlük siteleridir. Okuyucuların aktif etkileşime geçmesi ve gönderilere yorum yazması da mümkündür. Blogspot, Blogger, Wordpress, Tumblr gibi blog siteleri örnek olarak verilebilir.

Mikrobloglar: Bloglar ile kıyaslama yapıldığında, en belirgin özellikleri anlık ve kısa gönderiler ile içerik planlanmasını sağlamaktır. En çok kullanılan mikroblog uygulamalarından olan Twitter’da, girilebilen blog yazısı sınırı 140 karakteri aşmamaktadır. Özellikle bilgi ve haber paylaşımı amaçlı kullanılan mikroblogların, Plurk, Jaiku ve Yammer gibi örnekleri de vardır.

Sanal Hayat Benzetimleri (Simülasyonlar): Second Life ve Sanalika’nın örnekleri arasında verilebileceği bu simülasyonlarda, bireylere dijital ortamda yeni bir hayat kurma olanağı tanınmaktadır. Kullanıcılar, kendi bireyselleştirilmiş avatarlarını oluşturarak, gerçek yaşamın bir animasyonunu yaşamaktadırlar.

Sanal Oyun Simülasyonları: World of Warcraft, Steam gibi örneklerin verilebileceği bu kategori, kişilerin arkadaşlarıyla ya da tanışık olmadıkları kişilerle etkileşimli bir şekilde oyun oynayabildikleri, grup oluşturup yönetebildikleri oyun platformlarıdır.

Wikiler: Herhangi bir konuda bilinen ve hakkında yorum yapılmak istenen bilgilerin başlıklar altında organize edildiği, kullanıcıların sınırlama olmaksızın fikirlerini eklemesiyle dijital bir bilgi havuzunun oluşturulduğu, Wikipedia, Ekşi Sözlük gibi uygulamalardır. (Kara, 2013).

Sosyal Medya Kullanımı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Sosyal medya kullanımına dair yapılan araştırmaların birincil odak noktası, eski ve yeni medya arasındaki geçişi incelemek üzerine olmuştur (Brown ve Sikes, 2012; Kara, 2013; Arvas, 2022). Sosyal medyayı kapsayan “Web 2.0.” döneminin internetin evrimi olarak tanımlanması, bu sürecin daha yakından araştırılmasına olanak tanımıştır.

Kara, “Sosyal Medya Endüstrisi” isimli kitabında (2013), teknolojilerin insan ve toplum için değerinin kullanıcı sayısının artma oranıyla paralel olduğunu belirtmektedir. Sosyal medyanın kendine has bir yayılma hızı olduğunu aktarırken, yakın dönemde hayatımıza giren 3 medya organının toplumdaki yayılma oranını zamana bağlı olarak şu şekilde açıklamıştır: “Radyonun tüm dünyada 50 milyon kullanıcı sayısına ulaşması 38 yıl alırken, televizyonda bu süre 13 yıla inmiştir. Twitter ise tek başına 50 milyon kullanıcı sayısını sadece 9 ayda yakalamayı başarmıştır”

(Kara, 2013, sy.49). Çalışmada, son yarım asırlık dönemdeki iletişim teknolojisinin geldiği nokta vurgulanırken, sosyal medyanın hızı diğer tüm iletişim araçlarından ayrı kulvarda değerlendirilmektedir.

Brown ve Sikes'in 2012 yılında sosyal iletişim yöntemlerine dair yapmış olduğu araştırma raporuna göre; ağ merkezli sosyal iletişim hizmetleri, diğer çevrimiçi iletişim teknolojilerine göre daha fazla kullanılmaktadır. Raporu sunduğu dönem ile 5 yıl öncesini karşılaştıran araştırmacılar, "e-mail" in 5 yıl öncesinde %69 ile iletişimin en çok tercih edilen formu olduğunu söylemekte fakat 5 yıllık süre içerisinde bu oranın %64'e gerilediğini ifade etmektedir. Benzer şekilde aynı süre içerisinde, anlık mesajlaşmanın da %47'den %31'e gerilediği belirtilmiştir. Bu verilerle karşıt doğrultuda olmak üzere, sosyal medya sitelerinin kullanımının ise %56'dan %82'ye yükseldiği açıklanmıştır (Brown ve Sikes, 2012). Çalışma raporu "Web 1.0." dönemine ait uygulamaların güncelliğini 5 yıllık süreçte kaybettiğini ve sosyal medyanın bu uygulamaların yerini hızla doldurduğunu ifade etmektedir(Brown ve Sikes, 2012).

Ülkemiz bazında yıllık olarak güncellenen TÜİK verilerine göre sosyal medya uygulamalarının dağılımı incelenmiştir. En fazla kullanılan sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları cinsiyete göre incelendiğinde; erkeklerin en fazla %85,9 ile WhatsApp, %70,8 ile YouTube ve %61,5 ile Facebook uygulamalarını, kadınların ise %78,1 ile WhatsApp, %63,7 ile YouTube ve %55,9 ile Instagram uygulamalarını kullandığı tespit edilmiştir. (TÜİK, 2022) İnternet tabanlı bir diğer veri kaynağında belirtilen rakamlar daha farklı görünmektedir (We Are Social, 2022). Sosyal medya kullanıcılarının %58.7'si erkeklerin, %41.3'ü kadınların oluşturduğu belirtilen kaynakta, sosyal medya platformlarının kullanım sırası ve oranları; Whatsapp %93.2, Instagram %92.5, Facebook %78.1 ve Twitter %69.6 olarak ifade edilmektedir. Türkiye'de bireylerin sosyal medyada harcadığı süre ise günlük 2 saat 59 dk olarak hesaplanmıştır (We Are Social, 2022).

Yapılan araştırmaların sonucunda edinilen bulgulardan görüldüğü gibi, sosyal medyanın yaşamımızdaki varlık süresi henüz on yıllarla belirtilmesine rağmen giderek artan bir yayılma hızı gözlemlenmektedir. Bu hızla ilerleyen süreç, tüm lokal sınırları aşan sanal dünyada yeni bir ortamın oluşmasını sağlamış ve "Glocalization" terimine hayat kazandırmıştır. "Global (küresel) ve localization (yerelleştirme)" kelimelerinin birleşiminden ortaya çıkan bu terim tam olarak Türkçe'de karşılığını bulamasa da, "küresel olanın yerelleşmesi" olarak çevrilebilir (Kara, 2013). Sosyal medya ağları bu

bağlamda kendine özgü bir sistem oluşturmuş ve bireyselden toplumsala tüm ilişki biçimlerinin şekillenmesinde etki sahibi olan bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır.

Sosyal medya kullanımında belirtilen yüksek oranlar, alanda çalışma yapan uzmanları, kullanımın ardında yatan temel motivasyonları belirlemeye yönlendirmiştir. Özellikle; “Kullanımlar ve Doyumlar (Uses and Gratifications)” yaklaşımının temelinde sürdürülen çalışmalar, bireylerin medya aracılığıyla hangi doyumlara ulaştığı sorusuna cevap aramaktadır.

İnteraktif kullanım, kullanımlar ve doyumlar teorisinin aktif kullanıcı nosyonunu güçlendirmiştir (Ruggiero, 2000). Katılımcıların iletişim sürecinde kontrolü koruyabildikleri ve karşılıklı olarak rollerini değiştirebildikleri süreç olarak tanımlanan interaktivite; eğlence, seçim olanağı, bağlantı kurabilme, bilgi toplama ve dönüşümlü iletişim olmak üzere 5 boyuttan oluşmaktadır (Ruggiero, 2000).

Dönemine göre erken sayılabilecek bir araştırmada bulunan Ha ve James (1998) sürdürdükleri çalışmada, katılımcıların sosyal medya aktivite doyumlarını kategorize etmişlerdir. Serbest zaman aktivitesi olarak interneti kullananların, kişisel tatmin ve eğlence ihtiyaçlarını karşıladıklarını; görev odaklı kullanıcıların bağlantı kurabilme olanağı ile bilgi ihtiyaçlarını giderdiklerini; kendini ifade etmeyi seven kullanıcıların ise dönüşümlü iletişim aracılığıyla çevrimiçi kalmayı tercih ettiklerini belirtilmektedir (Ha ve James, 1998). Sosyal medyanın henüz varlığını yeni gösterdiği fakat kavram olarak tanınmadığı bir süreçte yapılan bu tespitler, sonraki araştırmalara da yol gösterici olmuştur.

Sosyal medyanın kullanımındaki motivasyonların “sosyal ilişkiler kurmak” ile kısıtlanmaması gerektiğini düşünenler bulunmaktadır. Lerman (2007); bireye, bir diğer arkadaşının aktivitelerini yalnızca bir “tık”lama ile takip edebilme fırsatını veren sosyal medya sitelerinin pek çoğunun, profesyonel ya da arkadaşlık ilişkilerini genişletmek ya da zenginleştirmek için kurulmadığını düşünmektedir. Bunun yerine sosyal medya kullanıcılarının, kendi zevklerini ve ilgilerini ifade edebilme amacıyla sosyal ağlarda bulduklarını, geniş içerik havuzunda şahsi tercihlerini bir filtre olarak kullandıklarını belirtmektedir. Bu bakış açısıyla bakıldığında, sosyal ağların bilgiye ulaşmanın yolunu kolaylaştırdığı, bu nedenle gerçekleşen eyleme “sosyal tarama (social browsing)” adını vermenin daha uygun olduğunu söylemektedir (Lerman, 2007).

Lerman (2007) çalışmasında, bir fotoğraf ve video paylaşım sitesi olan Flickr ve haberleşme sitesi olan Digg uygulamalarında içerik analizi gerçekleştirmiş ve “sosyal tarama”nın, pek çok sosyal medya sitesinin kullanılmasındaki temel argüman olduğunu

ifade etmiştir. Sosyal medya sitelerinin, içeriğin kişiselleştirilmesinde ve kullanıcılara daha cazip hale getirilmesinde bu yolu kullandıklarını vurgulamaktadır (Lerman, 2007).

Çemrek, Baykuş ve Özaydın (2014), üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım ve davranışlarını, “Kullanımlar ve doyumlar” yaklaşımıyla inceledikleri çalışmalarında; öğrencilerin sosyal medyada video izleme, müzik dinleme, fotoğraf paylaşma ve içeriklere yorum yazma gibi çeşitli eylemler gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. En sık yapılan eylemlerin müzik dinlemek, ilgi çeken yazıları okumak ve fotoğraflara bakmak olduğu tespit edilen çalışmada, en az yapılan eylemin, katılımcıların kendi ürettiği müziği paylaşması olduğu görülmüştür. Kullanımların neticesinde elde edilen doyumlar olarak birinci sırada, “eğlence, rahatlama, boş zamanları değerlendirme”; ikinci sırada, “sosyal etkileşim”, üçüncü sırada “başkalarının hayatlarını takip edebilme”, dördüncü sırada ise “kendini rahat ifade etme, kendini tanıtabilme” doyum kategorileri yer almıştır (Çemrek vd., 2014). Çalışmada, katılımcılar tarafından en çok kullanılan sosyal medya uygulamasının ise Facebook olduğu belirlenmiştir (Çemrek vd., 2014).

Göncü (2018), 1975- 1995 yılları arasında doğan nesli tanımlayan Y kuşağı özelinde, etkin bir sosyal medya uygulaması olan “Whatsapp” kullanımını, kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı ile incelemiştir. Y kuşağının özelliklerini, teknolojinin gelişme sürecine paralel bir zaman diliminde doğan, büyüyen ve bundan dolayı gelişmelerle hızla ayak uydurmak durumunda kalan, yoğunluğun getirdiği zorunlulukla “multi-tasking (aynı anda birden çok görevi yerine getiren)” bir nesil olarak tanımlamaktadır (Göncü, 2018). “Whatsapp” uygulamasının, Y kuşağı tarafından kullanılma sebepleri olarak ise, pratik olması, sosyalleşme aracı olarak görülmesi, toplumsal etkileşimi kolaylaştırması, ücretsiz olması, multimedya (çoğul iletişim) ya olanak tanınması, bireylerin profesyonel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve son olarak eğlence faktörü olarak değerlendirilebilmesini belirtmiştir (Göncü, 2018).

Sosyal Medya ve Ebeveynliğe Dair Araştırmalar

Bu bölümde ebeveynlerin sosyal medya davranışlarına dair sürdürülen araştırmalar, yurtiçinde ve yurtdışında gerçekleştirilenler olarak sınıflandırılarak sunulmuştur.

Sosyal Medya ve Ebeveynliğe Dair Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Araştırmanın temel konusu olan ebeveyn özyeterliliğinin sosyal medya kullanımı ile ilişkisi bağlamında, alanyazında sürdürülen bazı araştırmalar ve sonuçları bu kısımda

paylaşımıştır. Sosyal medya kullanımının artışıyla birlikte ebeveynlik rollerinin gelenekselden günümüze değişim geçirdiği, yeni medya ve sosyal medya kültüründe yaşanan gelişmelerin, ebeveyn - çocuk ilişkilerine de yansıdığı ve karşılıklı olarak dinamiklerin değişmesine yol açtığı düşünülmektedir (Burç, 2015; Ergül ve Yıldız, 2021).

Burç (2015) “Popüler Kültür ve Annelik” ilişkilerini ve anneliğin değişen görünümünü incelediği çalışmasında, annelik kültürünün popüler kültürün etkisiyle yeniden tanımlandığını ve bu olguya yeni özelliklerin eklendiğini belirtmektedir. Sosyal medyanın hayata dahil ettiği “blogger anne”lerin, kendi içlerinde bir çözümler yaşadığını, gerçekliği inkar ederek kendilerini görmek istedikleri formda ve miktarda sergilediklerini vurgulamaktadır (Burç, 2015). Bu bağlamda “iyi ebeveyn” olduklarını göstermek ile yaşanan psikolojik tatminin, gerçeği perdeleme olanağını da içerisinde barındırdığını belirtmektedir (Burç, 2015).

Bazı annelerin de aykırı özellikler sergileyerek sosyal medya platformlarında yer aldığını belirten Burç (2015); çaresizlik, yorgunluk, postpartum depresyon gibi anneliğin güçsüz hallerinin paylaşıldığı gönderilerle takipçilerin hem hayranlığının hem de merhametinin toplanmaya çalışıldığını ifade etmektedir. Blogger annelerin takip eden kitleye yönelik bazı ortak yaptırımlara kapı açtığı, çalışmada belirtilen ayrı bir konudur (Burç, 2015). Bu yaptırımlar; bireyi enformatik yapıya yaklaştırma, teknolojiyi kullandırmaya sevk etme ve tüketici ya da pazarlamacı olarak ekonomiyi kullanmaya itme olarak aktarılmaktadır (Burç, 2015)

Aktaş (2019), ebeveynliğin değişen yönünü sosyal medya paylaşımları üzerinden yansıttığı çalışmasında, medyanın toplumsal kavramları hem koruma ve sürdürme hem de dönüştürebilme gücüne dikkat çekmektedir. Anneliğin gelenekselden günümüze doğru gelirken tanımlamasının değiştiğini vurgulayan Aktaş (2019), sosyal medya siteleri aracılığıyla anneliğe bakış açısının da değişebildiğini, bazı kadınların sosyal medyanın özendirici tutumunun etkisi altında kalırken, bazı kadınların da anneliğin çok boyutlu ve mükemmel yansıtılan kısmından endişe duyduklarını belirtmektedir.

Aktaş (2019)’ın araştırmasında, bebeğinin varlığını öğrendikleri andan itibaren paylaşımlarına yoğunluk veren sosyal medya hesap sahiplerinin, “cinsiyet öğrenme”, “babyshower”, “hamilelik dış çekimleri”, “bebek odası kurma” gibi tüm aktiviteleri sunuma aşırı önem vererek yaptıkları gözlemlenmiştir. Bebeğe isim verme gibi ebeveynlerin karar alanına giren konularda dahi takipçilerine danışıyor olmaları, takipçilerde fikirlerine önem verildiği düşüncesini beslemektedir. Yine hesap

sahiplerinin; hamilelik ya da çocuk bakım döneminde yaşadıkları zorluklara dair yaptıkları paylaşımların, takipçilerin şefkat duygusunu harekete geçirmede bir teşvik unsuru olarak kullanıldığı görülmüştür (Aktaş, 2019; Burç, 2015).

“Sosyal medyada sosyal annelik” başlığıyla sürdürülen bir araştırmada, Instagram’da “fenomen” olarak nitelendirilen 5 sosyal anne hesabı ve “hamilelik, doğum ve doğum sonrasına” dair yaptıkları paylaşımlar incelenmeye alınmıştır (Ergül ve Yıldız, 2021). Araştırma kapsamında; kendisini “Instamom” olarak tanıtan annelerin, bu rolü hesaplarına verdikleri isimler (elanınannesi vb.) ve bebekleri/çocukları ile ilişkilerini yansıtan gönderilerle besledikleri görülmektedir (Ergül ve Yıldız, 2021).

Belirtilen hesapların annelere sunduğu avantajların ve dezavantajların incelendiği çalışmada; çocuk yetiştirmede faydalı bilgiler sunma ve interaktif iletişime olanak sağlayarak annelerin özellikle lohusalık dönemi gibi zor olan bir süreçte sosyalleşmesine katkıda bulunma nitelikleri, sosyal medya hesaplarının olumlu özellikleri olarak nitelenmiştir (Ergül ve Yıldız, 2021). Bununla birlikte; hesap sahibi annelerde, takipçileri tarafından gelen eleştiriler neticesinde yetersizlik hissinin yaşanması, oluşturulan gönderilerde bebeklerin/çocukların mahrem alanlarının kamuya paylaşılması sonucu çocuk hakları ihlali oluşması ve tüketimin yapılan gösterişli sunumlarla özendirilmesi gibi dezavantajlı yönler belirtilmiştir (Ergül ve Yıldız, 2021).

Alanyazında sürdürülen yurtiçi araştırmasında, babaların da dijital teknoloji ve sosyal medya ile birlikte değişen rollerine yer verilmektedir (Barutçu ve Hıdır, 2016; Gökaliçler ve Özer, 2019; Morva ve Ünlü, 2021). Fakat bu çalışmaların sayısının annelere dair yapılan çalışmalar kadar olduğunu söylemek çok mümkün değildir. Belirtilen çalışmalarda ortak bir özellik olarak öncelikle niçin babalık rollerinin bir değişim sürecinden geçtiği belirtilmiş, devamında sosyal medya görüngüleriyle babalık temsilleri eşleştirilmiştir. “Blogger baba”lığın ele alındığı ve incelendiği bu çalışmalar, paylaşılan içerikler, motivasyonlar ve sonuçları bakımından farklılık göstermektedir.

Hıdır ve Barutçu (2016)’nın çalışmasında, babalık rollerinin değişiminde temel motivasyon olarak görülen sebep “feminizm” hareketleridir. Feminizm; kadın özelinde vurgulanan bir kavram olmasına rağmen, erkeklerin de aynı toplumsal havayı soluyan bireyler olarak bir tercih yapmaya yönlendirildiği belirtilmekte ve feminist erkeklerin ortaya çıkması sonuç olarak gösterilmektedir (Hıdır ve Barutçu, 2016). Feminist düzenin benimsenmesi ile ataerkil rollerin terkedilmesi ve erkek egemen bakış

açısından partnerliğe doğru uzanan çizgide bir dönüşüm yaşandığı ifade edilmektedir (Hıdır ve Barutçu, 2016).

Derinlemesine görüşme analiziyle gerçekleştirilen çalışmada 22 babanın çocuklarına, evliliklerine ve kendilerine dair bakış açıları yorumlanmıştır. Erkeklerin kendi babalık pozisyonları ile ilgili konuşmakta zorlandıkları, bu tarz soruları kendilerine daha önceden hiç yöneltmedikleri ve kendi ifadelerinin kurguladıkları babalık stilinden daha farklı olduğuna dair bir gerçekle yüzleştikleri, çalışmanın dikkat çeken sonuçlarındandır. Görüşülen babaların çocuk bakımını eşlerine ait bir görev olarak nitelenmediği, ev içi sorumluluklar da yer almanın ebeveynliğin ve ailenin doğasında olduğu, baba olmanın hayatlarına farklı bir düzen getirmesini olağan ve olumlu karşıladıkları ifade edilmektedir (Hıdır ve Barutçu, 2016). Çalışmada babaların sosyal medya kullanımı araştırılmaya dahil edilmemiştir fakat babaların bakış açısını detaylı olarak yansıtması bakımından literatür taramasına eklenmiştir.

Gökaliler ve Özer (2019); dijital babalık dönemi olarak “Dad 2.0.” terimini kullanmakta ve babalık rolünün yeni medya perspektifi üzerinden nasıl değiştiğini aktarmaktadır. Bu bağlamda Instagram’da fenomen olarak ifade edilen 5 babanın paylaşımlarının içerik analizinin yapıldığı çalışmada; gönderiler oluşturulurken genellikle mizahi, bilgilendirici ve samimi bir dil kullanıldığı, içeriklerin genellikle çocuk bakımı gibi konularda yoğunlaştığı ve çocuk bakımının babalığın doğal bir parçası olduğunun vurgulandığı belirtilmiştir (Gökaliler ve Özer, 2019).

Çalışmada dikkat çeken veriler bulunmaktadır. Belirlenen 5 fenomen babaya ait hesaplarda içerik analizi yapılan kategorilere dair oluşturulan gönderilerin yıllara göre toplam sayısındaki değişiminin ele alındığı bir tabloda, 2012’den 2018’e kadar olan bazı başlıklar paylaşılmıştır. Örneğin; “çocuk bakımı” kategorisinde paylaşılan gönderi sayısı 2012 yılında “1” iken, 2018’de 183 olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde; “çocuğuna mama/ yemek yedirme” kategorisinde 2012’de “1” iken 2018’de “60”, “eşine ve evine zaman ayırma” kategorisi 2012’de “14” iken 2018’de “52” olmuştur. En yüksek artış ise, “en az anne kadar çocuğundan sorumlu olma” kategorisinde yaşanmış, 2012’de bu başlığa dair olan gönderi sayısı “1” iken, 2018’de “549” gönderi olduğu tespit edilmiştir (Gökaliler ve Özer, 2019). Tablonun verdiği bulguya dayanarak, babalık rollerinin algılanmasında ve uygulamasında sosyal medyanın gelişmesiyle doğru orantılı bir değişimin olduğu ifade edilebilir. Fakat bu değişimin gerçeği ne kadar yansıttığı, ilgi ve beğeni alabilme ya da medyatik olabilme gayretiyile bu gönderilerin paylaşılıp paylaşılmadığı araştırma sorusu olarak bulunmaktadır.

Morva ve Ünlü (2021), “Babalık da Yaparım Kariyer de” başlığıyla blogger babalara dair derinlemesine görüşme ve analiz yaptıkları çalışmada, Türkiye’de o dönemde 13 babaya ait blog hesabının aktif bulunduğunu belirtmektedirler. Belirlenen babaların 9’u ile yapılan derinlemesine görüşmede, babaların çocuk bakımı ve ebeveynliğe dair görüşleri ele alınmıştır.

Babaların söylemleri özetle; anne-baba ayrımının yapılmasının yanlış olduğu, bu ayrım yerine doğrudan “ebeveyn” olgusunun benimsenmesi gerektiği, ebeveynliğin tek olduğu, çocuğun bakımını üstlenmedikçe ona yakın olunamayacağı yönündedir. Blogger babalar, babaların çocuk bakım sürecine girmesinden hem bazı annelerin hem de bazı babaların rahatsız olduğunu ifade etmektedirler. Bazı annelerin “Sen yapamazsın” bakış açısıyla babaları saf dışı bırakmak istediğini, bazı babaların ise toplumsal cinsiyet rolünü terk etmemeyi tercih ettiği için bu farkındalığın oluşmasını istemediğini belirtmektedir (Morva ve Ünlü, 2021).

Sosyal Medya ve Ebeveynliğe Dair Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Ebeveynlerin çocuklarına dair yaptıkları paylaşımlar küresel ve sosyolojik bir olgu olarak farklı kültürlerde de incelenmektedir.

Duggans (2015), sosyal medya uygulamalarının Amerikan toplumu içerisinde günlük iletişimde oldukça büyük bir yer kapladığını belirttiği çalışmasında, ebeveynlerin ebeveyn olmayanlarla yaklaşık olarak aynı düzeyde sosyal medyayı kullandığını fakat içeriklerin değiştiğini belirtmektedir. Kullanıcıların aileleri ve arkadaşları ile bağlantılarını sürdürebilmek, ihtiyaçları olan bilgiye ulaşmak ve kendileri için önemli olan ne varsa paylaşmak sebepleri ile sosyal medyada bulduklarını aktarmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin %75’inin aktif sosyal medya kullanıcısı olduğu belirtilirken; annelerin ve babaların sosyal medya davranışlarının analizinde ortaya çıkan bazı farklar vurgulanmaktadır (Duggans, 2015).

Annelerin çoğunlukla sosyal destek ihtiyacını karşılamak amacıyla sosyal medyaya başvurduğunu belirten Duggans (2015); mizahi bir dille, “iyi günde kötü günde beraberlik” inancıyla hareket ettiklerini vurgulamaktadır. Annelerin %50’si arkadaşlarından duygusal ve sosyal destek aldığını ifade etmekte iken, babaların %28’i bunu doğru bulmaktadır. Bir başka farklılık ise sosyal medyayı ebeveynlik deneyimlerinde faydalı bilgiler sunma konusunda yeterli bulma kategorisinde gözlemlenmektedir. “Sosyal medyayı faydalı buluyorum” diyen annelerin sayısı babaların 3 katı olarak verilmektedir (Duggans, 2015).

İki ebeveyn rolünün sosyal medya kullanım davranışlarında benzerliğinin görüldüğü kategoriler de bulunmaktadır. Hem anneler hem de babalar sosyal medyada kendilerine yöneltilen sorulara cevap verme konusunda duyarlı davranmaktadır (%71). Yine ortak bir görüş olarak, ebeveynlerin büyük çoğunluğu (%88) çocuklarının fotoğraflarının kendileri ya da başka aile üyeleri tarafından sosyal medyada paylaşılmasını uygun bulmakta, az sayıda ebeveyn (%12) bundan rahatsızlık duyduğunu belirtmektedir (Duggans, 2015).

Sosyal medyayı kullanan her ebeveynin sürece aynı düşüncelerle yaklaşım yaklaşmadığı araştırma konusu olmaktadır ve ebeveynlerin sosyal medyada hangi motivasyonlarla bulunduğunu bilmek gerekli görünmektedir. Bu bağlamda; Damkjaer'in "Facebook'ta paylaşım yapan ebeveynlerin, paylaşma eylemine yönelik yaklaşımları"na incelediği araştırmasında, 4 farklı başlıkta ebeveyn tipinden bahsedilmiştir (Damkjaer, 2018).

Belirlenen ebeveyn yaklaşımlarından ilki olan "*aile odaklı tip*", paylaşımların daha dar bir kapsamda aile bireyleri arasında yapıldığı, çocuğun bir nevi dijital fotoğraf-video albümü diyebileceğimiz formatta ilk doğumgünü, ilk adımları, kelimeleri gibi anların hatıra olarak kalmasının amaçlandığı ve aile üyeleri arasında bağlılık normlarını artırabilen eylemler olarak görüldüğü yaklaşımdır (Damkjaer, 2018). İkinci yaklaşımın "*akran odaklı tip*" olduğunu belirten Damkjaer (2018); bu yaklaşıma sahip olan ebeveynlerin çocuklarıyla yaşıt çocuğu olan diğer ebeveynlerle, yaşanan süreçlerin olumlu ve olumsuz kısımlarını paylaştığını, bir nevi bilgi alma ve kendini diğerleriyle kıyaslayarak kontrol etme amaçlarının var olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü yaklaşım olan "*karşıt yönelimli tipe*", ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf ve videolarının paylaşımına karşı oldukları, bu olguyu olumsuz sonuçlarıyla değerlendirdikleri ve bu eylemden bilinçli olarak uzak durdukları belirtilmiştir (Damkjaer, 2018). Dördüncü yaklaşım olarak "*kullanmayan tip*" olarak ifade edilen grupta, ebeveynlerin sosyal medyayı kısıtlı kullanımdan ya da kasıtlı olmayan durumlardan dolayı, çocuklarının paylaşımları için kullanmama durumu gözlemlenmektedir (Damkjaer, 2018). Aktarılan çalışmada, ebeveynlerin sosyal medya davranışlarının tamamının aynı motivasyonlara genellenemeyeceği, bireyden bireye farklılıklar gösterebileceği belirtilmektedir.

Campana, Bossche ve Miller (2020)'in İngiltere kapsamında yaptıkları araştırma, "Sharenting" olgusunun babalar tarafından ne boyutta ele alındığını göstermesi bakımından değerlidir. Araştırmada; "Instadad" ismiyle kendisini niteleyen sosyal

medya babalarının, mikropazarlama sisteminde aldıkları yeri, babaların kendi dilinden çocuklarıyla ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir (Campana vd., 2020). Instadad'lerin takipçilerini etkilemek için, ilişkisel ve duygusal bir çaba göstermesi gerektiğinin belirtildiği çalışmada, reklamlarını aldıkları firmaların bağlantıda kalınan kişileri önemsediklerini, bu nedenle diğer babalarla işbirliği içerisinde hareket etmenin takipçi kitlesini olumlu etkilediği ifade edilmiştir (Campana vd., 2020). Diğer babalarla eğlenceli aktiviteler üretmenin de sürecin bir parçası olduğunu aktaran babalar, “Dadventure” (Dad – adventure, Babaların macerası) formunda yeni bir kelime türediğini ifade etmektedir (Campana vd., 2020).

Instagram algoritmasının, bir gönderinin üzerinde ne kadar uzun süre durulursa, o kadar fazla insana gönderiyi sunduğunu, bu nedenle yalnız fotoğraf paylaşmanın yeterli olmayıp aynı zamanda uzun süre okunmaya değer içerik de yazılması gerektiğinin belirtildiği çalışmada babalar, içerikleri daha çok çocuklarıyla birlikte yaptıkları aktiviteler üzerinden hazırlamaktadır (Campana vd., 2020). Güçlü duyguların paylaşıldığı gönderilerin daha çok benimsendiğini belirten babalar, sevgi, şefkat ya da mizah üzerinden post oluşturmaktadır (Campana vd., 2020).

Araştırmanın olumlu bir sonucu olarak; babaların gönderi hazırlarken çocuklarının bir model gibi kullanılmasından hoşnut olmadıkları, anlaştıkları firmaların da bu konuda benzer düşündüğü ve çocukları koruma üzerine fikir birliğinde oldukları sonucu belirtilebilir. Yine “Instadad” olan babaların, çocukları büyüdüğü zaman görmesinden rahatsız olacağı fotoğrafları yüklememesi (Campana vd., 2020) de yerinde bir davranış olarak nitelenebilir.

Ebeveynlerin Sosyal Medya Paylaşımlarındaki Motivasyonlar

Ebeveynlerde paylaşım olgusunun bu seviyede artmış olması şu sorunun sorulmasına zemin hazırlamaktadır: “Ebeveynleri çocuklarına dair paylaşım yapmaya yönlendiren sebepler nelerdir?” Bu soruyu cevaplayabilecek farklı araştırmalardan elde edilen bulgular mevcuttur.

Teke (2014); değişen annelerin netnografik bir analizini gerçekleştirdiği çalışmasında, sosyal medya bloglarının açılma ve paylaşım yapma motivasyonlarını; annelerin, kendileri için birşeyler yapma isteği, çocuklarına dijital bir anı defteri bırakma arzusu ve diğer annelerle deneyimlerini paylaşma ihtiyaçları olarak 3 başlıkla özetlemiştir.

Kaplan (2018) tarafından sürdürülen bir araştırmada, yeni annelerin benlik algısında, annelik rolünü kabul etmesinde ve ihtiyaç duyduğu sosyal desteğe ulaşmasında sosyal medya sürecinin faydalı olduğu belirtilmektedir. Ebeveyn olmanın sonucunda toplumun kendisine yönelttiği yeni beklentileri karşılayabilmesi ve içselleştirebilmesi adına, benzer kişilerin bulunduğu platformlarda paylaşım yapabilmek ve görüş alışverişinde bulunmak, sosyal medyanın özgür ve dinamik yapısının ebeveynlere sağladığı konforlu bir ortam olarak sunulmaktadır (Kaplan, 2018).

Aktaş (2019), annelik kimliğini tüketim aracılığıyla görünür kılma ve medyatik olma kaygılarını ebeveynlerin paylaşımlarında temel bir motivasyon olarak görmektedir. Anık (2016), bu bağlamda özel anların paylaşılmasının gösteriş amaçlı tüketimin önemli bir boyutu olduğunu ifade etmektedir..

Morva ve Ünlü (2021), babaların blog yazmalarında 3 temel sebep olduğunu ifade etmekte ve bunları; “Hatırlama amacıyla yaşanılanların kayıt altına alınması”, “kendisiyle benzer pozisyonda kişileri bulma ve tecrübelerini paylaşma ihtiyacı” ve “kendi babalık deneyimlerini paylaşarak, bilinçli ebeveynlerin artmasına teşvik düşüncesi” olarak sıralamaktadır.

Ayhan ve Öztürk (2021), ebeveynlerin yaptıkları paylaşımların ardındaki temel motivasyonları, yaşamlarında önemli bir yer tutan bireylerle, sosyal ve duygusal bağlılığı sürdürme isteği ve kendilerini sosyal medyada görünür kılma, yansıtma ihtiyacı olarak ifade etmişlerdir. İnternet bağımlılığının da altının çizilmesi gerektiğinin aktarıldığı çalışmada, çevrimiçi aktif olmanın ebeveynlerde psikolojik tatmin oluşa hizmet ettiği belirtilmektedir (Ayhan ve Öztürk, 2021).

Çoban ve Doğan (2022), sosyal medyada ebeveyn davranışlarına dair yaptıkları araştırmada, anne-babaların çoğunluğunun yalnız olmadıklarını hissetmek, tecrübeli ebeveynlerden tavsiye almak, onaylanmaktan sevinç duymak, çocuklarıyla ilgili hissettikleri gururu göstermek ve bir sosyal etkileşime dahil olabilmek gibi amaçlarla paylaşım yaptıklarını ifade etmişlerdir (Çoban ve Doğan, 2022).

Türkiye’de ikamet eden 193 anne katılımcı ile sürdürülen bir diğer araştırmada, Facebook ebeveyn gruplarının kullanım nedenleri incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar; deneyimle ilgili bilgiye ulaşmak ve ebeveynliğe dair sosyal destek sağlamak olmak üzere temel iki kategoride toplanmıştır (Ögel ve Balaban, 2022). Belirtilen Facebook gruplarını, yaş olarak daha genç annelerin takip ettiği görülmüştür. Bu bulgu, Facebook kullanımındaki motivasyonlardan olan “deneyimleri paylaşmak” amacıyla örtüşmektedir. Araştırmacılar, Facebook gruplarına üye olan annelerin deneyim ve bilgi

sayesinde daha yetkin ebeveynlik sergileyeceğini, bunun da ebeveynlik tatminine ulaştıracağını tahmin etmektedirler. Araştırmacıların beklentisinin aksine yüksek kaygı ve sosyal destek eksikliği Facebook’ ta bulunmaya bir sebep olarak gösterilmemiştir. Enformasyon ihtiyacı gidermenin esas olduğu vurgulanmaktadır (Ögel ve Balaban, 2022).

Ebeveynlerin çocuklarına dair yaptıkları sosyal medya paylaşımlarının ardında farklı motivasyonlardan bahsedilmekle birlikte, genel maddeler olarak, deneyimlerini paylaşma, sosyalleşme ihtiyacı, benzer pozisyonlardaki diğer ebeveynlerden sosyal destek alma ve çocuğuna dijital bir anı kaydı bırakma isteği belirtilebilir. Psikolojik tatmine yönelik yalnız olmadığını hissetmek ve beğenilme ihtiyacını karşılamak da bu sebepler arasında belirtilmektedir.

Ebeveynlerin Sosyal Medya Paylaşımlarının Olumsuz Yönleri

Sosyal medya ile ebeveynlik kavramının son 15 yıllık zaman dilimi içerisinde neredeyse içiçe geçtiği araştırma sürecinde gözlemlenmiştir. Dijital dönüşümün ebeveynler üzerinde etkileri ilk olarak göze çarpsa da, çocuklara doğrudan yansıyan sonuçları göz ardı edilmemelidir. Ebeveynleri tarafından çocukların şahsi bilgilerinin ve an’larının sosyal medyada paylaşılması fenomeni gittikçe artan bir hızla büyümektedir (Brosch, 2018). Instagram, Facebook gibi sosyal medya paylaşım sitelerinde çocukların günlük yaşamına dair pek çok karenin farklı amaçlarla paylaşıldığı gözlemlenmektedir.

Sosyal medyanın günümüzde ebeveynlerin dünyasındaki etkinliğine açıklık getirmesi bakımından, literatüre yeni eklenen bir kavramdan daha bahsedilebilir: “Sharenting” (Brosch, 2018; Campana, Bossche ve Miller, 2020; Çimke, Gürkan ve Polat, 2018; Çoban ve Doğan, 2022; Dursun, 2019). İngilizce’deki share (paylaşmak) ve parenting (ebeveynlik) sözcüklerinin birleşmesinden oluşan bu yeni terim; çocuğun özel yaşamını zedeleyen ve çocuğun tanınmasını olası hale getirecek pek çok detay içeren fotoğraf, video ve gönderilerin, ebeveynler tarafından kamuya paylaşılması olarak tanımlanmaktadır (Brosch, 2018).

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, “sharenting” olgusunun, ebeveynler ve özellikle çocukların geleceği için ciddi bir tehdit oluşturduğu, özel yaşamın ihlalinin oldukça farklı boyutlarda ve sürekli gerçekleştiğine dair bir endişe olduğu gözlemlenmektedir. Özel hayatın gizliliği kavramının kaybolması, pedofili, dijital çalınma eylemleri, çocukların ileri yaşam dönemlerinde ebeveynleri ile ilişkilerinin zedelenmesi gibi olası problemleri belirten bu çalışmalarda ebeveynlere yönelik

tavsiyelere rastlanmaktadır (Akpınar vd., 2020; Brosch, 2018; Çimke vd., 2018; Çoban ve Doğan, 2022; Sühendan vd., 2022).

“Sharenting”, paylaşılan ebeveynlik olarak tanımlansa da, MaltzBovy bu tanımın eksik olduğunu ifade ederek bazı kriterler eklemektedir (Maltzbovy, 2013’den akt. Brosch, 2018). Kitle olarak geniş bir takipçi grubunun varlığı, çocuğun yapılan paylaşımlardan tanınabilme ihtimali ve çocuğun mahremiyetinin ihlal ediliyor olması bu kriterler arasında belirtilmektedir (Brosch, 2018). Dolayısıyla aile üyelerinden ve gerçek arkadaş çevresinden oluşan sosyal medya platformunda yapılan paylaşımlar “sharenting” olarak görülmemektedir. Çocuğa dair herhangi bir konuya ilişkin anonim bilgilerin paylaşılması da, çocuk görünür ve tanınır kılınmadığı müddetçe “sharenting” kapsamına girmemektedir (Çoban ve Doğan, 2022).

Ebeveynlerin çocuklarına dair yaptıkları paylaşımlar, çocukların izni olmadan gerçekleşmekte olmasından dolayı, alanyazında çocuk hakkı ihlali bakımından ciddi bir endişe bulunmaktadır (Çimke, Gürkan ve Polat, 2018) ve yapılan araştırmalar bu konuda uyarıcı nitelik taşıma amacıyla yoğunluk kazanmıştır (Çoban ve Doğan, 2022). Çocuğa dair yapılan paylaşım oranlarının verildiği bir çalışmada, annelerin % 98'inin ve babaların % 89' unun çocuğunun fotoğraflarını Facebook’a düzenli aralıklarla yükledikleri belirlenmiştir (Bartholomeow vd., 2012). Yurtdışında gerçekleştirilen bir araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çocukların % 92'sinin 2 yaşından önce dijital dünyada var olduğunu, yaklaşık üçte birinin ise hayatlarının ilk 24 saatinde sosyal medya sitelerinde gösterildiği belirtilmiştir. Belirtilen çalışmanın sonuçlarına dayanarak, sosyal medya hesabını paylaşım yapma konusunda aktif kullanan bir ebeveynin çocuklarının 5.doğumgününe kadar ortalama 1000 fotoğrafını paylaşmış olacağı tahmin edilmektedir (Blum-Ross ve Livingstone, 2017 ‘den akt. Çimke vd., 2018).

Türkiye’de okul öncesi çocukların anneleri ile yürütülen bir araştırmada (Aslan ve Durmuş, 2020); 401 anne incelemeye alınmış ve %84 oranında annenin sosyal medyada çocuklarıyla ilgili paylaşım yaptığı görülmüştür. Bu rakam sosyal medyanın riskli sonuçlarına odaklanmayı gerektirecek kadar yüksek bulunmaktadır. Annelerin yarısının (%48) bilgi ve fotoğraf paylaşmakta sakınca görmemesi (Aslan ve Durmuş, 2020) risk faktörünü daha da artırmaktadır. Paylaşımların %46’ sının iki yaşına gelmeden önce yapılıyor olması (Aslan ve Durmuş, 2020), yenidoğan dönemindeki sosyal medya davranışlarının ayrıca incelenmesi gerektiğine bir kanıt olarak bulunmaktadır.

Çocuğun henüz kendi sosyal medya hesabını yürütme olgunluğuna erişmeden yapılan bu paylaşımlar çocukların dijital kimliğini oluşturmaktadır. Bugün henüz anne rahmine düştüğü zamanki ultrason fotoğraflarıyla dijital ayak izi oluşturulmaya başlanan neslin, yakın gelecekte yalnız yapılan bu paylaşımlardan dolayı duyduğu rahatsızlıkla hukuki ismini değiştirmek isteyebilecekleri tahmin edilmektedir (Erişir ve Erişir, 2018)

Uzmanların belirli bir yaşa kadar tüm dijital araçlardan uzak tutulmasını önerdikleri çocukların, paylaşımların merkezinde yer alması ebeveynliğin güncel bir çelişkisi olarak değerlendirilmektedir (Aktaş, 2019). Yine bir diğer temel sorun olan çocuk hakları ihlali bağlamında bakıldığında, çocuklara dair paylaşılan tüm gönderilerin bu duyarlılıkla gözden geçirilmesi gerekmektedir (Aktaş, 2019).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan model, evren ve örneklemin tanımı, veri toplama araçları ve verilerin analizlerine yönelik bilgiler sunulmuştur.

2.1. Katılımcılar

Evren literatürdeki tanımıyla; “araştırmacının incelediği olay veya olguyu en iyi yansıtacağını düşündüğü veya hakkında bilgi almak istediği gruplardır”. Evren, farklı unsurların bir arada olduğu ve oldukça geniş bir veri kapsamına sahip öge ve yığınlardan (birey, sınıf, birim, element, olay veya olgu vb.) meydana gelmektedir (Miles & Huberman, 1994). Mevcut çalışmanın evrenini Türkiye’de ikamet eden 0-6 yaş grubunda en az 1 çocuğu bulunan ebeveynler oluşturmaktadır.

Araştırmacının incelediği, ilgilendiği, hakkında fikir sahibi olmak istediği ve aktif olarak araştırdığı evrenden aldığı ve o evreni temsil ettiğini düşündüğü gruba örneklem adı verilmektedir (Neuman, 2014; Kothari, 2004). Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı rastgele örnekleme sistematik ve rastgele seçilen durum örneklerinin araştırmanın amacına yönelik bir şekilde tasnif edilmesidir (Marshall & Rossman, 2014). Bu örnekleme modeli, rasgele örnekleme ile belirlenen durumlardan daha zengin bilgilere erişebilmek ve çalışmanın güvenilirliğini arttırabilmek için uygulanmaktadır (Flick, 2014).

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi ile birlikte, kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemine de başvurulmuştur. Bu yöntem, araştırmacının çevresinde bulunan ve ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen gönüllü bireyler üzerinde yapılan örnekleme türüdür (Erkuş, 2013).

Araştırma kapsamında ulaşılması planlanan örneklem sayısı 384 olarak belirlenmiştir. Borg ve Gall (1979), Cohen ve diğerlerinden (Cohen, Manion ve Marrison, 2000) aktarmış olduğu tabloda belirli bir evren büyüklüğü için %95 güven oranıyla sonuca ulaşılabilecek örneklem büyüklüğünü belirtmişlerdir (akt. Erkuş, 2013). Belirtilen tabloya göre en az 1.000.000 evrene sahip bir grup olan “Türkiye’de ikamet eden 0-6 yaş grubunda en az 1 çocuğu olan ebeveynler’ örnekleme için uygun olan sayının 384 olduğu hesaplanmıştır. Mevcut araştırmanın örnekleme ise; belirlenen evren içerisinde kolaylıkla bulunan örnekleme yöntemiyle seçilen ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 410 anne ve babadan oluşmaktadır. Söz konusu katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 3’de sunulmuştur

Tablo 3.

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Değişken	Düzy	f	%
Ebeveyn	Anne	324	78,5
	Baba	86	20,8
Yaş Düzeı	20-30	94	22,8
	31-40	201	48,7
	41 ve üstü	73	17,7
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	140	33,9
	İki Çocuk	166	40,2
	Üç ve Üstü Çocuk	104	25,2
Eğitim Düzeı	İlköğretim	59	14,3
	Lise	93	22,5
	Üniversite	216	52,3
	Lisansüstü	35	8,5
Gelir Düzeı	0-5000	57	13,8
	5001-10000	136	32,9
	10001-15000	118	28,6
	15001 ve üstü	79	19,1
Sosyal Medya Kullanım Süresi	0-1	111	26,9
	1-2	142	34,4
	2-4	123	29,8
	4ve Üstü	33	8,0

Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar içerisinde annelerin (%78.5), 31-40 yaş aralığındakilerin (%48,7) ve iki çocuğa sahip ebeveynlerin (%40,2) daha yoğun olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından çoğunun üniversite mezunu (52,3) olduğu görülmekte olup gelir düzeyi 5001-10000 arası olan (%32,9) katılımcıların daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Katılımcıların sosyal medya kullanımına yönelik bilgiler Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4.

Katılımcıların Sosyal Medya Kullanımına Yönelik Bilgiler

Değişken	Düzy	f	%
Sosyal Medya Kullanım Süresi	0-1	111	26,9
	1-2	142	34,4
	2-4	123	29,8
	4ve Üstü	33	8,0
Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeyi	Hiç Katılmıyorum	71	17,2
	Katılmıyorum	94	22,8
	Kararsızım	86	20,8
	Katılıyorum	120	29,1
	Tamamen Katılıyorum	37	9,0
Whatsapp Kullanımı	Evet	390	94,4
	Hayır	23	5,6
Facebook Kullanımı	Evet	171	41,4
	Hayır	242	58,6
Instagram Kullanımı	Evet	343	83,1
	Hayır	70	16,9
Twitter Kullanımı	Evet	106	25,7
	Hayır	307	74,3
Youtube Kullanımı	Evet	252	61,0
	Hayır	161	39,0

Tablo 4’de katılımcıların sosyal medya kullanımlarına yönelik bilgiler incelendiğinde katılımcılar içerisinde günde 1-2 saat arası kullananların daha yoğun (%34,4) olduğu ve sosyal medyanın ebeveynlik becerilerine etkisi olduğuna katılıyorum (%29,1) cevabını verenlerin daha fazla olduğu görülmektedir. Sosyal medya uygulamaları içerisinde en çok kullanılan (%94,4) uygulamanın Whatsapp olduğu, en az kullanılan uygulamanın ise Twitter (%25,7) olduğu görülmektedir. Ayrıca Twitter haricinde tüm sosyal medya uygulamalarında kullananların oranının kullanmayanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

2.2. Prosedür

Çalışma kapsamında uygulanacak ölçekler için, ölçeği geliştiren yetkililerden izin alınmıştır. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün oluşturmuş olduğu "Tez Önerisi Jüri"sine, sunum yapılmış ve onay alınmıştır. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Etik Kurul Komitesi tarafından alınan onay ile ölçekler, gönüllü katılımcılara yüzyüze ve online formlarda ulaştırılmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce, çalışmanın gönüllülük esası üzerine uygulandığı katılımcılara bildirilmiştir. Veriler 18. 09. 2022 - 22. 11. 2022 tarihleri aralığında toplanmıştır. Veri analizleri gerçekleştirilerek tez sunumu tamamlanmıştır.

2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller

Bu araştırmanın verileri, Demografik Bilgi Formu, Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği ve Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir.

Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların sosyo - demografik özelliklerine ilişkin bilgi edinmek amacıyla oluşturulmuştur. Formdaki sorular; ebeveynlerin yaşlarını, eğitim düzeylerini, çocuk sayılarını, gelir düzeylerini, ebeveyn rollerini, sosyal medya kullanım sıklıklarını ve sosyal medyadan etkilenme düzeylerini kapsamaktadır.

Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği (BPSE-R)

Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği anne babaların özyeterlik becerilerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği orijinal versiyonu Holloway, Suzuki, Yamamoto ve Behrens tarafından 2005 yılında geliştirilmiştir. İlk versiyonunda 25 madde ve 2 alt boyut bulunmaktadır. 2019 yılında güncellenmiş ve bazı maddeler çıkarılmıştır (Yıldız vd., 2020). BPSE-R'da toplam 18 madde bulunmakta ve Ebeveynliğe Özgü Stratejiler ve Çocuğa Kazandırılabilirler olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeği Türkçe'ye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını Yıldız, Şahin, Haktanır ve Holloway (2020) gerçekleştirmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik inceleme sürecinde kolay örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve okul öncesi çocukları olan 354 anne araştırmaya dahil olmuştur. BPSE-R çeviri ve tersine çeviri işlemlerinden sonra alan uzmanları tarafından değerlendirilmiş ve ölçek maddelerinin uygun olduğu belirtilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ölçeğin orijinalindeki gibi iki faktörlü yapıya sahip olduğunu göstermiştir ve bu yapıya ilişkin uyum indeksleri iyi düzeyde bulunmuştur. Ölçeğin toplam puan

Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91, test-tekrar test kararlılık katsayısı ise 0.67 olarak hesaplanmıştır. Bulgular BPSE-R'nin Türkçe versiyonunun yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğunu ve Türkiye'de okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babaların ebeveynlik öz-yeterliğinin belirlenmesinde bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi ebeveynlerin öz yeterlik düzeylerinin daha da yükseldiği anlamına gelmektedir.

Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

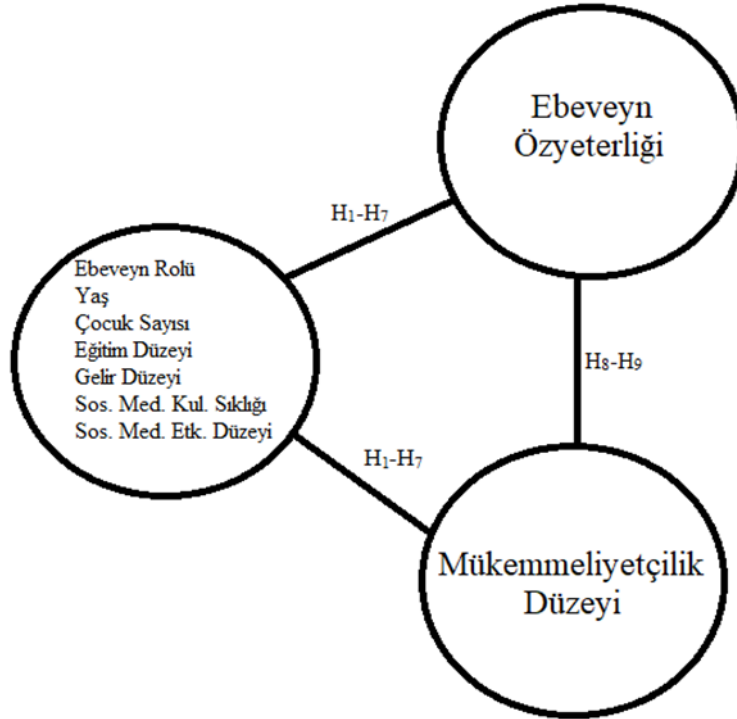
Mükemmeliyetçiliği birden fazla boyutta değerlendirebilmek amacıyla Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990) tarafından geliştirilen bir ölçme aracıdır. Test 1 – 5 arası derecelendirme ile düzenlenmiştir. Testin orijinal formunun toplam içsel güvenilirliğinin .90 olduğu, alt ölçeklerinin güvenilirliğinin .77 ile .93 arasında değiştiği belirtilmiştir (Yıldırım, 2014). Toplam 35 maddeden oluşan ölçek, 6 alt boyutta kategorize edilmektedir. Belirtilen alt boyutlar; “Düzen” (6 madde), “Hatalara Aşırı İlgi” (9 madde), “Davranışlardan Şüpheli” (5 madde), “Aile Beklentileri” (5 madde), “Ailesel Eleştiri” (4 madde) ve “Kişisel Standartlar” (6 madde) olarak ifade edilmektedir. Ölçekte tersine çevrilmesi gereken madde bulunmamakta, yükselen puanlar mükemmeliyetçiliğe işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından yapılmıştır. Gerçekleştirilen geçerlik çalışması, faktör analizi ve güvenilirlik çalışmalarının bulguları şu yöndedir: Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenilirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .83 olarak hesaplanan ölçeğin, yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .80 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin bireylerin mükemmeliyetçilik seviyelerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu ifade edilmiştir (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir 2003).

2.4. Araştırmanın Modeli

Ebeveynlerin öz yeterlik inançlarının ebeveyn rolü, çocuk sayısı, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, sosyal medya kullanım sıklığı ve sosyal medyadan etkilenme düzeyi gibi demografik değişkenler açısından ve sahip oldukları mükemmeliyetçilik düzeyi açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği, ebeveyn öz yeterlik inancı ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkilerin ortaya konduğu bu çalışmada, söz konusu ebeveynlerin üzerinde herhangi bir etki yaratmadan var olan durumlarını betimleme, tanımlama amacıyla yürülen bu çalışmanın ilişkisel tarama türünde (Karasar, 2016)

betimsel bir araştırma (Erkuş, 2013) olduğu söylenebilmektedir. Söz konusu çalışmada incelenen değişkenlere ilişkin model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

2.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmanın verileri analiz edilmeden önce, ebeveyn öz yeterlik ölçeğinden ve çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeğinden alınan puanların dağılımına ilişkin inceleme yapılmış olup söz konusu puanların dağılımının normal dağılmadığı görüldüğünden dolayı parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda; araştırmada ebeveynlerin özyeterlik ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin ebeveyn rolleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U Testi ile incelenirken, çocuk sayısı, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, sosyal medya kullanım sıklığı ve sosyal medyadan etkilenme düzeyi açısından farklılaşıp farklılaşmadığı ise Kruskal Wallis Testi aracılığı ile incelenmiştir.

Araştırmada ebeveynlerin öz yeterlik ölçeğinden almış oldukları puanların mükemmeliyetçilik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeye önce katılımcıların mükemmeliyetçilik ölçeğinden almış oldukları puanlar standart puanlara (z) dönüştürülmüş ve ardından bu standart puanlardan +1/2 ve üstü puanlar yüksek, -

1/2 ile +1/2 arasındaki puanlar orta ve -1/2 ve altındaki puanlar düşük düzey olmak üzere bağlı değerlendirme metoduna (Erkuş, 2013) başvurulmuştur. Ardından belirlenen düzeyler açısından öz yeterlik puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Kruskal Wallis Testi'nden faydalanılmıştır. Söz konusu ebeveyn öz yeterliği ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiler ise Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı aracılığı ile hesaplanmıştır. Yapılan analizlerde Kruskal Wallis Testi'nden elde edilen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek üzere ikili karşılaştırmalar yapılmış, bu ikili karşılaştırmalarda da birinci tip hata yapma olasılığını ortadan kaldırmak için Bonferroni düzeltmesi (Armstrong, 2014) yapılarak anlamlılık düzeyi ($p < ,05$) karşılaştırma sayısına oranlanmıştır.

Tablo 5 - Tablo 6'da ve ilişkili açıklamalarda demografik bilgi formu, Berkeley Ebeveyn Özyeterlik Ölçeği ve Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği aracılığı ile 413 katılımcıdan toplanan verilerin dağılımına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 5.

Ebeveyn Özyeterlik Ölçeğinin Dağılımına İlişkin İstatistikler

	Ebeveyn Özyeterliği Toplam	Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu
N	413,00	413,00	413,00
Ortalama	81,25	29,93	51,32
Ortanca	83,00	30,00	52,00
Mod	85,00	28,00	50,00
Standart Sapma	14,42	6,22	9,51
Varyans	208,06	38,67	90,36
Çarpıklık	-0,38	-0,10	-0,53
Çarpıklığın Std. Hatası	0,12	0,12	0,12
Basıklık	-0,47	-0,64	-0,37
Basıklığın Std. Hatası	0,24	0,24	0,24
Değişim Aralığı	65,00	28,00	41,00
En Düşük Puan	43,00	14,00	25,00
En Yüksek Puan	108,00	42,00	66,00
Kolmogorov Smirnov	0,070	0,050	0,074
p	0,000	0,014	0,000
Cronbach α	0,92	0,9	0,84

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterliği ölçeğinin genelinden almış oldukları puanların 43 ile 108 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 81.25 ortanca değerinin 83 ve en sık gözlenen değerinin 85 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 14,42 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir (K-S=,070, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterliği ölçeğinin “Ebeveyn Stratejileri” alt boyutundan almış oldukları puanların 14 ile 42 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 29,93 ortanca değerinin 30 ve en sık gözlenen değerinin 28 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 6.22 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir (K-S=,050, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterliği ölçeğinin “Çocuğa Kazandırılacaklar” alt boyutundan almış oldukları puanların 25 ile 66 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 51,32 ortanca değerinin 52 ve en sık gözlenen değerinin 50 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 9,51 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir (K-S=,074, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Katılımcıların Frost Çok Boyutlu Mükemmelliyetçilik Ölçeği’nden almış oldukları puanların dağılımına ilişkin istatistikler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin Dağılımına İlişkin İstatistikler

	Mükemmeliyetçilik Toplam	Hatalara Aşırı İlgisi	Aile Beklentileri	Kişisel Standartlar	Ailesel Eleştiri	Davranışlarından Şüphe	Düzen
N	413,00	413,00	413,00	413,00	413,00	413,00	413,00
Ortalama	100,01	18,37	13,77	23,18	9,06	9,92	25,72
Ortanca	98,00	18,00	13,00	23,00	8,00	10,00	25,00
Mod	91,00	16,00	10,00	23,00	8,00	8,00	24,00
Standart Sapma	18,17	5,95	4,36	5,46	3,41	3,30	3,12
Varyans	330,25	35,37	18,99	29,83	11,61	10,87	9,71
Çarpıklık	0,24	0,52	0,12	0,25	0,51	0,33	-0,27
Çarpıklığın Std. Hatası	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12
Basıklık	-0,45	-0,14	-0,67	-0,40	-0,32	-0,29	-0,48
Basıklığın Std. Hatası	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24
Değişim Aralığı	91,00	28,00	20,00	29,00	15,00	15,00	13,00
En Düşük Puan	54,00	8,00	5,00	10,00	4,00	4,00	17,00
En Yüksek Puan	145,00	36,00	25,00	39,00	19,00	19,00	30,00
Kolmogorov Smirnov	0,055	0,082	0,074	0,082	0,126	0,106	0,118
p	0,004	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Cronbach α	0,9	0,82	0,76	0,75	0,7	0,71	0,8

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmeliyetçilik ölçeğinin genelinden almış oldukları puanların 54 ile 145 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 100,01 ortanca değerinin 98 ve en sık gözlenen değerinin 91 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 18,17 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,055$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmeliyetçilik ölçeğinin “Hatalara Aşırı İlgisi” alt boyutundan almış oldukları puanların 8 ile 36 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 18,37 ortanca değerinin 18 ve en sık gözlenen değerinin 16 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 5,95 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,082$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık

katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmelliyetçilik ölçeğinin “Aile Beklentileri” alt boyutundan almış oldukları puanların 5 ile 25 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 13,77 ortanca değerinin 13 ve en sık gözlenen değerinin 10 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 4,36 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,074$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmelliyetçilik ölçeğinin “Kişisel Standartlar” alt boyutundan almış oldukları puanların 10 ile 39 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 23,18 ortanca değerinin 23 ve en sık gözlenen değerinin 23 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 5,46 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,082$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmelliyetçilik ölçeğinin “Ailesel Eleştiri” alt boyutundan almış oldukları puanların 4 ile 19 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 9,06 ortanca değerinin 9 ve en sık gözlenen değerinin 9 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 3,41 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,126$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmelliyetçilik ölçeğinin “Davranışlarından Şüphe” alt boyutundan almış oldukları puanların 4 ile 19 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 9,91 ortanca değerinin 10 ve en sık gözlenen değerinin 8 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 3,30 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine

ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,106$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların mükemmelliyetçilik ölçeğinin “Düzen” alt boyutundan almış oldukları puanların 17 ile 30 arasında dağıldığı, bu dağılımın ortalamasının 25,72 ortanca değerinin 25 ve en sık gözlenen değerinin 24 olduğu görülmekte olup dağılımın genel olarak ortalamadan 3,30 puan aşağı ve yukarı yönde yoğunlaştığı söylenebilmektedir. Bu dağılımın normalliğine ilişkin yapılan Kolmogorov Smirnov Testi dağılımın normal dağılımdan anlamlı düzeyde farklı olduğunu göstermektedir ($K-S=,118$, $p<,05$). Elde edilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının standart hatalarına oranı göz önüne alındığında da dağılımın normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada incelenen hipotezlere yönelik yapılan hesaplamalar sunulmuştur.

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Araştırmada ebeveynlerin özyeterlik ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin ebeveyn rolleri, çocuk sayısı, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, sosyal medya kullanım sıklığı ve sosyal medyadan etkilenme düzeyi açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar başlıklar halinde sunulmuştur.

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Ebeveyn Rollerine Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların ebeveyn rollerine göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Ebeveyn Rollerine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Ebeveyn Rolü	n	X_{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği	Anne	324	83,00	81,68	14,23	0,790
	Baba	86	81,50	79,73	15,33	1,653
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Anne	324	30,00	29,89	6,16	0,342
	Baba	86	30,00	30,12	6,54	0,706
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Anne	324	52,50	51,79	9,29	0,516
	Baba	86	50,00	49,61	10,26	1,106
Mükemmeliyetçilik	Anne	324	98,00	99,73	18,05	1,003
	Baba	86	100,50	100,84	18,40	1,984
Hatalara Aşırı İlgil Alt Boyutu	Anne	324	18,00	18,32	5,90	0,328
	Baba	86	17,00	18,49	6,02	0,649
Aile Beklentileri Alt Boyutu	Anne	324	13,00	13,71	4,26	0,237
	Baba	86	15,00	13,90	4,72	0,508
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	Anne	324	23,00	22,92	5,46	0,303
	Baba	86	23,00	24,06	5,35	0,576
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	Anne	324	8,00	9,06	3,35	0,186
	Baba	86	9,00	9,10	3,63	0,391
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	Anne	324	10,00	10,06	3,29	0,183
	Baba	86	9,00	9,44	3,27	0,352
Düzen Alt Boyutu	Anne	324	25,00	25,67	3,10	0,172
	Baba	86	26,00	25,84	3,21	0,346

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveyn rollerine göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “H₁: Katılımcıların ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik

puanları ebeveyn rollerine göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Mann Whitney U Testi bulguları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Ebeveyn Rollerine Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Ebeveyn Rolü	N	Sıra Ortalaması	Sıraların Toplamı	U	P
Ebeveyn Özyeterliği	Anne	324	208,67	67608,50	12905,50	0,293
	Baba	86	193,56	16646,50		
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Anne	324	204,68	66317,00	13667,00	0,786
	Baba	86	208,58	17938,00		
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Anne	324	210,73	68277,50	12236,50	0,082
	Baba	86	185,78	15977,50		
Mükemmeliyetçilik	Anne	324	204,17	66152,50	13502,50	0,660
	Baba	86	210,49	18102,50		
Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu	Anne	324	204,78	66347,50	13697,50	0,810
	Baba	86	208,23	17907,50		
Aile Beklentileri Alt Boyutu	Anne	324	204,43	66236,50	13586,50	0,723
	Baba	86	209,52	18018,50		
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	Anne	324	200,14	64846,50	12196,50	0,075
	Baba	86	225,68	19408,50		
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	Anne	324	205,53	66592,00	13922,00	0,992
	Baba	86	205,38	17663,00		
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	Anne	324	210,19	68101,50	12412,50	0,118
	Baba	86	187,83	16153,50		
Düzen Alt Boyutu	Anne	324	203,26	65855,00	13205,00	0,452
	Baba	86	213,95	18400,00		

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterliği ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin hem genelinden hem de alt boyutlarından elde edilen sıra ortalamalarının ebeveyn rollerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Ebeveynlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların çocuk sayısına göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Çocuk Sayısı	n	X_{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	Tek Çocuk	140	82,5	81,959	14,148	1,196
	İki Çocuk	166	83,5	80,852	14,303	1,110
	3 ve Üstü	104	84	81,158	14,857	1,457
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	31	30,532	6,218	0,526
	İki Çocuk	166	30	29,771	5,821	0,452
	3 ve Üstü	104	29	29,390	6,820	0,669
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	52	51,426	9,160	0,774
	İki Çocuk	166	52	51,080	9,661	0,750
	3 ve Üstü	104	54	51,768	9,556	0,937
Mükemmeliyetçilik Toplam	Tek Çocuk	140	98,5	101,217	17,721	1,498
	İki Çocuk	166	97	98,510	17,238	1,338
	3 ve Üstü	104	98,5	100,625	19,977	1,959
Hatalara Aşırı İlgisi Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	18	19,098	5,713	0,483
	İki Çocuk	166	17	17,887	5,669	0,440
	3 ve Üstü	104	17,5	18,096	6,504	0,638
Aile Beklentileri Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	13	13,344	4,367	0,369
	İki Çocuk	166	13,5	13,734	4,184	0,325
	3 ve Üstü	104	14	14,362	4,552	0,446
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	23	23,720	5,599	0,473
	İki Çocuk	166	22,5	22,817	5,360	0,416
	3 ve Üstü	104	23	22,942	5,411	0,531
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	8	9,036	3,629	0,307
	İki Çocuk	166	8	8,924	3,063	0,238
	3 ve Üstü	104	9	9,317	3,645	0,357
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	10	10,071	2,988	0,253
	İki Çocuk	166	9	9,886	3,246	0,252
	3 ve Üstü	104	9	9,808	3,739	0,367
Düzen Alt Boyutu	Tek Çocuk	140	25	25,948	3,152	0,266
	İki Çocuk	166	25	25,263	3,055	0,237
	3 ve Üstü	104	26	26,099	3,115	0,305

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuk sayısına göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “H₂: Katılımcıların ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanları çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.

Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Çocuk Sayısı	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	P
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	Tek Çocuk	82,5	81,96	208,34	0,172	2,000	0,918
	İki Çocuk	83,5	80,85	202,75			
	3 ve Üstü	84	81,16	206,06			
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Tek Çocuk	31	30,53	216,63	2,082	2,000	0,353
	İki Çocuk	30	29,77	202,30			
	3 ve Üstü	29	29,39	195,63			
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Tek Çocuk	52	51,43	203,74	0,370	2,000	0,831
	İki Çocuk	52	51,08	203,17			
	3 ve Üstü	54	51,77	211,59			
Mükemmeliyetçilik Toplam	Tek Çocuk	98,5	101,22	212,45	1,303	2,000	0,521
	İki Çocuk	97	98,51	197,58			
	3 ve Üstü	98,5	100,63	208,79			
Hatalara Aşırı İlgisi Alt Boyutu	Tek Çocuk	18	19,10	221,51	3,896	2,000	0,143
	İki Çocuk	17	17,89	196,86			
	3 ve Üstü	17,5	18,10	197,74			
Aile Beklentileri Alt Boyutu	Tek Çocuk	13	13,34	194,45	2,624	2,000	0,269
	İki Çocuk	13,5	13,73	206,24			
	3 ve Üstü	14	14,36	219,19			
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	Tek Çocuk	23	23,72	215,11	1,533	2,000	0,465
	İki Çocuk	22,5	22,82	198,45			
	3 ve Üstü	23	22,94	203,82			
Ailesel Eleştirisi Alt Boyutu	Tek Çocuk	8	9,04	201,71	0,714	2,000	0,700
	İki Çocuk	8	8,92	203,47			
	3 ve Üstü	9	9,32	213,85			
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	Tek Çocuk	10	10,07	211,56	0,644	2,000	0,725
	İki Çocuk	9	9,89	203,97			
	3 ve Üstü	9	9,81	199,77			
Düzen Alt Boyutu	Tek Çocuk	25	25,95	212,25	4,277	2,000	0,118
	İki Çocuk	25	25,26	191,32			
	3 ve Üstü	26	26,10	219,05			

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterliği ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin hem genelinden hem de alt boyutlarından elde edilen sıra ortalamalarının çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Ebeveynlerin Yaşına Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların yaşına göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Ebeveynlerin Yaşına Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Ebeveyn Yaşı	n	X_{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	20-30	94	84	82,999	13,570	1,400
	31-40	201	83	81,478	13,830	0,975
	41 ve Üstü	73	83	81,712	15,464	1,810
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	20-30	94	30,5	30,760	5,877	0,606
	31-40	201	30	29,799	5,885	0,415
	41 ve Üstü	73	30	30,624	6,872	0,804
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	20-30	94	53	52,239	8,718	0,899
	31-40	201	53	51,679	9,418	0,664
	41 ve Üstü	73	51	51,088	10,017	1,172
Mükemmeliyetçilik Toplam	20-30	94	97	101,065	18,384	1,896
	31-40	201	97	98,650	17,599	1,241
	41 ve Üstü	73	100	100,521	18,877	2,209
Hatalara Aşırı İlgî Alt Boyutu	20-30	94	18	18,798	6,005	0,619
	31-40	201	18	18,237	5,787	0,408
	41 ve Üstü	73	17	17,658	5,935	0,695
Aile Beklentileri Alt Boyutu	20-30	94	13	13,772	4,575	0,472
	31-40	201	13	13,278	4,165	0,294
	41 ve Üstü	73	14	14,528	4,571	0,535
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	20-30	94	23	23,457	5,918	0,610
	31-40	201	23	22,784	5,075	0,358
	41 ve Üstü	73	22	23,425	5,639	0,660
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	20-30	94	8	8,745	3,382	0,349
	31-40	201	9	9,166	3,481	0,246
	41 ve Üstü	73	9	9,521	3,321	0,389
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	20-30	94	9,5	10,117	3,236	0,334
	31-40	201	10	9,861	3,216	0,227
	41 ve Üstü	73	9	9,671	3,508	0,411
Düzen Alt Boyutu	20-30	94	26	26,176	2,830	0,292
	31-40	201	25	25,324	3,183	0,224
	41 ve Üstü	73	25	25,719	3,048	0,357

Tablo 11 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin yaşlarına göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “H₃: Katılımcıların ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanları ebeveynlerin yaşına göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 12’ de sunulmuştur.

Tablo 12.

Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Ebeveyn Yaşına Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Ebeveyn Yaşı	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	P
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	20-30	84	83,00	192,14	0,677	2,000	0,713
	31-40	83	81,48	181,27			
	41 ve Üstü	83	81,71	183,56			
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	20-30	30,5	30,76	195,37	1,885	2,000	0,390
	31-40	30	29,80	177,87			
	41 ve Üstü	30	30,62	188,77			
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	20-30	53	52,24	188,42	0,362	2,000	0,834
	31-40	53	51,68	184,85			
	41 ve Üstü	51	51,09	178,50			
Mükemmeliyetçilik Toplam	20-30	97	101,06	188,84	0,610	2,000	0,737
	31-40	97	98,65	180,56			
	41 ve Üstü	100	100,52	189,76			
Hatalara Aşırı İlgisi Alt Boyutu	20-30	18	18,80	191,93	1,329	2,000	0,515
	31-40	18	18,24	185,21			
	41 ve Üstü	17	17,66	172,97			
Aile Beklentileri Alt Boyutu	20-30	13	13,77	187,31	4,066	2,000	0,131
	31-40	13	13,28	175,83			
	41 ve Üstü	14	14,53	204,75			
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	20-30	23	23,46	187,14	0,167	2,000	0,920
	31-40	23	22,78	182,44			
	41 ve Üstü	22	23,42	186,78			
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	20-30	8	8,74	172,91	2,380	2,000	0,304
	31-40	9	9,17	184,88			
	41 ve Üstü	9	9,52	198,38			
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	20-30	9,5	10,12	191,39	0,687	2,000	0,709
	31-40	10	9,86	183,63			
	41 ve Üstü	9	9,67	178,01			
Düzen Alt Boyutu	20-30	26	26,18	203,78	5,028	2,000	0,081
	31-40	25	25,32	174,46			
	41 ve Üstü	25	25,72	187,32			

Tablo 12 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterliği ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin hem genelinden hem de alt boyutlarından elde edilen sıra ortalamalarının ebeveynlerin yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13.

Eğitim Düzeyine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi	n	X_{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	İlköğretim	59	86	81,635	17,510	2,280
	Lise	93	82	81,002	14,243	1,477
	Üniversite	216	83	80,858	13,516	0,920
	Lisansüstü	35	85	84,257	13,507	2,283
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	İlköğretim	59	30	30,027	7,514	0,978
	Lise	93	30	29,603	6,264	0,650
	Üniversite	216	30	29,836	5,890	0,401
	Lisansüstü	35	31	31,229	5,816	0,983
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	İlköğretim	59	55	51,608	10,988	1,431
	Lise	93	53	51,399	9,697	1,006
	Üniversite	216	52	51,023	8,854	0,602
	Lisansüstü	35	52	53,029	9,050	1,530
Mükemmeliyetçilik Toplam	İlköğretim	59	104	102,306	17,380	2,263
	Lise	93	98	99,271	16,563	1,717
	Üniversite	216	97	99,755	19,040	1,296
	Lisansüstü	35	96	98,692	18,776	3,174
Hatalara Aşırı İlgî Alt Boyutu	İlköğretim	59	18	17,983	5,194	0,676
	Lise	93	17	17,654	6,061	0,629
	Üniversite	216	18	18,703	6,067	0,413
	Lisansüstü	35	18	18,895	5,835	0,986
Aile Beklentileri Alt Boyutu	İlköğretim	59	14	14,633	4,433	0,577
	Lise	93	15	13,838	4,227	0,438
	Üniversite	216	13	13,481	4,434	0,302
	Lisansüstü	35	13	13,457	4,368	0,738
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	İlköğretim	59	23	23,356	4,916	0,640
	Lise	93	23	23,160	4,995	0,518
	Üniversite	216	22,5	23,045	5,828	0,397
	Lisansüstü	35	23	23,540	5,453	0,922
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	İlköğretim	59	8	9,413	3,783	0,492
	Lise	93	8	8,763	3,205	0,332
	Üniversite	216	9	9,144	3,455	0,235
	Lisansüstü	35	8	8,400	2,767	0,468
Davranışlarından Şüpheli Alt Boyutu	İlköğretim	59	10	10,288	3,338	0,435
	Lise	93	9	9,710	3,406	0,353
	Üniversite	216	10	10,125	3,272	0,223
	Lisansüstü	35	9	9,029	3,082	0,521
Düzen Alt Boyutu	İlköğretim	59	27	26,633	2,567	0,334
	Lise	93	26	26,145	3,159	0,328
	Üniversite	216	24	25,258	3,117	0,212
	Lisansüstü	35	25	25,371	3,388	0,573

Tablo 13 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 14.

Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	P	Fark
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	(1) İlköğretim	86	81,64	211,30	2,709	3,000	0,439	
	(2) Lise	82	81,00	199,80				
	(3) Üniversite	83	80,86	196,18				
	(4) Lisansüstü	85	84,26	228,11				
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	(1) İlköğretim	30	30,03	206,28	2,033	3,000	0,566	
	(2) Lise	30	29,60	195,38				
	(3) Üniversite	30	29,84	199,69				
	(4) Lisansüstü	31	31,23	226,61				
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	(1) İlköğretim	55	51,61	212,10	2,440	3,000	0,486	
	(2) Lise	53	51,40	204,11				
	(3) Üniversite	52	51,02	194,90				
	(4) Lisansüstü	52	53,03	223,20				
Mükemmeliyetçilik Toplam	(1) İlköğretim	104	102,31	218,88	1,476	3,000	0,688	
	(2) Lise	98	99,27	199,88				
	(3) Üniversite	97	99,75	199,22				
	(4) Lisansüstü	96	98,69	196,33				
Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu	(1) İlköğretim	18	17,98	196,97	2,875	3,000	0,411	
	(2) Lise	17	17,65	186,03				
	(3) Üniversite	18	18,70	208,28				
	(4) Lisansüstü	18	18,90	214,13				
Aile Beklentileri Alt Boyutu	(1) İlköğretim	14	14,63	224,49	3,115	3,000	0,374	
	(2) Lise	15	13,84	205,60				
	(3) Üniversite	13	13,48	195,44				
	(4) Lisansüstü	13	13,46	194,97				
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	(1) İlköğretim	23	23,36	207,68	0,672	3,000	0,880	
	(2) Lise	23	23,16	203,15				
	(3) Üniversite	22,5	23,04	198,22				
	(4) Lisansüstü	23	23,54	212,67				
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	(1) İlköğretim	8	9,41	210,21	1,501	3,000	0,682	
	(2) Lise	8	8,76	194,49				
	(3) Üniversite	9	9,14	205,49				
	(4) Lisansüstü	8	8,40	186,56				
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	(1) İlköğretim	10	10,29	215,69	4,561	3,000	0,207	
	(2) Lise	9	9,71	194,52				
	(3) Üniversite	10	10,13	206,94				
	(4) Lisansüstü	9	9,03	168,31				
Düzen Alt Boyutu	(1) İlköğretim	27	26,63	240,68	16,105	3,000	0,001	1>3
	(2) Lise	26	26,15	224,54				2>3
	(3) Üniversite	24	25,26	183,40				
	(4) Lisansüstü	25	25,37	191,67				

Tablo 14 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterliği ölçeğinin hem genelinden hem de alt boyutlarından elde edilen sıra ortalamalarının ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$). Benzer şekilde mükemmeliyetçilik ölçeğinin hem genelinde hem de “Düzen” alt boyutu haricindeki diğer alt boyutlarında ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık görülmemekle birlikte ebeveynlerin mükemmeliyetçilik alt boyutlarından “Düzen” alt boyutunun sıra ortalamaları eğitim düzeylerine göre ($X^2=16,106$, $p<,05$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Mükemmeliyetçilik ölçeğinin “Düzen” alt boyutunda eğitim düzeyleri açısından görülen farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U Testi’nden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmış olup birinci tip hatayı önlemek amacıyla anlamlılık düzeyi karşılaştırma sayısına oranlanmıştır ($p<,05/6=p<,008$). İkili karşılaştırmalardan elde edilen bulgulara göre eğitim düzeyi ilköğretim ($U=4546$, $p<,008$) ve lise ($U=8005$, $p<,008$) olan katılımcıların “Düzen Alt Boyutu” sıra ortalamalarının eğitim düzeyi üniversite olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Ebeveynlerin Gelir Düzeyine Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların gelir düzeylerine göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15. *Gelir Düzeyine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı*

Bağımlı Değişken	Gelir Düzeyi	n	X_{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	0-5000	57	83	80,979	16,015	2,121
	5001-10000	136	83	81,447	14,508	1,244
	10001-15000	118	84	82,701	13,562	1,248
	15001 ve Üstü	79	82	80,329	14,261	1,604
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	0-5000	57	28	28,668	6,839	0,906
	5001-10000	136	31	30,232	6,118	0,525
	10001-15000	118	30	30,276	6,066	0,558
	15001 ve Üstü	79	31	30,126	6,094	0,686
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	0-5000	57	55	52,311	10,462	1,386
	5001-10000	136	52	51,215	9,466	0,812
	10001-15000	118	54	52,425	8,645	0,796
	15001 ve Üstü	79	51	50,203	9,888	1,113
Mükemmeliyetçilik Toplam	0-5000	57	102	102,691	16,675	2,209
	5001-10000	136	98,5	100,409	17,600	1,509
	10001-15000	118	96,5	100,261	19,317	1,778
	15001 ve Üstü	79	97	97,029	17,634	1,984
Hatalara Aşırı İlgisi Alt Boyutu	0-5000	57	19	18,123	5,794	0,767
	5001-10000	136	18	18,449	5,717	0,490
	10001-15000	118	18	19,133	6,283	0,578
	15001 ve Üstü	79	17	17,423	5,699	0,641
Aile Beklentileri Alt Boyutu	0-5000	57	15	14,392	4,200	0,556
	5001-10000	136	13,5	13,964	4,439	0,381
	10001-15000	118	14	13,797	4,141	0,381
	15001 ve Üstü	79	12	12,870	4,494	0,506
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	0-5000	57	24	24,228	4,484	0,594
	5001-10000	136	22,5	22,978	5,460	0,468
	10001-15000	118	23	23,379	5,688	0,524
	15001 ve Üstü	79	22	22,376	5,478	0,616
Ailesel Eleştirisi Alt Boyutu	0-5000	57	9	9,351	3,319	0,440
	5001-10000	136	8	8,981	3,476	0,298
	10001-15000	118	8,5	9,068	3,416	0,314
	15001 ve Üstü	79	8	8,937	3,353	0,377
Davranışlarından Şüphesi Alt Boyutu	0-5000	57	10	10,140	3,248	0,430
	5001-10000	136	10	10,176	3,406	0,292
	10001-15000	118	9	9,932	3,488	0,321
	15001 ve Üstü	79	9	9,494	2,987	0,336
Düzen Alt Boyutu	0-5000	57	26	26,456	2,778	0,368
	5001-10000	136	26	25,861	3,390	0,291
	10001-15000	118	24	24,953	3,136	0,289
	15001 ve Üstü	79	25	25,929	2,815	0,317

Tablo 15 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin gelir düzeylerine göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu

farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “H₅: Katılımcıların ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanları ebeveynlerin gelir düzeylerine göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Gelir Düzeyi	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	P	Fark
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	(1) 0-5000	83	80,98	193,85	3,000	1,527	0,676	
	(2) 5001-10000	83	81,45	195,13				
	(3) 10001-15000	84	82,70	204,30				
	(4) 15001 ve Üstü	82	80,33	184,20				
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	(1) 0-5000	28	28,67	173,22	3,000	2,666	0,446	
	(2) 5001-10000	31	30,23	200,72				
	(3) 10001-15000	30	30,28	199,18				
	(4) 15001 ve Üstü	31	30,13	197,09				
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	(1) 0-5000	55	52,31	209,19	3,000	3,399	0,334	
	(2) 5001-10000	52	51,22	191,12				
	(3) 10001-15000	54	52,43	204,60				
	(4) 15001 ve Üstü	51	50,20	179,56				
Mükemmeliyetçilik Toplam	(1) 0-5000	102	102,69	214,17	3,000	3,490	0,322	
	(2) 5001-10000	98,5	100,41	199,53				
	(3) 10001-15000	96,5	100,26	192,88				
	(4) 15001 ve Üstü	97	97,03	179,02				
Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu	(1) 0-5000	19	18,12	193,08	3,000	3,285	0,350	
	(2) 5001-10000	18	18,45	198,31				
	(3) 10001-15000	18	19,13	205,91				
	(4) 15001 ve Üstü	17	17,42	176,87				
Aile Beklentileri Alt Boyutu	(1) 0-5000	15	14,39	213,04	3,000	5,262	0,154	
	(2) 5001-10000	13,5	13,96	200,41				
	(3) 10001-15000	14	13,80	197,40				
	(4) 15001 ve Üstü	12	12,87	171,55				
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	(1) 0-5000	24	24,23	221,44	3,000	4,625	0,201	
	(2) 5001-10000	22,5	22,98	191,61				
	(3) 10001-15000	23	23,38	197,48				
	(4) 15001 ve Üstü	22	22,38	180,53				
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	(1) 0-5000	9	9,35	206,11	3,000	0,674	0,879	
	(2) 5001-10000	8	8,98	192,42				
	(3) 10001-15000	8,5	9,07	195,98				
	(4) 15001 ve Üstü	8	8,94	192,43				
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	(1) 0-5000	10	10,14	203,03	3,000	2,174	0,537	
	(2) 5001-10000	10	10,18	203,16				
	(3) 10001-15000	9	9,93	192,22				
	(4) 15001 ve Üstü	9	9,49	181,78				
Düzen Alt Boyutu	(1) 0-5000	26	26,46	221,87	3,000	13,144	0,004	1>3
	(2) 5001-10000	26	25,86	207,17				2>3
	(3) 10001-15000	24	24,95	165,88				
	(4) 15001 ve Üstü	25	25,93	200,64				

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterliği ölçeğinin hem genelinden hem de alt boyutlarından elde edilen sıra ortalamalarının ebeveynlerin gelir düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$). Benzer şekilde mükemmeliyetçilik ölçeğinin hem genelinde hem de “Düzen” alt boyutu haricindeki diğer alt boyutlarında ebeveynlerin gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık görülmemekle birlikte ebeveynlerin mükemmeliyetçilik alt boyutlarından “Düzen” alt boyutunun sıra ortalamaları gelir düzeylerine göre ($X^2=13,144$, $p<,05$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Mükemmeliyetçilik ölçeğinin “Düzen” alt boyutunda gelir düzeyleri açısından görülen farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U Testi’nden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmış olup birinci tip hatayı önlemek amacıyla anlamlılık düzeyi karşılaştırma sayısına oranlanmıştır ($p<,05/6=p<,008$). İkili karşılaştırmalardan elde edilen bulgulara göre gelir düzeyi 0-5000 tl arası ($U=2420.5$, $p<,008$) ve 5001-10000 ($U=6362$, $p<,008$) tl arası olan katılımcıların “Düzen Alt Boyutu” sıra ortalamalarının gelir düzeyi 10001-15000tl ve 15000tl ve üstü olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Ebeveynlerin Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların sosyal medya kullanım sürelerine göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17.

Sosyal Medya Kullanım Sürelerine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Sosyal Medya Kullanım Süresi	n	X_{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	0-1 Saate Kadar	111	85	83,924	14,870	1,411
	1-2 Saate Kadar	142	84	81,573	14,607	1,226
	2-4 Saate Kadar	123	82	80,157	13,247	1,194
	4 Saat ve Üstü	33	79	76,061	14,089	2,453
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	31	30,938	6,890	0,654
	1-2 Saate Kadar	142	30	30,063	5,772	0,484
	2-4 Saate Kadar	123	29,5	29,269	5,904	0,532
	4 Saat ve Üstü	33	28	28,576	6,647	1,157
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	54	52,986	9,420	0,894
	1-2 Saate Kadar	142	54	51,510	10,020	0,841
	2-4 Saate Kadar	123	51	50,889	8,579	0,774
	4 Saat ve Üstü	33	46	47,485	8,938	1,556
Mükemmeliyetçilik Toplam	0-1 Saate Kadar	111	95	96,884	18,248	1,732
	1-2 Saate Kadar	142	98	99,428	17,819	1,495
	2-4 Saate Kadar	123	103	102,970	17,865	1,611
	4 Saat ve Üstü	33	100	101,489	19,586	3,409
Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	16	16,976	5,443	0,517
	1-2 Saate Kadar	142	17	17,941	5,617	0,471
	2-4 Saate Kadar	123	19	19,675	6,257	0,564
	4 Saat ve Üstü	33	19	19,760	6,443	1,122
Aile Beklentileri Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	13	13,392	4,255	0,404
	1-2 Saate Kadar	142	14	13,771	4,310	0,362
	2-4 Saate Kadar	123	14	14,281	4,335	0,391
	4 Saat ve Üstü	33	12	12,992	4,944	0,861
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	23	23,171	5,387	0,511
	1-2 Saate Kadar	142	22	22,737	5,656	0,475
	2-4 Saate Kadar	123	23	23,437	5,092	0,459
	4 Saat ve Üstü	33	24	24,088	6,342	1,104
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	8	8,468	3,552	0,337
	1-2 Saate Kadar	142	9	9,221	3,335	0,280
	2-4 Saate Kadar	123	9	9,366	3,189	0,288
	4 Saat ve Üstü	33	9	9,242	4,008	0,698
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	9	9,153	3,292	0,313
	1-2 Saate Kadar	142	10	9,810	2,941	0,247
	2-4 Saate Kadar	123	10	10,593	3,569	0,322
	4 Saat ve Üstü	33	10	10,606	3,201	0,557
Düzen Alt Boyutu	0-1 Saate Kadar	111	26	25,723	3,177	0,302
	1-2 Saate Kadar	142	25	25,948	3,017	0,253
	2-4 Saate Kadar	123	25	25,618	3,049	0,275
	4 Saat ve Üstü	33	25	24,800	3,553	0,619

Tablo 17 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “ H_0 : Katılımcıların ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanları ebeveynlerin günlük sosyal medya

kullanım sürelerine göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18.

Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Sosyal Medya Kullanım Süresi	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	P	Fark
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	(1) 0-1 Saate Kadar	85	83,92	225,49	9,61	3,00	0,02	
	(2) 1-2 Saate Kadar	84	81,57	209,96				
	(3) 2-4 Saate Kadar	82	80,16	192,76				
	(4) 4 Saat ve Üstü	79	76,06	160,36				
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	31	30,94	223,13	5,64	3,00	0,13	
	(2) 1-2 Saate Kadar	30	30,06	207,68				
	(3) 2-4 Saate Kadar	29,5	29,27	192,45				
	(4) 4 Saat ve Üstü	28	28,58	179,29				
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	54	52,99	225,15	11,25	3,00	0,01	1>4
	(2) 1-2 Saate Kadar	54	51,51	210,47				
	(3) 2-4 Saate Kadar	51	50,89	194,91				
	(4) 4 Saat ve Üstü	46	47,48	151,30				
Mükemmeliyetçilik Toplam	(1) 0-1 Saate Kadar	95	96,88	184,04	7,85	3,00	0,05	
	(2) 1-2 Saate Kadar	98	99,43	200,85				
	(3) 2-4 Saate Kadar	103	102,97	226,31				
	(4) 4 Saat ve Üstü	100	101,49	213,92				
Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	16	16,98	177,63	13,79	3,00	0,00	3>1
	(2) 1-2 Saate Kadar	17	17,94	198,25				
	(3) 2-4 Saate Kadar	19	19,67	230,98				
	(4) 4 Saat ve Üstü	19	19,76	229,29				
Aile Beklentileri Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	13	13,39	194,86	3,79	3,00	0,29	
	(2) 1-2 Saate Kadar	14	13,77	206,52				
	(3) 2-4 Saate Kadar	14	14,28	218,67				
	(4) 4 Saat ve Üstü	12	12,99	181,62				
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	23	23,17	206,54	2,29	3,00	0,52	
	(2) 1-2 Saate Kadar	22	22,74	193,90				
	(3) 2-4 Saate Kadar	23	23,44	212,43				
	(4) 4 Saat ve Üstü	24	24,09	219,88				
Ailesel Eleştiri Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	8	8,47	180,92	6,78	3,00	0,08	
	(2) 1-2 Saate Kadar	9	9,22	211,36				
	(3) 2-4 Saate Kadar	9	9,37	218,87				
	(4) 4 Saat ve Üstü	9	9,24	206,94				
Davranışlarından Şüphe Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	9	9,15	175,78	12,40	3,00	0,01	3>1
	(2) 1-2 Saate Kadar	10	9,81	203,61				
	(3) 2-4 Saate Kadar	10	10,59	227,99				
	(4) 4 Saat ve Üstü	10	10,61	223,59				
Düzen Alt Boyutu	(1) 0-1 Saate Kadar	26	25,72	207,38	2,65	3,00	0,45	
	(2) 1-2 Saate Kadar	25	25,95	213,84				
	(3) 2-4 Saate Kadar	25	25,62	199,35				
	(4) 4 Saat ve Üstü	25	24,80	180,02				

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn özyeterliği ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin genelinden elde edilen sıra ortalamalarının ebeveynlerin günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$). Benzer şekilde ebeveyn öz yeterlik ölçeğinin “Ebeveyn Stratejileri” alt boyutunda ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin “Aile Beklentileri”, “Ailesel Eleştiri”, “Kişisel Standartlar” ve “Düzen” alt boyutlarında ebeveynlerin günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Bununla birlikte katılımcıların ebeveyn özyeterlik ölçeğinin “Çocuğa Kazandırılacaklar” alt boyutundan ($X^2=11,25$, $p<,05$) ve mükemmeliyetçilik ölçeğinin “Hatalara Aşırı İlgi” ($X^2=13,79$, $p<,001$) ve “Davranışlarından Şüphe” ($X^2=12,40$, $p<,05$) alt boyutlarından almış oldukları sıra ortalamalarının günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir.

Söz konusu alt boyutlarda günlük sosyal medya kullanım süresi açısından görülen farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U Testi’nden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmış olup birinci tip hatayı önlemek amacıyla anlamlılık düzeyi karşılaştırma sayısına oranlanmıştır ($p<,05/6=p<,008$). İkili karşılaştırmalardan elde edilen bulgulara göre günlük sosyal medya kullanım süresi 0-1 saat olan ebeveynlerin “Çocuğa Kazandırılacaklar” sıra ortalamasının 4 saat ve üstü olan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür ($U=1231,5$, $p<,008$). Mükemmeliyetçilik alt boyutları açısından bakıldığında ise günlük sosyal medya kullanım süresi 2-4 saat olan katılımcıların 0-1 saat arası kullanan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek “Hatalara Aşırı İlgi” ($U=5061$, $p<,008$) ve “Davranışlarından Şüphe” ($U=5121,5$ $p<,008$) sıra ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir.

Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeylerine Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların ebeveynlik becerilerinin sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanlarının dağılımı Tablo 19’ da sunulmuştur.

Tablo 19.

Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeylerine Göre Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Sosyal Medyadan Etkilenme	n	X _{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	Hiç Katılmıyorum	71	92	89,769	11,029	1,309
	Katılmıyorum	94	83	81,212	15,232	1,571
	Kararsızım	86	79	77,001	13,954	1,505
	Katılıyorum	120	82	80,465	13,430	1,226
	Tamamen Katılıyorum	37	81	80,235	13,819	2,272
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	33	33,225	5,594	0,664
	Katılmıyorum	94	30	30,070	6,251	0,645
	Kararsızım	86	28	28,216	6,195	0,668
	Katılıyorum	120	29,5	29,550	5,848	0,534
	Tamamen Katılıyorum	37	29	29,269	6,048	0,994
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	57,5	56,544	7,077	0,840
	Katılmıyorum	94	52,5	51,141	10,005	1,032
	Kararsızım	86	49	48,785	9,442	1,018
	Katılıyorum	120	51	50,914	8,914	0,814
	Tamamen Katılıyorum	37	53	50,966	9,127	1,500
Mükemmeliyetçilik Toplam	Hiç Katılmıyorum	71	88	88,572	13,593	1,613
	Katılmıyorum	94	96,5	99,699	18,637	1,922
	Kararsızım	86	104	105,005	16,242	1,751
	Katılıyorum	120	98,5	102,268	18,054	1,648
	Tamamen Katılıyorum	37	101	103,503	21,095	3,468
Hata Yapma Endişesi Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	15	14,761	4,556	0,541
	Katılmıyorum	94	17	18,229	6,160	0,635
	Kararsızım	86	20	20,209	5,338	0,576
	Katılıyorum	120	18	19,092	5,605	0,512
	Tamamen Katılıyorum	37	17	18,658	7,227	1,188
Ailesel Beklentiler Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	11	11,751	4,080	0,484
	Katılmıyorum	94	14,5	13,997	4,519	0,466
	Kararsızım	86	14	14,221	4,019	0,433
	Katılıyorum	120	14	14,211	4,185	0,382
	Tamamen Katılıyorum	37	14	14,622	4,957	0,815
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	20	20,477	4,417	0,524
	Katılmıyorum	94	23	23,414	5,480	0,565
	Kararsızım	86	23	23,709	5,539	0,597
	Katılıyorum	120	23	23,864	5,416	0,494
	Tamamen Katılıyorum	37	24	24,105	6,055	0,996
Aileden Eleştiri Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	7	7,423	2,946	0,350
	Katılmıyorum	94	8	8,872	3,087	0,318
	Kararsızım	86	10	10,256	3,163	0,341
	Katılıyorum	120	9	9,375	3,591	0,328
	Tamamen Katılıyorum	37	8	8,983	3,947	0,649
Yaptıklarından Emin Olamama Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	8	8,141	2,914	0,346
	Katılmıyorum	94	9	9,691	2,929	0,302
	Kararsızım	86	10,5	11,093	2,897	0,312
	Katılıyorum	120	10	10,217	3,349	0,306
	Tamamen Katılıyorum	37	10	10,459	4,174	0,686
Düzen Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	71	26	26,020	3,164	0,375
	Katılmıyorum	94	25	25,496	3,276	0,338
	Kararsızım	86	25	25,517	3,100	0,334
	Katılıyorum	120	25	25,509	2,878	0,263
	Tamamen Katılıyorum	37	27	26,676	3,375	0,555

Tablo 19 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeği, mükemmeliyetçilik ölçeği ve bu iki ölçeğin alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “H₇: Katılımcıların ebeveyn özyeterlik ve mükemmeliyetçilik puanları sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20.

Ebeveyn Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Puanlarının Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeylerine Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Sosyal Medyadan Etkilenme	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalama	X ²	Sd	P	Fark
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	(1) Hiç Katılmıyorum	92	89,77	274,514	35,28	4,000	0,000	1>2
	(2) Katılmıyorum	83	81,21	204,761				1>3
	(3) Kararsızım	79	77,00	166,698				1>4
	(4) Katılıyorum	82	80,46	193,704				1>5
	(5) Tamamen Katılıyorum	81	80,23	192,365				
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	33	33,23	267,570	28,55	4,000	0,000	1>2
	Katılmıyorum	30	30,07	205,074				1>3
	Kararsızım	28	28,22	171,453				1>4
	Katılıyorum	29,5	29,55	195,458				1>5
	Tamamen Katılıyorum	29	29,27	188,149				
Çocuğaa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	57,5	56,54	269,810	30,57	4,000	0,000	1>2
	Katılmıyorum	52,5	51,14	202,803				1>3
	Kararsızım	49	48,79	168,994				1>4
	Katılıyorum	51	50,91	194,763				1>5
	Tamamen Katılıyorum	53	50,97	197,595				
Mükemmeliyetçilik Toplam	Hiç Katılmıyorum	88	94,18	130,056	38,83	4,000	0,000	5>1
	Katılmıyorum	96,5	99,70	203,000				4>1
	Kararsızım	104	105,00	240,395				3>1
	Katılıyorum	98,5	102,27	218,321				2>1
	Tamamen Katılıyorum	101	92,61	222,905				
Hata Yapma Endişesi Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	15	16,42	132,606	39,89	4,000	0,000	4>1
	Katılmıyorum	17	18,23	199,856				3>1
	Kararsızım	20	20,21	246,180				2>1
	Katılıyorum	18	19,09	221,463				
	Tamamen Katılıyorum	17	15,39	202,365				

Bağımlı Değişken	Sosyal Medyadan Etkilenme	Xort	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X^2	Sd	P	Fark
Ailesel Beklentiler Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	11	12,73	151,232				5>1
	Katılmıyorum	14,5	14,00	210,037				4>1
	Kararsızım	14	14,22	217,767	18,12	4,000	0,001	3>1
	Katılıyorum	14	14,21	215,658				2>1
	Tamamen Katılıyorum	14	12,74	225,622				
Kişisel Standartlar Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	20	22,15	147,162				5>1
	Katılmıyorum	23	23,41	212,856				4>1
	Kararsızım	23	23,71	215,267	20,60	4,000	0,000	3>1
	Katılıyorum	23	23,86	218,875				2>1
	Tamamen Katılıyorum	24	20,79	221,649				
Aileden Eleştiri Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	7	7,89	147,437				4>1
	Katılmıyorum	8	8,87	199,691				3>1
	Kararsızım	10	10,26	248,797	30,15	4,000	0,000	2>1
	Katılıyorum	9	9,38	213,496				
	Tamamen Katılıyorum	8	8,10	194,081				
Yaptıklarından Emin Olamama Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	8	8,73	139,620				4>1
	Katılmıyorum	9	9,69	197,830				3>1
	Kararsızım	10,5	11,09	246,924	34,46	4,000	0,000	2>1
	Katılıyorum	10	10,22	213,583				
	Tamamen Katılıyorum	10	9,38	217,878				
Düzen Alt Boyutu	Hiç Katılmıyorum	26	26,26	215,662				
	Katılmıyorum	25	25,50	194,920				
	Kararsızım	25	25,52	198,116	6,84	4,000	0,144	
	Katılıyorum	25	25,51	197,000				
	Tamamen Katılıyorum	27	26,21	246,581				

Tablo 20 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveyn özyeterliliği ölçeğinin genelinden ($X^2=35,28$, $p<,001$) ve “Ebeveyn Stratejileri” ($X^2=28,55$, $p<,001$) ve “Çocuğa Kazandırılacaklar” ($X^2=30,57$, $p<,001$) alt boyutlarından almış oldukları sıra ortalamalarının sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Söz konusu alt boyutlarda sosyal medyadan etkilenme düzeyi açısından görülen farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U Testi’nden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmış olup birinci tip hatayı önlemek amacıyla anlamlılık düzeyi karşılaştırma sayısına oranlanmıştır ($p<,05/10=p<,005$).

Elde edilen bulgulara göre sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik sıra ortalamaları “Katılmıyorum” ($U=2262$, $p<,005$), “Kararsızım” ($U=1440,5$, $p<,005$), “Katılıyorum” ($U=2515,5$, $p<,005$) ve

“Tamamen Katılıyorum” (U=774,5, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Ebeveynlik Stratejileri” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2342, p<,005), “Kararsızım” (U= 1621.5, p<,005), “Katılıyorum” (U= 2716.5, p<,005) ve “Tamamen Katılıyorum” (U= 805.5, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Çocuğa Kazandırılacaklar” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2279.5, p<,005), “Kararsızım” (U= 1551, p<,005), “Katılıyorum” (U= 2660, p<,005) ve “Tamamen Katılıyorum” (U= 836, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 20 incelendiğinde ebeveynlerin mükemmelliyeçilik ölçeğinin genelinden ($X^2=38,83$, p<,001) ve “Hatalara Aşırı İlgı” ($X^2=39,89$, p<,001), “Aile Beklentileri” ($X^2=18,12$, p<,001), “Kişisel Standartlar” ($X^2=20,60$, p<,001), “Ailesel Eleştirı” ($X^2=30,15$, p<,001) ve “Davranışlarından Şüphe” ($X^2=34,46$, p<,001) alt boyutlarından almış oldukları sıra ortalamalarının sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Söz konusu alt boyutlarda sosyal medyadan etkilenme düzeyi açısından görülen farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U Testi’nden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmış olup birinci tip hatayı önlemek amacıyla anlamlılık düzeyi karşılaştırma sayısına oranlanmıştır (p<,05/10=p<,005).

Mükemmelliyeçilik ölçeğine ilişkin elde edilen bulgulara göre sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin ebeveyn genel mükemmelliyeçilik sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2154.5, p<,005), “Kararsızım” (U= 1354.5, p<,005), “Katılıyorum” (U= 2381.5, p<,005) ve “Tamamen Katılıyorum” (U= 787.5, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Hatalara Aşırı İlgı” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2257, p<,005) , “Kararsızım” (U= 1336,5, p<,005) ve “Katılıyorum” (U= 2364, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Aile Beklentileri” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2406,5, p<,005), “Kararsızım” (U= 2013,5, p<,005), “Katılıyorum” (U= 2891,5, p<,005) ve “Tamamen Katılıyorum” (U= 870, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Kişisel Standartlar” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2258, p<,005), “Kararsızım” (U= 2011, p<,005), “Katılıyorum” (U= 2757,5, p<,005) ve “Tamamen Katılıyorum” (U= 866, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Ailesel Eleştiri” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2439,5, p<,005), “Kararsızım” (U= 1508, p<,005) ve “Katılıyorum (U= 2918,5, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Sosyal medyadan etkilenme düzeyi “Hiç Katılmıyorum” olan ebeveynlerin “Davranışlarından Şüphe” sıra ortalamaları “Katılmıyorum” (U= 2322,5, p<,005), “Kararsızım” (U= 1448, p<,005) ve “Katılıyorum (U= 2702,5, p<,005) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Ebeveynlerin Özyeterlik Düzeylerinin Mükemmeliyetçilik Düzeylerine Göre İncelenmesi

Araştırmada incelenen “Katılımcıların ebeveyn özyeterlikleri mükemmeliyetçilik düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu incelemek amacıyla kurulan hipoteze ilişkin yapılan analizlere yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

Ebeveynlerin Özyeterlik Düzeylerinin Mükemmeliyetçilik Düzeylerine Göre Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların mükemmeliyetçilik düzeylerine göre ebeveyn özyeterlik puanlarının dağılımı Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21.

Mükemmelliyeçilik Düzeylerine Göre Ebeveyn Özyeterlik Puanlarının Dağılımı

Bağımlı Değişken	Mükemmelliyeçilik Düzeyi	n	X _{ort}	\bar{x}	Std. Sapma	Std. Hata
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	Düşük	130	85,50118	85,260	12,787	1,121
	Orta	163	79	78,712	15,140	1,186
	Yüksek	120	83	80,344	14,278	1,303
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Düşük	130	31,5	31,420	5,690	0,499
	Orta	163	29	29,052	6,324	0,495
	Yüksek	120	29	29,492	6,376	0,582
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Düşük	130	55	53,839	8,245	0,723
	Orta	163	50	49,660	10,196	0,799
	Yüksek	120	51,5	50,852	9,310	0,850

Tablo 21 incelendiğinde katılımcıların ebeveyn öz yeterlik ölçeğinden almış oldukları puanların ebeveynlerin mükemmelliyeçilik düzeylerine göre aynı olmadığı görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı olup olmadığını ve “H₈: Katılımcıların ebeveyn özyeterlik puanları mükemmelliyeçilik düzeylerine göre farklılaşmaktadır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Kruskal Wallis Testi bulguları Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22.

Ebeveyn Özyeterlik Puanlarının Mükemmelliyeçilik Düzeylerine Göre Değişimi

Bağımlı Değişken	Mükemmelliyeçilik Düzeyi	X _{ort}	\bar{x}	Sıra Ortalaması	X ²	Sd	P	Fark
Ebeveyn Özyeterliği Toplam	(1) Düşük	85,50	85,26	240,17				1>2
	(2) Orta	79,00	78,71	186,99	15,269	2,000	0,000	1>3
	(3) Yüksek	83,00	80,34	198,25				
Ebeveyn Stratejileri Alt Boyutu	Düşük	31,50	31,42	235,99				1>2
	Orta	29,00	29,05	190,96	11,416	2,000	0,003	1>3
	Yüksek	29,00	29,49	197,39				
Çocuğa Kazandırılacaklar Alt Boyutu	Düşük	55,00	53,84	238,37				1>2
	Orta	50,00	49,66	187,16	13,914	2,000	0,001	1>3
	Yüksek	51,50	50,85	199,96				

Tablo 22 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveyn özyeterliği ölçeğinin genelinden ($X^2=15,26$, $p<,001$) ve “Ebeveyn Stratejileri” ($X^2=11,416$, $p<,001$) ve “Çocuğa Kazandırılacaklar” ($X^2=13,914$, $p<,001$) alt boyutlarından almış oldukları sıra ortalamalarının mükemmeliyetçilik düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Söz konusu alt boyutlarda mükemmeliyetçilik düzeyi açısından görülen farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu saptamak amacıyla Mann Whitney U Testi’nden faydalanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmış olup birinci tip hatayı önlemek amacıyla anlamlılık düzeyi karşılaştırma sayısına oranlanmıştır ($p<,05/3=p<,016$).

Mükemmeliyetçilik düzeyi “düşük” olan ebeveynlerin “Ebeveynlik Stratejileri” sıra ortalamaları “orta” ($U= 8294$, $p<,016$) ve “yüksek” ($U= 6332,5$, $p<,016$) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksektir

Elde edilen bulgulara göre mükemmeliyetçilik düzeyi “düşük” olan ebeveynlerin “Çocuğa Kazandırılacaklar” sıra ortalamaları “orta” ($U= 8027$, $p<,016$) ve “yüksek” ($U= 6290$, $p<,016$) olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Ebeveynlerin Özyeterlik Düzeyleri ile Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada incelenen “Katılımcıların ebeveyn özyeterlik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunu incelemek amacıyla kurulan hipoteze ilişkin yapılan analizlere yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur.

Ebeveynlerin Özyeterlik Düzeyleri ile Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmada incelenen “ H_0 : Katılımcıların ebeveyn özyeterlik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini sınamak amacıyla hesaplanan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı bulguları Tablo 23’ de sunulmuştur.

Tablo 23.

Ebeveyn Özyeterliği ile Mükemmelliyeçilik Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(1) Ebeveyn Özyeterliği		,869**	,942**	-,143**	-,261**	-,051	-,034	-,214**	-,202**	,263**
(2) Ebeveyn Stratejileri			,665**	-,130**	-,230**	-,047	-,034	-,202**	-,158**	,205**
(3) Çocuğa Kazandırılacaklar				-,136**	-,254**	-,050	-,034	-,187**	-,206**	,264**
(4) Mükemmelliyeçilik					,826**	,697**	,846**	,665**	,696**	,287**
(5) Hatalara Aşırı İlgı						,438**	,635**	,499**	,630**	,019
(6) Aile Beklentileri							,525**	,470**	,332**	,113*
(7) Kişisel Standartlar								,409**	,466**	,299**
(8) Ailesel Eleştiri									,467**	-,038
(9) Davranışlarından Şüphe										,041
(10) Düzen Alt Boyutu										

**p<,001

Tablo 23 incelendiğinde öz yeterlik ile mükemmelliyeçilik ($\rho=-,143$, $p<,001$) ve mükemmelliyeçiliğin alt boyutları olan “Hatalara Aşırı İlgı” ($\rho=-,261$, $p<,001$), “Ailesel Eleştiri” ($\rho=-,214$, $p<,001$), “Davranışlarından Şüphe” ($\rho=-,202$, $p<,001$) alt boyutları arasında negatif; “Düzen” ($\rho=,263$, $p<,001$) alt boyutu ile arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde öz yeterliğin alt boyutlarından “Ebeveynlik Stratejileri” alt boyutu ile mükemmelliyeçilik ($\rho=-,130$, $p<,001$) ve mükemmelliyeçiliğin alt boyutları olan “Hatalara Aşırı İlgı” ($\rho=-,230$, $p<,001$), “Ailesel Eleştiri” ($\rho=-,202$, $p<,001$), “Davranışlarından Şüphe” ($\rho=-,158$, $p<,001$) alt boyutları arasında negatif; “Düzen” ($\rho=,205$, $p<,001$) alt boyutu ile arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Yine öz yeterliğin alt boyutlarından “Çocuğa Kazandırılacaklar” alt boyutu ile mükemmelliyeçilik ($\rho=-,136$, $p<,001$) ve mükemmelliyeçiliğin alt boyutları olan “Hatalara Aşırı İlgı” ($\rho=-,254$, $p<,001$), “Ailesel Eleştiri” ($\rho=-,187$, $p<,001$), “Davranışlarından Şüphe” ($\rho=-,206$, $p<,001$) alt boyutları arasında negatif; “Düzen” ($\rho=,264$, $p<,001$) alt boyutu ile arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, ilgili araştırmanın tartışma, sonuç ve öneri kısımları yer almaktadır.

Tartışma

Bu kısımda; ebeveynlerin özyeterlik düzeyi, mükemmeliyetçilik düzeyi ve sosyal medya kullanımlarına ilişkin bulgular, alanyazındaki diğer bulgularla karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Hipotez bulgularının tartışılmasından önce, araştırma katılımcılarının cinsiyet dağılımı üzerinde durulmuştur. Tablo 3'e bakarak, araştırma kapsamında verilerin ulaşılması sürecinde katılım sağlayan anne ve babaların sayıları arasındaki farkın yüksek olduğu görülmektedir (%78 anne %22 baba). Hem online hem de yüzyüze ortamlarda doldurulan anket formlarına, anne ve babaların eşit oranda ulaşım olanağının olduğu bu çalışmada; katılımın anneler yönüyle fazla olması bulgusu, alanyazındaki diğer çalışmalarla paraleldir. Babaların sürdürülen araştırmalarda yeteri kadar temsil edilmediği düşüncesi bazı çalışmaların ortak sonucu olarak bulunmaktadır (Kuzu, 2019; Murdock, 2013; Phares vd., 2005; Ramchandani vd., 2005; Yazıcı, 2021).

Katılımcı ebeveynlerin özyeterlik ölçeğinin hem Ebeveyn Stratejileri hem de Çocuğa Kazandırılacaklar alt boyutlarından, ortalamadan yüksek düzeyde aldıkları görülmüştür. Katılımcıların genel ebeveyn özyeterlik ortalamaları yüksektir.

Ebeveynlerin genel mükemmeliyetçilik seviyeleri ölçek ortalamasının altında çıkmıştır. Bununla birlikte; alt boyutlar açısından incelendiğinde, Düzen ve Kişisel Standartlar alt boyutlarının ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Uyumlu mükemmeliyetçilik özellikleri olarak belirtilen "Düzen" ve "Kişisel Standartlar" (Frost vd., 1990) alt boyutlarının ortalamadan yüksek, uyumsuz mükemmeliyetçilik özellikleri olarak belirtilen "Hatalara aşırı ilgi", "Davranışlardan Şüpheli", "Aile Beklentileri" ve "Ailesel Eleştiri" (Frost vd., 1990) boyutlarının ortalamadan düşük çıkmış olması, katılımcıların daha çok uyumlu/sağlıklı mükemmeliyetçilik özelliklerine sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya uygulamalarının sırasıyla; Whatsapp (%94) Instagram (%83) ve Youtube (%61) olması, alanyazındaki verilerin bazılarıyla paralellik (we are social, 2022), bazıları ile ise farklılık (Göncü, 2018) göstermektedir.

Ebeveynlerin Rollerine Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında annelerin ve babaların özyeterlik düzeylerine ilişkin değişkenlerin ebeveyn rolüne yani ebeveynlerin cinsiyetine göre ayrı ayrı ele alınması planlanmıştır. Bu planlamada alanyazında babalara yönelik ayrı yapılan çalışmaların sayısının oldukça az olmasının etkisi vardır (Murdock, 2013). Çocuk psikopatolojisinde anne-babalara ilişkin çalışmaların meta-analizinin gerçekleştirildiği bir çalışmada, ilgili literatürün %53'ünü anne ve babaları birlikte ele alan çalışmalar, %45'ini sadece anneler ile yapılan çalışmalar oluştururken, araştırmaların sadece %2'si babalara yönelik çalışmalar olarak görülmektedir (Phares vd., 2005). Bu nedenle araştırma kapsamında anne ve babaların yerini ayrıca görebilmek amacıyla; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ebeveyn rollerine göre farklılaşmaktadır” hipotezi belirlenmiş ve bulgular bu hipotez doğrultusunda incelenmiştir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre anne ve babaların özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Bkz. Tablo:7 ve Tablo: 8). Bu bulgu, araştırmanın 1.hipotezinin reddine yönelik bir bulgudur. Ebeveyn rollerinin aile içerisinde işbölümü ile gerçekleştiriliyor olması, babaları da sürecin içerisine dahil etmekte ve temel bakım veren konumuna getirmektedir. Annelerin ve babaların çocuk yetiştirmeye dair bilgilere ulaşabilecekleri kaynaklar bakımından çeşitli olanaklar vardır ve cinsiyet yönünden ebeveynlerin özyeterlik düzeyine ilişkin fark görülmemektedir.

Alanyazında ulaşılan bulguyla ilgili taramalar yapılmıştır. Babaların özyeterliğine dair çalışmaların azlığından dolayı (Çabuk Bayam, 2010; Murdock, 2013; Trahan, 2017; Wittkowski, 2016), her iki ebeveynin özyeterlik düzeyleri üzerinde karşılaştırma yapma olanakları azalmaktadır. Bununla birlikte ulaşılan araştırma sonuçlarından bazıları şu yöndedir:

Elek, Hudson ve Bauffran'ın (2003) çalışmasında, bebeklerin 4- 12 aylık süreçleri boyunca annelerin özyeterliğinin arttığı fakat babaların özyeterlik düzeylerinin annelerin özyeterlik düzeylerine göre daha düşük rapor edildiği belirtilmiştir. Bu bulgu araştırma sonuçlarından farklılık göstermektedir. 12 aylık erkek bebeklerinin babalarının, 12 aylık kız bebek babalarına göre daha yüksek özyeterlik düzeyinde bulunması, çocuk cinsiyetinin ebeveynlerin özyeterlik inancında etkisi olabildiğine işaret etmektedir.

Sevigny ve Loutzenhiser (2010), annelerin ve babaların özyeterlik inançlarını yordayan değişkenleri ayrı ayrı incelemeye almışlardır. Çalışmada, ebeveyn özyeterliğinin cinsiyet rolüne göre değişebileceğini gösteren bulgular bulunmaktadır. Hem anne hem de babalarda, ebeveyn özyeterliği; ebeveynlik stresi ve depresif semptomlar ile negatif ilişkili olarak bulunmuştur. Genel özyeterlik düzeyi annelerde ebeveyn özyeterlik düzey puanı ile pozitif ilişkili bulunurken, babaların ebeveyn özyeterliği puanının, genel özyeterlikten etkilenmediği görülmüştür. Benzer şekilde, çocukla kurulan olumsuz iletişim ve zor çocuk mizacı, anneler tarafından özyeterliği azaltan bir durum olarak algılanırken; babaların özyeterliğine olumsuz bir katkısı olmadığı gözlemlenmiştir. Her iki farklılık gösteren durum için açıklama olarak; ebeveynliğin kadın kimliğinde erkeklerde olduğundan daha belirleyici pozisyona sahip olduğu ifade edilmektedir (Sevigny ve Loutzenhiser, 2010).

Çabuk Bayam (2010), çalışmasında annelerin ve babaların özyeterlik seviyelerinde farklılık bulunduğunu belirtmiştir. Annelerin babalardan daha yüksek seviyede özyeterlik inancı taşıdığını tespit eden Çabuk Bayam (2010); bu durumu, kültürel rollerin anneye çocuk bakımında vermiş olduğu görevlerin zorlayıcı olduğu kadar geliştirici olmasıyla açıklamaktadır.

Yenidoğan bebeği olan 182 babanın özyeterlik düzeylerinin incelendiği çalışmada, bağlanma anksiyetesi yaşayan babaların özyeterlik düzeylerinin daha düşük olduğu ve annelerin bebek bakımı konusunda çok daha iyi olduklarını algıladıkları belirtilmiştir. Bunun aksine, eşleriyle ilişkilerini oldukça pozitif algılayan babaların ise ebeveyn özyeterlik düzeyi yüksek olarak ifade edilmiştir (Donithen ve Schoppe-Sullivan, 2022).

Ebeveyn özyeterliğinin cinsiyetle ilişkisini inceleyen araştırmalarda ebeveynin bağlanma stili, çocuğun cinsiyeti gibi değişkenler eklenmiştir. Bu değişkenlerin araştırma sonuçlarında farklılıklara yol açtığı düşünülmektedir. Bununla birlikte ölçüm yapılan özyeterlik ölçeğinin genel ya da görev odaklı olması sonuçları etkilemektedir. Bu araştırmada kullanılmış olan ölçek her iki cinsiyetten ebeveyne de hitap eden rolleri kapsayan (Çocuğuna kitap okuma, çocuğun önünde duygularını kontrol etme vb.) bir ölçek olması nedeniyle ebeveynlerin özyeterliği inancını her iki cinsiyete de eşit mesafede ölçtüğü düşünülmektedir.

Araştırmada incelenen 1. hipoteze göre; ebeveynlerin cinsiyeti ile mükemmeliyetçilik seviyeleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Kültürlerin annelere ve babalara yüklediği anlam kadar bireylerin kendilerinden olan beklentileri de mükemmeliyetçiliğin seviyesini etkilemektedir. Ebeveynlik rolünde hem erkeklerin

hem de kadınların toplumsal beklentilere karşılık vermeye çalışıyor olması, mükemmeliyetçilik düzeylerinin farklılaşmamasına sebep olarak gösterilebilir.

Alanyazında cinsiyet ve mükemmeliyetçilik ilişkisine dair erişilen bulgularla karşılaştırma yapılmıştır. Cinsiyet ve mükemmeliyetçilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirten çalışmalar, araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir (Alim, 2018; Başkurt, 2020; Özen, 2018; Sapmaz, 2006; Ulu-Kalın ,2020).

Gönülateş ve İmamoğlu (2019)'nun, cinsiyetin mükemmeliyetçilikte farklılığa yol açan bir değişken olduğu yönünde görüşleri vardır. Erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde mükemmeliyetçilik özelliği taşıdığını belirtmekte ve bu durumda sosyal beklentilerin rolünü işaret etmektedirler.

Livazović ve Kuzmanović (2022), cinsiyetin mükemmeliyetçilik üzerinde yordayıcı olabildiğini ifade etmişlerdir. Kadınlarda, “Ebeveyn beklentileri” ve “Kişisel standartlar” alt boyutlarında daha yüksek mükemmeliyetçilik bulgusuna rastlanırken, erkeklerde “Davranışlardan şüphe” alt boyutunda cinsiyetin yordayıcı olduğu bulunmuştur.

Taydaş ve İldız (2022), cinsiyetin mükemmeliyetçiliğin “Düzen” alt boyutunda yordayıcı olduğu ve kadınların bu boyutta daha yüksek düzeyde bulunduğunu belirtmektedirler. Tuncer ve Voltan-Acar (2006), erkeklerin “Başkalarından beklenen mükemmeliyetçilik” düzeyinin, kadınlardan anlamlı bir farkla yüksek olduğunu belirtmektedirler. Kahraman, Kaya ve Erez (2021) ise, erkeklerin mükemmeliyetçilik oranlarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Alanyazında cinsiyet ve mükemmeliyetçilik ilişkisine dair ortaya çıkan farklı sonuçlar, çalışmalardaki örneklemlerin yaş grubundan ve farklı sosyoekonomik faktörlerden kaynaklanabilmektedir.

Ebeveynlerin Çocuk Sayısına Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında ikinci hipotez olarak; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır” belirlenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre ebeveynlerin özyeterlik düzeyi ile sahip oldukları çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (bkz. Tablo 9 ve Tablo10). Bu bulgu, Bandura'nın (1977) özyeterliğin kaynaklarında belirtmiş olduğu başarılı deneyimler boyutuyla kısmen örtüşmemektedir. Çünkü Bandura, edinilen başarılı deneyim miktarı arttıkça özyeterliğin bu durumdan olumlu olarak

etkileneceğini belirtmektedir. Ulaşılan araştırma bulgusuna dayanarak; dijital çağda ebeveynlik süreci yaşayan bireylerin, özyeterlik inançlarını erken yaşta da olsa edinebildikleri dolaylı deneyimler ve yoğun bilgi akışıyla tamamladıkları, özyeterliğin gelişiminde çocuk sayısı ile birlikte gelen deneyimlerin etkisinin zayıfladığı düşünülmektedir.

Alanyazında çocuk sayısı ve ebeveyn özyeterliğine ilişkin sürdürülen araştırma sonuçları incelendiğinde, belirtilen bulguyla paralel olan bulgular mevcuttur (Kıvanç, 2020; Kuzu, 2019). Glatz ve Buchanan (2021), ergenlik döneminde çocuğu olan ebeveynlerin özyeterlik inançlarını inceledikleri çalışmalarında, önceki ebeveynlik deneyiminin yani sahip olunan çocuk sayısının özyeterlikle ilişkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmalarına çocuğun mizaç özelliklerinin belirtildiği bir ölçek çalışmasını da ekleyen Glatz ve Buchanan (2021); ebeveyn özyeterliğinin çocuk sayısından daha çok, çocuğun kişilik özelliklerine ve ebeveyniyle arasında kurduğu ilişkinin kalitesine göre değişebildiğini belirtmektedirler. Bu doğrultuda, aynı ebeveynin birbirinden farklı çocuklarına dair duyduğu özyeterlik inancı da değişkenlik gösterebilmektedir.

1-3 yaş arası bebeği olan annelerin özyeterlik düzeylerinin incelendiği bir çalışmada, sahip olunan çocuk sayısı ile anne özyeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (Dursun ve Bıçakçı, 2015). Bununla birlikte, bebeğin içinde bulunduğu aya bağılı olarak özyeterliğin ölçülen bazı alt boyutlarında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır (Dursun ve Bıçakçı, 2015). Bu durum, tek çocuğu olan annelerin bebeğiyle daha fazla zaman geçirebilmenin verdiği olanaklarla, duygusal yeterliliğe daha yatkın oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Leahy-Warren ve Mc Carthy (2011), sürdürdükleri çalışmada bu bulgunun aksini ifade etmektedirler. Deneyimli annelerin daha yüksek ebeveyn özyeterliği gösterdiğini belirledikleri araştırmalarında, bu bulguyu bir ayrıntıyla vermektedirler. Bebeğin doğumundan itibaren yaklaşık 12 hafta sonra, mizacının ebeveyn tarafından tanınması ve ebeveyn- bebek arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması ile özyeterlik puanlarının düzenli olarak arttığı görülmüştür. Bulgunun, ilk kez ebeveynlik deneyimi olanlarda da benzer şekilde çıkması üzerine, çocuk sayısının özyeterliği belirlemede tek başına yeterli bir faktör olmadığı, çocukla kurulan iletişimin bu düzeyi belirlediği yorumu yapılmaktadır (Leahy-Warren ve Mc Carthy, 2011).

Özdemir (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise; çocuk sayısı ile özyeterlik arasında diğer araştırma sonuçlarından farklı olarak negatif yönde ilişki tespit

edilmiştir. Buna göre çocuk sayısı arttıkça özyeterlik puanlarının düştüğü gözlemlenmiştir (Özdemir, 2019).

Özyeterlik inancı her ne kadar deneyimlerden besleniyor olsa da, kişinin herhangi bir görevi yerine getirebileceğine dair kendine duyduğu inançtan kaynağını almaktadır. Ebeveynlerin çocuk bakımıyla ilgili deneyimlerinin henüz oluşmadığı yenidoğan döneminde dahi çevresinden ve internet ortamından edinmiş oldukları bilgiler bu inancı beslemektedir. Ebeveynin çocuğu ile kurmuş olduğu ilişkinin doğası da özyeterlik inancında etken olmaktadır. Bu bağlamda, tek çocuğu ile sağlıklı bir iletişim döngüsü kurabilen ebeveynlerin özyeterlik inancı, daha çok sayıda çocuğu olup sağlıklı iletişim kuramayan ebeveynlerin inanç düzeyinden daha yüksek olabilmektedir.

Araştırmada incelenen 2. hipoteze göre; ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı ile mükemmeliyetçilik seviyeleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Mükemmeliyetçilik, kök aileden gelen farklı etkenlerin varlığında gelişen bir kişilik özelliği olup, ebeveynlik sürecinde kendini yansıtmaktadır. Kişilerin sahip olduğu çocuk sayısının, bu özelliğin gelişiminde etkisi görülmemektedir.

Alanyazında erişilen bulgularla karşılaştırma yapılmıştır. Atayeter (2020), ebeveyn mükemmeliyetçiliği ile çocuk sayısının ilişkisiz olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Özbiler (2017), çocuk sayısının annelerin mükemmeliyetçilik algısında ilişkisi olmadığını aktarmaktadır. Özen (2018) ise, ebeveynlerin mükemmeliyetçilik seviyesinin sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaştığını belirtmektedir.

Ebeveynlerin Yaşına Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında belirlenen; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynlerin yaşına göre farklılaşmaktadır” hipotezinin incelenmesi sonucunda, özyeterlik sonuçları ile yaş arasında anlamlı bir fark elde edilememiştir (bkz. Tablo 11 ve Tablo 12). Ulaşılan bu bulgu, araştırmacının beklentisinin aksinedir. Çünkü Bandura'nın (1977) özyeterlik kaynaklarında belirtilen başarılı deneyimler alt boyutu ile yaşın ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Araştırma bulgusuna dayanarak, yaş değişkeninin özyeterlik üzerinde anlamlı bir farkının olmaması, günümüz ebeveynlik deneyimlerinde bireylerin sürece çok daha bilinçli başlaması ve bilgi donanım bakımından kendilerini ebeveynliğe hazır hissettikleri yaşta çocuk sahibi olmalarıyla açıklanabilir.

Alanyazında ebeveyn özyeterlik inançları ve yaş ilişkisini konu alan çalışmaların bazıları, ulaşılan bulgu ile paralellik göstermektedir. Yılmaz (2018), anne özyeterliliğiyle çocukların algıladıkları anne tutumunun ilişkisini incelediği çalışmada, annelerin yaşı ile özyeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını aktarmaktadır. Benzer şekilde Kuzu (2019) araştırmasında, annelerin yaşı ile özyeterlik inançları arasında bir ilişki tespit edilmediğini belirtmektedir. Özdemir'in (2019) çalışması da, ebeveyn yaşı ile öz yeterlik inancı arasında bir ilişki olmadığını desteklemektedir.

Kıvanç (2020), annelerde özyeterliliğin alt boyutlarında yaş ile anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsetmektedir. 35 yaşın üzerindeki annelerde, özyeterlik ölçeğinin, disiplin, kısıtlama yapma ve öğretme alt boyutlarında daha yüksek puanların alınmış olması bu bulguya dayanak olarak gösterilmektedir. Gözübüyük (2015), özyeterliliğin genel puanında değil fakat öğretme alt boyutunda yaşa bağlı olan pozitif bir ilişki olduğunu aktarmıştır. Bu alt boyutta kendisini yeterli hisseden annelerin yaşının da daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarında görülen fark, kullanılan ölçüm araçlarının alt boyutlarındaki farklılıklarla açıklanabilir. Özellikle disiplin ve öğretme alt boyutlarının yaş ile ilişkisinin gösterilmesi, zaman geçtikçe ebeveynlikte kurallara daha çok başvuruyor olmanın verdiği bir sonuç olabilir. Bununla birlikte özyeterlik inancı, ebeveynin çocuğunun ihtiyaçlarına yetebilecek düzeyde bilgi sahibi olması ve uygun yaptırımlarda bulunabilmesiyle gelişmektedir (Coleman ve Karraker, 1997). Daha genç yaşta ebeveynlerin de bu olgunluğa erişebilmesi, yaş faktörünün etkisini azaltmaktadır.

Araştırmada incelenen 3. hipoteze göre; ebeveynlerin yaşı ile mükemmeliyetçilik seviyeleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Mükemmeliyetçi kişilik özelliğinin daha statik bir yapı gösteriyor olmasından dolayı (Frost vd., 1991), yaş ile birlikte değişim göstermediği düşünülmektedir. Yine, örneklem grubunun 0-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerden seçilmiş olması, grup içerisindeki yaş farkını aza indirmekte ve istatistikî farklılık oranı azalmaktadır.

Alanyazında erişilen bulgularla karşılaştırma yapılmıştır. Atayeter (2020) çalışmasında, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin yaş ile ilişkili olmadığını belirtmektedir.

Livazović ve Kuzmanović (2022), yaş değişkeninin mükemmeliyetçilik üzerinde yordayıcı olabileceğini belirtmişler; "Kişisel standartlar" ve "Düzen" alt boyutlarının yaş tarafından yordandığını ifade etmişlerdir. Özen (2018), ebeveynlerin mükemmeliyetçilik seviyesinin yaşa bağlı olarak farklılaştığını aktarmaktadır.

Ebeveynlerin Eğitim Düzeyine Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında belirlenen; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, ebeveynlerin eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır.” hipotezine yönelik incelemelerde bulunulmuştur. Ulaşılan bulgulara göre katılımcıların ebeveyn özyeterliği düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (bkz. Tablo 13 ve Tablo 14). Katılımcıların %60’ının lisans ve lisansüstü mezunu olduğu çalışmada, eğitim düzeyinin yüksekliği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte lise ve ilköğretim düzeyindeki ebeveynlerin (%40) özyeterlik düzeyinin bu durumdan etkilenmemesi, ebeveynlerin eğitim seviyeleri düşük olsa bile, farklı kaynaklardan beslenerek bilgi açıklarını kapatmaları ve kendilerini geliştirmeye devam etmeleriyle açıklanabilir.

Alanyazında ebeveyn özyeterliği ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda, ulaşılan bulguyla paralel sonuçlar gösterenler bulunmaktadır. Topaloğlu (2012), Gözübüyük (2015) ve Kuzu (2019), sürdürmüş oldukları çalışmalarında ebeveyn eğitim durumları ile özyeterlik arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Holloway, Suzuki, Yamamoto ve Behrens (2005); Japon annelerin özyeterlik düzeylerini yordayan değişkenleri inceledikleri çalışmalarında, eğitim düzeyini önemli yordayıcı bir değişken olarak tespit etmemişlerdir.

Eğitim düzeyine göre ebeveynlerin özyeterlik düzeyinin değişebildiğini belirten çalışmalar da vardır. Kıvanç (2020) çalışmasında, ebeveyn özyeterliği ölçeğinin öğretme alt boyutunda, annenin ve babanın eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğunu tespit etmiştir. Kıvanç’ın (2020) çalışmasına göre üniversite mezunu olan anne ve babalarda öğretme puanı en yüksek seviyede çıkmıştır. Yılmaz (2018) çalışmasında, ebeveyn özyeterliği ile eğitim düzeyi arasında dolaylı bir bağlantı olabileceğini belirtmiştir. Çalışmasında ebeveyn tutumlarını inceleyen Yılmaz (2018), eğitim düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin demokratik tutumu daha çok benimsediklerini, demokratik ebeveyn tutumu ile özyeterlik arasında ise pozitif bir ilişki olduğunu ve bu süreçte özyeterliğin de arttığını aktarmaktadır. Benzer şekilde Özdemir (2019) çalışmasında, ebeveyn özyeterliğinin eğitim düzeyiyle pozitif ilişki gösterdiğini, lisans mezunu annelerin ilköğretim mezunu annelerden daha yüksek özyeterliğe sahip olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada incelenen 4. hipoteze göre; ebeveynlerin eğitim düzeyi ile mükemmeliyetçiliğin “Düzen” alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi düştükçe mükemmeliyetçiliğin “Düzen” alt boyutu puanının yükseldiği tespit edilmiştir.

Düzen alt boyutu, kişinin günlük rutinlerde düzeni ve temizliği esas almasını, bu konuda kendisine ve çevresine yüksek standartlar belirlemesini ölçmektedir. Katılımcıların %78’inin kadın olduğu göz önüne alındığı takdirde, eğitim düzeyi daha düşük olan ebeveynlerin, çalışma oranının da buna bağlı olarak düşmesi ve ev hanımlığı rolünün daha baskın olması tahmin edilmektedir. Mükemmeliyetçiliğin evdeki yansıması olarak bakabileceğimiz “temizlik ve düzen”, toplumun daha çok kadınlara ve özellikle ev hanımlarına yüklediği bir görevdir. Kültürümüzde küçük yaştan itibaren temizlik ve düzenin sorumlusu olarak yetiştirilen kadın cinsiyetinde, “düzen” alt boyutunun gelişiminin eğitim ile negatif orantılı olması, beklenen bir sonuç olarak görülmektedir

Alanyazında erişilen diğer bulgularla karşılaştırma yapılmıştır. Cesur (2017), yetişkinlerin eğitim düzeyi ile mükemmeliyetçilikleri arasında anlamlı bir farka rastladığını fakat bu farkın negatif orantılı gerçekleştiğini, eğitim düzeyi düştükçe mükemmeliyetçiliğin arttığını belirtmiştir. Bulgu, araştırma sonucuyla paraleldir. Gönülateş ve İmamoğlu (2019), eğitim düzeyi arttıkça genel mükemmeliyetçilik puanının arttığını belirtmişlerdir. Özen (2018) ve Özbiler (2017), ebeveynlerin mükemmeliyetçilik seviyesinin eğitim düzeyi ile anlamlı bir fark gösterdiğini ifade etmektedir.

Kahraman, Kaya ve Erez (2021), mükemmeliyetçilik ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farka rastlanmadığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Atayeter (2020), ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin eğitimle ilişkisini tespit etmediğini belirtmektedir.

Ebeveynlerin Gelir Düzeyine Göre Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, gelir düzeylerine göre farklılaşmaktadır” hipotezine yönelik yapılan incelemelerde, ebeveynlerin gelir düzeyleri ile özyeterlik inançları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (bkz. Tablo 15 ve Tablo 16). Özyeterlik inancının kaynakları arasında içsel faktörlere ve deneyimlere dikkat çekilirken (Bandura, 1977), sosyoekonomik faktörlerin belirtilmemiş olmasından dolayı, bulgu araştırmacının beklentisi yönündedir. Bireylerin ebeveynlik rollerini yerine getirirken çocuklarıyla

geçirdikleri zamanın kalitesi ve iletişimin gücü, özyeterlik inancı üzerinde gelir düzeyindeki farklılıkların etkisini azaltmaktadır.

Alanyazında araştırma sonucu ile ilişkili olan çalışmalar incelenmiştir. Glatz ve Buchanan (2021), ergen ebeveynlerinin özyeterlik düzeyi ile gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamışlardır. Bu bulgu araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Araştırmacıların çalışma başlangıcında, yüksek gelirin yüksek özyeterlik düzeyine zemin hazırladığı düşüncesi olsa da; araştırma bulgularının bunun aksine geliştiği görülmüştür. Ebeveyn özyeterlik düzeyini belirlemede, ergenlerin karakteristik özellikleri yanında gelir düzeyinin anlamsız bir rolü kaldığı ifade edilmektedir (Glatz ve Buchanan, 2021).

Gözübüyük (2015) ve Balat, Sezer ve Tunçeli (2014), annelerin ebeveyn özyeterliliği ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmediğini belirtmektedirler.

Alanyazındaki araştırma sonuçlarından bazıları, bulgular yönünden farklılık göstermektedir. Kuzu (2019), gelir düzeyinin, ebeveynlerin özyeterlik düzeyi üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğunu belirtmektedir. Buluş ve Samur (2017), sosyoekonomik düzeyin özyeterlik ile olan bağlantısını vurgulamaktadır. Kıvanç'ın (2020) çalışmasında; düşük gelirin, düşük ebeveynlik doyumu ve ev işlerini yalnız olarak üstlenme sonuçlarına yol açtığı, ebeveynin çocuğuyla geçirdiği zamanın azalmasından kaynaklı olarak özyeterlik seviyesinde azalma meydana geldiği belirtilmektedir. Özdemir (2019), aylık gelirin ebeveyn özyeterlik inançları üzerinde etkili bir değişken olduğunu belirtmektedir.

Araştırmada incelenen 5. hipoteze göre; ebeveynlerin gelir düzeyi ile mükemmeliyetçiliğin "Düzen" alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ebeveynlerin gelir düzeyi düştükçe mükemmeliyetçiliğin "Düzen" alt boyutu puanının yükseldiği tespit edilmiştir. Düzen alt boyutu mükemmeliyetçiliğin kişinin kendisine belirlediği standartlar çerçevesinde sürdürülen boyutudur. Sosyal hayatta daha düşük gelir ile yaşamındaki kontrol gücünü az olarak hisseden ebeveynlerin, düzen ve temizlik duyarlılığıyla bu kontrolü şahsi hayatlarında sürdürmeye çalıştıkları tahmin edilmektedir.

Alanyazında erişilen diğer bulgularla karşılaştırma yapılmıştır. Özbiler (2017) annelerin gelir düzeyi ile mükemmeliyetçilikleri arasında anlamlı bir farka rastladığını ifade etmektedir. Alim (2018) ve Ünlü (2020) aylık gelir ile mükemmeliyetçiliğin "Kişisel standartlar" alt boyutu arasında anlamlı bir farka rastlandığını belirtmişlerdir.

Atayeter (2020) ve Başkurt (2020), ebeveynlerin çalışma durumu ve gelir düzeyi ile mükemmeliyetçilikleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamadığını aktarmışlardır.

Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında belirlenen; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, sosyal medya kullanım sürelerine göre farklılaşmaktadır.” hipotezine yönelik incelemelerde bulunulmuştur. Ulaşılan bulgulara göre; günlük sosyal medya kullanım süresi 0-1 saat olan ebeveynlerin özyeterlik düzeyi, günlük sosyal medya kullanım süresi 4 saat ve üstü olan ebeveynlerden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (bkz. Tablo 17 ve Tablo 18). Bir diğer ifadeyle, sosyal medyada günlük geçirilen süre arttıkça, özyeterlik oranında düşme yaşanmaktadır. Sonuç araştırmacının beklentisi yönündedir. Sosyal medyanın ebeveynler tarafından düzenli olarak takip ediliyor olması özyeterliği olumsuz etkilemektedir. Ebeveynlerin sosyal medyada geçirdikleri süre, çocuklarıyla geçirebilecekleri kaliteli zaman diliminde azalmaya neden olmaktadır. İletişimin sağlıklı kurulamadığı ilişkilerde doyum ve buna bağlı olan özyeterlik inançlarının gelişmesi oldukça zorlaşmaktadır.

Alanyazında konuya ilişkin diğer çalışmalar araştırılmıştır. Ebeveyn özyeterliğinin sosyal medya kullanımı ile ilişkisinin çalışıldığı araştırma sayısı oldukça azdır. Ebeveynlerin sosyal medya kullanımlarına dair güncel bir inceleme çalışmasında 48 araştırma gözden geçirilmiş fakat ebeveyn özyeterliği ile ilişkisini konu alan araştırmaya rastlanmamıştır (Kaya ve Mutlu-Bayraktar, 2021). Bununla birlikte, ebeveyn tutumunun sosyal medya kullanım süresine bağlı olarak değişebildiğini gösteren çalışmalar tespit edilmiştir. Ante-Contreras (2016) ; “Dikkati Dağılmış Ebeveynlik” başlığında, sosyal medya kullanımının ebeveyn - çocuk ilişkilerine nasıl yansıdığını incelediği çalışmasında; sosyal medya kullanım saati 3 saat olan ebeveynlerin, otoriter ebeveyn tutumunu daha çok uyguladığını belirtmiştir. Sosyal medya kullanım saati artan ebeveynlerin, çocuklarıyla olan diyaloglarında fiziksel disipline, bağırma, eleştirmeye, azarlamaya ya da tehdit etmeye daha çok başvurabildiği aktarılmaktadır (Ante-Contreras, 2016).

İşözen ve Özkan (2021), annelerin sosyal medya kullanım sürelerinin arttıkça anneliğe dair algılarının olumsuzla dönüştüğünü belirtmişlerdir. Annelerin sosyal medyayı kullanma amaçlarının, tutumlar üzerinde belirleyici olduğunun ifade edildiği

çalışmada; “başka anneleri daha iyi tanıma” ya da “çocuğuna tuvalet eğitimi verme” gibi spesifik konularda sosyal medyaya başvurmanın annelerde “güçsüzlük hissi uyandırdığı” ve özyeterliği azalttığı tespit edilmiştir (İşözen ve Özkan, 2021)

Öğretmen adaylarının sosyal medya kullanımı ile özyeterlik düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, sosyal medya kullanım süresi ile özyeterlik algısının olumsuz yönde ilişki gösterdiği, bireylerin sosyal medyada geçirdiği süre arttıkça kendilerini olumsuz yargılama potansiyellerinin de arttığı görülmüştür (Döş ve Özşahin, 2019).

Lise öğrencilerinde sosyal medya kullanımı ile özyeterlik arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, iki değişken arasında yüksek düzeyde anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu, sosyal medya kullanımı yüksek olan lise öğrencilerinde, öz yeterlik ve özyeterliğin alt boyutlarında düşme meydana geldiği belirtilmiştir (Bilginer, 2020)

İnternet kullanımı ile yalnızlık ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin internet kullanımı arttıkça yalnızlık düzeylerinin arttığı gözlemlenmiş fakat sosyal özyeterlik düzeyleri ile internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (Esen, Aktaş ve Tuncer, 2013).

Araştırmada incelenen 6. hipoteze göre; ebeveynlerin sosyal medya kullanım süresi ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Günlük sosyal medya kullanım süresi 2-4 saat olan katılımcıların 0-1 saat arası kullanan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek mükemmeliyetçilik puanları gösterdiği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 17 ve Tablo 18). Mükemmeliyetçiliğin “Davranışlardan şüphe” ve “Hatalara karşı aşırı ilgi” boyutlarında olan bu farklılık, alanyazındaki diğer çalışmalarla karşılaştırılmıştır.

Alanyazında, ebeveynlerin sosyal medya kullanım süresi ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırma bulgusu, farklı örneklem gruplarında incelenen mükemmeliyetçilik ve sosyal medya ilişkisi sonuçlarıyla birlikte yorumlanmıştır. Çalışmaların lise ve üniversite gruplarında ağırlık kazandığı görülmektedir.

Bayrakçı (2019), lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve mükemmeliyetçiliği ilişkisini araştırdığı çalışmasında, sosyal medya kullanım süresi ile mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından olan sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Türk ve Kazan (2020), sosyal medya kullanımı ile olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik arasında güçlü ve pozitif bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir.

Ergül ve Yıldız (2021) 'ın ulaştığı nitel araştırma sonuçlarına göre, sosyal medya gönderilerinin oluşturduğu etkiyle annelikte tek tipleşmeye gidildiği görülmektedir. Belirtilen standart tip, süper ebeveyn rolüyle herşeye yetişebilen, her duyguyu göğüsleyebilen, her durumda ideal olan “mükemmel” kişi olarak yansıtılmaktadır. Yapılan paylaşımların anne üzerinde stres yarattığı, artan bir yalnızlık hissi doğurduğu görülmüştür.

Aktaş (2019); ebeveynlerin “Mükemmelleştirilmiş ebeveynliğe” dair paylaşımların anne ol(a)mayan ya da problemlili süreçler geçiren bireyler tarafından görülüyor olmasının, yetersizlik hissine yol açtığını aktarılmaktadır (Aktaş, 2019). Blog hesap sahipleriyle eşit olanaklara sahip olmayan ebeveynlerin bu paylaşımları görmeleri, kendilerini “yeterli bir ebeveyn” olmaktan uzak hissetmelerine yol açabilmektedir.

Sosyal Medyadan Etkilenme Düzeyine Göre Ebeveynlerin Özyeterlik ve Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında, “Ebeveynlerin özyeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik düzeyleri, sosyal medyadan etkilenme düzeylerine göre farklılaşmaktadır” hipotezine yönelik incelemelerde bulunulmuştur.

Veri toplama sırasında ebeveynlere, “*Sosyal medyayı çocuklarınızla kurduğunuz ilişkide ve ebeveynlik rollerinizde etkileyici bir faktör olarak görür müsünüz?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya cevap olarak “Hiç Katılmıyorum” diyen ebeveynlerin özyeterlik puanları; diğer ebeveynlerden anlamlı derecede yüksek çıkmıştır (bkz. Tablo 19 ve Tablo 20). Bir diğer ifadeyle, sosyal medyayı ebeveynlik rollerinde etkili bir faktör olarak gören ebeveynlerin özyeterlik inançları azalmaktadır. Özyeterliğin hem “Ebeveyn becerileri” alt boyutunda hem de “Çocuğa kazandırılacaklar” alt boyutunda, belirtilen ebeveynlerin özyeterlik puanının yüksek çıkması, araştırmanın 7. hipotezinin doğrulandığını göstermektedir. Özyeterlik inançlarının beslendiği kaynaklar arasında bulunan “Dolaylı deneyimler” ve “Sözel ikna” kaynakları, sosyal medyanın bireyler üzerinde oluşturmuş olduğu etkiyi açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Özyeterliğin alt boyutlarından olan “dolaylı deneyimler”, kişilerin başkalarının deneyimlerinden etkilenebilme potansiyelinde olduğunu; “sözel ikna” ise, özyeterlik inancının çevreden gelen yanıtlarla artma yada azalma yönünde değişebileceğini ifade etmektedir (Bandura, 1977). Bu bağlamda sosyal medyada yapılan paylaşımlara yönelik olumlu geribildirimler özyeterliği besleyebilecek pozisyondayken, olumsuz geribildirimlerin de özyeterlik inancında düşüşe sebep olabileceği düşünülmektedir.

Ebeveyn olarak kendi yapabileceklerinin yeterliğine inanma konusunda zorluk yaşayan bireylerin, bu ihtiyacı sosyal medyadan giderme çabasının daha düşük özyeterlik inançları ile sonuçlandığı söylenebilir. Çünkü sosyal medya paylaşımları, ebeveyne yönlendirilen kusursuz örneklerle oluşturulmaktadır ve bireyin kendisini daha yetersiz hissetmesine yol açabilmektedir. Bunun aksine; gerçeği yansıtan ve ebeveynlerin zorlanabileceği alanlara destek olan paylaşımlar ise, ebeveynlerde anlaşılma duygusunu pekiştirmekte ve özyeterlik inancına zarar vermemektedir.

Edinilen bu bulguyu alanyazında doğrudan karşılaştırabilecek bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte; sosyal medyanın ebeveynlerin özyeterlik inançları üzerinde negatif etki oluşturduğuna dair olan bazı araştırma sonuçları tespit edilmiştir. Glatz ve Buchanan (2021), “1999” ile “2014” yıllarındaki ebeveyn özyeterlik inançlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında, ebeveyn özyeterliğinin anlamlı şekilde düşme gösterdiğini belirtmişler ve birincil sebep olarak “sosyal medya” kullanımını işaret etmişlerdir. Bulgu araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir.

“Anne Influencerların faydalı mı zararlı mı?” olduğunu inceleyen bir araştırmada, düzenli olarak “anne influencer”ların gönderilerine maruz kalan annelerin ebeveyn özyeterlik düzeyleri incelenmiştir (Quvrein, 2022). Araştırmaya eklenen ikinci bir araştırma grubu, ilk kez gebelik deneyimleyen anne adaylarıdır. Her iki grubun paylaşımlara yönelik verdiği tepkiler ve özyeterlik düzeylerinin ilişkisi farklılık göstermiştir. Sosyal medyada sürekli “mükemmel” anne modeline maruz kalan deneyimli annelerin ebeveyn özyeterlik seviyeleri düşük olarak gözlemlenirken; ilk kez gebe olan anne adaylarının bu maruziyetten rahatsız olmadıkları, aksine yüksek özyeterlik inancı taşıdıkları tespit edilmiştir (Quvrein, 2022). Henüz deneyim aşamasının başlangıcında olan annelere, yaşanabilecek her detayın ideal olarak resmedilmesi annelerin kendilerine olan inancını ve güvenini beslemektedir. Deneyimli anneler ise herşeyin gösterildiği kadar mükemmel olmadığını farkındadır. Çalışma, araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir.

“Sosyal medya tutumunu özyeterlik etkiler mi?” sorusuna cevap aranan bir çalışmada; üniversite öğrencilerinin sosyal medya tutumları ile özyeterlik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Tekin, Erdoğan ve Şanlı, 2021). Sosyal medya tutumlarının bir alt boyutu olan “ihtiyaçları paylaşma” ile özyeterlik arasında anlamlı pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. (Tekin, Erdoğan ve Şanlı, 2021). Bununla birlikte, sosyal medya tutumlarının alt boyutlarından olan sosyal yetkinlik ile özyeterlik arasında negatif ilişkiye rastlanmıştır. Her ne kadar sosyal medyada bireyler

sosyalleşmek için bulunsa da, gerçek dünyada sahip olmadıkları bir kimliği inşa etmenin verdiği özgürlük algısıyla, sosyal medyada gerçek iletişim kurmadıkları, sorunlarla ve zorluklarla başa çıkmaya çabalamak yerine bundan kaçındıklarını, bu tutumun da özyeterlik düzeyindeki düşüş ile açıklanabileceği belirtilmiştir (Tekin, Erdoğan ve Şanlı, 2021).

Çevrimiçi ebeveyn gruplarında bulunan annelerin özellikle emzirme ve beslenme konusunda yapılan yoğun paylaşımlardan dolayı yetersizlik hissi taşıdıkları ve “emziremezsem kötü anne olurum” inancını paylaştıkları belirtilmiştir (Karaca Koç, 2019).

Sürdürülen araştırmalardan ulaşılan ortak sonuç, özyeterlik ve sosyal medya arasındaki ilişkilerin tek yönlü olarak değil fakat alt boyutlarla açıklanmasının daha kapsamlı olacağı yönündedir. Özyeterliğin tanımında görev odaklı yapının bulunması, bu kavramın karşılaştırıldığı boyutların önemini belirlemektedir.

Araştırma kapsamında incelenen 7. hipoteze göre; ebeveynlerin sosyal medyadan etkilenme düzeyinin mükemmeliyetçilik düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Ulaşılan bulgu araştırmacının beklentisi yönündedir. Sosyal medyadan etkilenme düzeyini “Hiç katılmıyorum” olarak belirten ebeveynlerin; mükemmeliyetçiliğin hem genel ortalama puanında hem de mükemmeliyetçiliğin 5 alt boyutunda daha düşük düzeyde oldukları görülmüştür (bkz. Tablo 19 ve Tablo 20). Bu doğrultuda, ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri azaldıkça sosyal medyadan etkilenme düzeylerinin de azaldığı söylenebilmektedir.

Sosyal medya aracılığıyla, oldukça fazla sayıda ebeveyn birbiriyle doğrudan iletişime geçme olanağı bulmaktadır. Ebeveynler benzer görüşlerden olduğu kadar, kendilerinden farklı görüşlere ve olanaklara sahip ebeveynler ile iletişime geçmekte ve deneyimlerini gözlemlemektedir. Sosyal karşılaştırma sürecine giren ebeveynler kendilerinden daha iyi olan diğer bireyleri gördükçe “mükemmel” olanın peşine düşmektedirler (Glatz ve Buchanan, 2021). Araştırma kapsamında ulaşılan mükemmeliyetçilik düzeyi düştükçe sosyal medyadan etkilenme düzeyinin düşmesi bulgusu bu bağlamda desteklenmektedir.

Alanyazında belirtilen iki değişkene dair sürdürülen araştırma sonuçlarıyla karşılaştırma yapılmıştır. Taydaş ve İldız (2022), mükemmeliyetçilik ve sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkinin; “Hatalardan endişe duyma” alt boyutunda görüldüğünü belirtmişlerdir..

Livazović ve Kuzmanović (2022), sosyal medya kullanımı ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi, sosyal medyada takip edilen içerik üzerinden açıklamışlardır. “Bilgi-eğitim” içerik arayışıyla sosyal medya kullanımının, mükemmeliyetçiliğin “Kişisel Standartlar” ve “Düzen” alt boyutunu pozitif olarak yordadığı, “Eğlenceli” içerik isteğiyle sosyal medya kullanımının “Hatalara aşırı endişe” boyutunu pozitif olarak yordadığı tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin Özyeterlik Düzeylerine Göre Mükemmeliyetçilik Düzey Bulgularının Tartışılması

Araştırma kapsamında belirlenen; “Ebeveynlerin özyeterlik inançları, mükemmeliyetçilik düzeylerine göre farklılaşmaktadır” hipotezine yönelik incelemelerde bulunulmuştur. Ulaşılan sonuçlara göre ebeveynlerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin özyeterlik inançlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir (bkz. Tablo 21 ve Tablo 22). Mükemmeliyetçilik düzeyleri düşük olan ebeveynlerin, özyeterlik ölçeğinin her iki alt boyutunda da daha yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir. Erişilen bulgu, araştırmacının beklentisi yönündedir.

Özyeterlik inancı; bireyin kendi potansiyelini, güçlü ve zayıf yanlarını kabul ettiği ve bu kabulün üzerinde sınırlarını belirleyip yapabileceği eylemlere odaklandığı bir platformda gelişmektedir. Mükemmeliyetçilik ise, bireyin kendinde var olan zayıf yanları görmek istemeyip ya da doğrudan varlığını reddedip kendisini kusursuzlaştırma çabasından beslenmektedir. Bu farklılıklardan dolayı her iki değişkenin negatif orantıyla ilerlemesi, beklenen bir durum olarak görülmektedir.

Mükemmeliyetçilik puanlarının yüksek ya da düşük olmasının, özyeterlik puanlarında da farklılığa yol açabileceği hipotezi bir başka araştırmada test edilmiştir (Hart vd., 1998). Ulaşılan bulgulara göre, yüksek düzeyde “kendine yönelik” ve “diğerlerine yönelik” mükemmeliyetçilik puanı , düşük özyeterlik seviyesiyle ilişkili görülürken; yüksek düzeyde “sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik” puanının, yüksek özyeterlik seviyesiyle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Hart vd., 1998).

Özyeterliğin mükemmeliyetçilik ile olan ilişkisi performansa odaklanan araştırmalarda da incelenmektedir (Sarıkaya, 2018). Müzik öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin özyeterlik ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, mükemmeliyetçiliğin kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğu ve özyeterlik inancının kaygıyı önleme konusunda büyük rolü olduğu belirtilmiştir (Sarıkaya, 2018).

Üstün yetenekli çocukların özdüzenleme becerilerinin, özyeterlik ve mükemmeliyetçilik tarafından yordayıcılığının incelendiği bir araştırmada; özyeterlik düzeyinin, uyumlu mükemmeliyetçilik puanlarını olumlu yönde yordadığı görülmüştür (Kaçmaz ve Demirtaş, 2020). Mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutunun, üstün yetenekli çocuklarda özyeterlikle ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Bu çocukların kendilerine yüksek standartlar belirlerken, aynı zamanda bu hedeflere ulaşabilme konusunda kendilerine duydukları inanç özyeterliği işaret etmektedir. Bununla birlikte; uyumsuz mükemmeliyetçilik puanlarının da yüksek olduğu belirtilmektedir. (Kaçmaz ve Demirtaş, 2020).

İncelenen araştırmalardan, özyeterliğin alt boyutlarıyla mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarının ilişkili görüldüğü, uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik özelliklerine göre bu ilişkinin yönünün değiştiği görülmektedir.

Ebeveynlerin Özyeterlik İnançları ile Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Araştırma kapsamında belirlenen; “Ebeveynlerin özyeterlik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezine yönelik yapılan incelemelerde, öz yeterlik ile mükemmeliyetçilik arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 23). Ulaşılan bulgulara göre; öz yeterlik ile mükemmeliyetçilik arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuş, öz yeterlik arttıkça mükemmeliyetçiliğin azaldığı belirlenmiştir. Bulgu, araştırmacının beklentisi yönündedir. Kaynakları yönüyle özyeterlik temelini insanın kendine verdiği koşulsuz değerden alırken; mükemmeliyetçilik, yüksek standartlara ulaşılabilirdiği kadar bireyin değerli olduğunu ifade etmektedir. Belirtilen iki değişkenin zıt yönlü ilerlemesi, bu farklılığın sonucu olarak bulunmaktadır.

Öz yeterlik ile mükemmeliyetçiliğin ilişki yönü genel ortalama puanlar ve mükemmeliyetçiliğin alt boyutları olan “Hatalara aşırı ilgi”, “Ailesel Eleştiri” ve “Davranışlarından Şüpheli” alt boyutları ile negatif olarak görülürken; öz yeterlik ile mükemmeliyetçiliğin “düzen” alt boyutunda pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Öz yeterlik arttıkça, “düzen” alt boyutunda da artış olduğu belirlenmiştir (bkz. Tablo 23). Mükemmeliyetçiliğin yalnız negatif özelliklerle açıklanamayacak çok boyutlu bir yapısının olduğu ulaşılan bu bulgu tarafından doğrulanmaktadır.

Alanyazında öz yeterlik ve mükemmeliyetçilik ilişkisini inceleyen çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırma yapılmıştır.

Burns (1980), Bandura'nın özyeterlik inançlarına dair görüşleriyle mükemmeliyetçilik ilişkisini aktarmaktadır. Bandura'ya göre istenen ve gerekli bir davranışın ortaya konabilmesi iki sürecin varlığına bağlıdır. Bu iki süreç; davranışın istenen sonuca götüreceğine olan inanç (outcome-efficacy) ve kişinin gerekli davranışı yerine getirebileceğine dair kendine duyduğu inanç (self-efficacy) olarak belirtilmektedir. Burns (1980), mükemmeliyetçi kişilerin düşünme stiline her iki sonuçta da deformasyona yol açtığını ifade etmektedir. Mükemmeliyetçi bireyin sonuca dair beklentisinin yüksek olması, başarılı olsa bile bunu yeterince iyi olarak algılamamasına neden olmaktadır. Bir başka ifadeyle mükemmeliyetçi kişilerin belirledikleri yüksek standartlar, kendilerine dair başarısızlık algılarıyla sonuçlanmaktadır (Burns, 1980).

Öz yeterlik ve mükemmeliyetçilik ilişkisini 0-3 yaşında çocuğu olan anneler bağlamında inceleyen bir araştırmada, annelerin mükemmeliyetçilikleri ve öz yeterlikleri arasında oldukça güçlü ve anlamlı bir ilişki bulunduğu belirtilmektedir (Çiçekler vd., 2014). Her iki değişken arasındaki ilişkinin demografik değişkenler üzerinden açıklandığı çalışmada, çalışan annelerin ve lisans mezunu annelerin öz yeterlik düzeyi daha yüksek bulunurken, diğerlerine yönelik ve sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri de yüksek olarak belirlenmiştir. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi arttıkça kendilerine daha yüksek standartlar belirledikleri, kendilerini bu standartlara yönelik yeni deneyimlere ve eğitimlere dahil ettikçe daha yeterli hissettikleri yorumu yapılmaktadır (Çiçekler vd., 2014).

Yetersizlik duygusunun, mükemmeliyetçilik tarafından yordayıcılığının incelendiği bir çalışmada bu oran %37 olarak bulunmuştur ve yetersizlik hissinin en önemli yordayıcısının mükemmeliyetçilik olduğu belirtilmiştir (Başkurt, 2020).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Öz yeterliğin durumsal koşullardan etkilenebilen ve değişime açık olan dinamik yönü (Bandura, 1977), farklı değişkenlerle ilişkisinin sürekli olarak incelenmesini mümkün kılmaktadır. Mükemmeliyetçilik, bu bağlamda incelenebilen güçlü bir kişilik özelliği olarak görülmektedir (Hewitt ve Flett, 1991) ve araştırmada özyeterlik ile ilişkisi incelenmiştir. İçinde yaşanan dijital dönemin ve sosyal medyayla içiçe geçmiş hayatın yansımalarının, ebeveynlerin öz yeterlik inançlarında oluşturabileceği değişim, araştırmanın ikinci temel sorusudur. Ebeveynlerin özyeterliğine ilişkin farklılık gösteren değişkenlerin incelendiği bu tezde, bazı önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin öz yeterlik inançlarının cinsiyete, yaşa, sahip oldukları çocuk sayısına, eğitim düzeyine ve gelir düzeyine göre farklılaşmadığı; sosyal medya kullanım sürelerine, sosyal medyadan etkilenme düzeylerine ve mükemmeliyetçilik düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür.

İncelenen değişkenlerin özyeterliğin kaynakları ile ilişkisi karşılaştırıldığında ise, “başarılı deneyimler” ile eşleştirilen “yaş” ve “çocuk sayısı” değişkenlerinin anlamlı bir fark göstermediği, “duygusal durumlar” ile eşleştirilen “mükemmeliyetçilik” değişkeni ve “dolaylı deneyimler” ve “sözel ikna” ile eşleştirilen “sosyal medya” değişkenlerinin ise özyeterlik ile anlamlı düzeyde fark gösterdiği belirlenmiştir.

Özellikle sosyal medyanın bu konudaki rolü yadsınamayacak kadar büyük görünmektedir. Sosyal medyanın ebeveynler üzerinde oluşturduğu etkilenme düzeyinde mükemmeliyetçiliğin belirleyici rol oynaması, “ideal” olanı arayan ebeveynlerin öz yeterlik seviyelerinde düşme yaşandığını göstermektedir. Sosyal medya “mükemmel” olanı sunma konusunda oldukça zengin olmakla birlikte, yapılan araştırmalar sosyal medya ebeveynliğinin gerçeği doğrudan yansıtmadığını aktarmaktadır.

Çocuk yetiştirme gibi zorlu bir yolculukta ebeveynlerin öz yeterlik inançlarını güçlendirebilmek için, öncelikle kendi içsel zenginliklerini tanımaları, yaşamlarındaki güçlü ve zayıf yönleri belirlemeleri ve çocukları için en iyisini yapabileceklerine inanmaları gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına dayanarak; olması gereken ebeveynlik tutumunun, özyeterlik inancı sayesinde kendi sınırlarının ve yapabileceklerinin farkında olmak, mükemmeliyetçiliğin yüksek çıtasında kendini görmeye çabalamadan elinden gelenin en iyisini ortaya koyabilmek ve sosyal medyanın

insana “ideali” dayatması misyonunun farkına vararak seçici bir bakış açısıyla ihtiyaç duyulana ulaşabilmek olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

Araştırmacılara Öneriler

1. Alanyazın taramasında, baba özyeterlik inançlarını (paternal self-efficacy) ele alan kaynakların oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Farklı değişkenlerle ilişkisi araştırılabilir.
2. Dijital ebeveynlik yeni gelişen bir konu başlığı olarak tespit edilmiştir. Sosyal medya ve ebeveynliğe daha bütüncül bir bakış amacıyla araştırılabilir.
3. Türkiye’de annelerin sosyal medya kullanımı ve amaçları daha yoğun incelenmiştir. Babaları da dahil eden daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilebilir.
4. Bu araştırma 0-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerle sınırlandırılmıştır. Fiziksel ve duygusal gelişimde hızlı bir ilerlemenin olduğu ergenlik döneminde çocuğu olan ebeveynlerle benzer değişkenler çalışılabilir.
5. Araştırmaya katılan baba sayısı oran olarak düşük durumdadır (%22). Benzer araştırmalarda babaların katılımını artırabilecek faktörler planlanabilir.

Uygulamacılara Öneriler

1. Yurtdışı kaynaklı çalışmalarda, ebeveynlerde özyeterlik inançlarını destekleyen grup eğitimlerinin sıklıkla yapıldığı görülmüştür. Türkiye’de de ebeveynlerin özyeterlik inançlarını destekleme amaçlı psikoeğitimler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ya da Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde planlanıp hayata geçirilebilir. Planlanan eğitime her koşulda ebeveynin katılabilmesi için çevrimiçi ya da çevrimdışı dijital platformlardan faydalanılabilir.
2. Ebeveyn özyeterlik inançlarının çocukların gelişimindeki tamamlayıcı değerine dair farkındalık çalışmaları yapılabilir.
3. Mükemmeliyetçiliğin bir kişilik özelliği olarak çocukluk çağından itibaren geliştiği göz önüne alınarak, ebeveynlerin çocuklarına dair beklenti, eleştiri ve standartlarını yeniden gözden geçirmeleri farkındalığı oluşturulabilir.
4. Sosyal medyanın bireylerde özyeterliliği azaltması durumu dikkate alınarak, ebeveynlerin sosyal medyaya daha seçici yaklaşması sağlanabilir.

5. Ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarına dair yapılan açıklamalar dikkate alınarak, çocukların mahremine zarar verme, tanınırlıklarını kolaylaştırma, izinleri olmadan paylaşımlarını yapma ve dijital ayak izi oluşturma eylemlerine dair farkındalıklar artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Affrunti, N.W. & Woodruff-Borden, J. (2015). Parental perfectionism and overcontrol: Examining mechanisms in the development of child anxiety. *J Abnorm Child Psychol*, 43, 517–529. <https://doi.org/10.1007/s10802-014-9914-5>. Erişim tarihi: 16.09.2022.
- Akatlı, R., & Tunçay, G. Y. (2022). Ebeveynlerin bağlanma biçimlerinin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki yordayıcı rolü. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 175–203. <https://doi.org/10.24130/eccdjecs.1967202261360>. Erişim tarihi: 24.11.2022
- Akbaş, Ö. Z., & Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies-Social Sciences*, 15(4), 2245-2265.
- Akpınar, B. S., Paylan, N., Etlik, Ş., Erus, B. & Karakoç, H. (2020). “Sharenting” konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 8-18.
- Aksoy, V. & Diken, İ. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz-yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(1), 59-68.
- Aktaş, G. (2019). Günümüz toplumlarında anneliğin değişen biçimlerini sosyal medya kullanıcıları üzerinden değerlendirmek. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 36(2), 253-271.
- Alim, E. (2018). Ergenlerde mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi].
- Anık, M. (2016). Aykırı bir düşünür olarak J. Baudrillard ve gösteriş amaçlı tüketim. *Journal of International Social Research*, 9(47).
- Ante-Contreras, D. (2016). "Distracted Parenting: How Social Media Affects Parent-Child Attachment". *Electronic Theses, Projects, and Dissertations*. 292. <https://scholarworks.lib.csusb.edu/etd/292>. Erişim tarihi: 16.12.2022
- Armstrong, R.A. (2014). When to use the bonferroni correction. *Ophthalmic & Physiological Optics*, 34(5), 502-508.

- Arvas, İ. S. (2022). Gutenberg Galaksisinden Meta Evrenine: Üçüncü Kuşak İnternet, Web 3.0. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 13(48), 53-70. <https://doi.org/10.5824/ajite.2022.01.003.x>. Erişim tarihi: 10.11.2022.
- Aslan, S., & Durmuş, E. (2020). Okul öncesi dönemde güncel bir ebeveyn davranışı: Sharenting. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 4(1), 135-151. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202041185>. Erişim tarihi: 23.11.2022
- Atayeter, B. (2020). Ebeveynlerin bilişsel esneklik ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ile okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri arasındaki ilişki [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].
- Avcı, İ. & Yıldız, E. (2019). Fenomenlerin güvenilirlik, çekicilik ve uzmanlık özelliklerinin marka tutumu, satın alma niyeti ve elektronik kulaktan kulağa pazarlama üzerindeki etkileri: Instagram örneği. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(38), 85-107.
- Ayhan, H. & Öztürk, E. (2021). Dijital Dünyada Ebeveyn Olmanın Görünürde Normal Bir Yansıması Olarak Paylaşan Ebeveynlik (Sharenting). Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi, 18(2). <http://doi.org/10.5336/forensic.2021-82082>. Erişim tarihi: 11.11.2022
- Balat, G. , Sezer, T. & Tunçeli, H. (2015). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik ve öfke düzeylerinin incelenmesi . Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi , 0 (29). <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2787/37476>. Erişim tarihi: 15.12.2022
- Bandura, A. (1977). Self Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. Psychological Review, 84(2), 191-215
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. American psychologist, 37(2), 122.
- Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self- efficacy. Developmental Psychology, (25), 729-735.
- Bandura, A. (1994). *Self- Efficacy*. In V. S. Ramachaudran (Ed.), Encyclopedia of human behavior (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], Encyclopedia of mental health. San Diego: Academic Press, 1998).
- Bandura, A. (1997). Self- efficacy: The Exercise of Control. Freeman: New York.

- Bartholomew MK, Schoppe-Sullivan, SJ, Glassman M, Kamp Dush CM. Sullivan J.M. New parents' facebook use at the transition to parenthood. *Family Relations* 2012; 61(3): 455–69.
- Barutçu, A., & Hidir, N. (2016). Türkiye’de babalığın değişen rolleri. *Fe Dergi*, 8(2), 26-45. https://doi.org/10.1501/Fe0001_0000000163. Erişim tarihi: 17.11. 2022
- Başkurt, B. (2020). Mükemmeliyetçiliğin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile yetersizlik duygusu tarafından yordanması, [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Bayrakçı, Ç. (2021). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının affetme ve mükemmeliyetçilik ile ilişkisinin incelenmesi, [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi].
- Beck, A. T. (Ed.). (1979). *Cognitive therapy of depression*. Guilford press.
- Bieling, P., Israeli, A., Antony, M. (2004). Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of the perfectionism construct. *Personality and Individual Differences*. 36 (6), 1373-1385. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00235-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00235-6). Erişim tarihi: 01.11.2022
- Bilginer, A. (2020). Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile öz yeterlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Mardin ili örneği [Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi]
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Brosch, A. (2018). Sharenting—Why do parents violate their children’s privacy?. *The new educational review*, 54, 75-85.
- Brown, B., & Sikes, J. (2012). Minding your digital business: McKinsey Global Survey results. *McKinsey on Business Technology*, 27, 24-30.
- Buluş, M. & Öztürk Samur, A. (2017). Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumunu Yordamada Ebeveyn Benlik Saygısı, Temel İhtiyaçları ve Öz Yeterliğin Rolü . *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 41 (41) 105-119 <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/33892/375294>. Erişim tarihi: 15.12.2022.
- Burç, P. E. (2015). Popüler kültür ve annelik: Anneliğin farklı görünüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, Erişim adresi: <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/Pinar-Ezgi-Burc-14Eylul2015.pdf>. Erişim Tarihi: 08.12.2022.

- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology today*, 14(6), 34-52.
- Büyüksener, E. (2009). Türkiye'de sosyal ağların yeri ve sosyal medyaya bakış. XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, 12, 13.
- Campana, M., Van den Bossche, A., & Miller, B. (2020). # dadtribe: Performing Sharenting Labour to Commercialise Involved Fatherhood. *Journal of Macromarketing*, 40(4), 475-491.
- Canatan, K. (2020). Geleneksel Ve Modern Ailelerde Çocuk Yetiştirme Tutumları . İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 8 (16) , 151-165 <https://dergipark.org.tr/en/pub/izusbd/issue/54960/741413>. Erişim tarihi: 10.11.2022
- Cantekin, D., & Akduman, G. G. (2020). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 87-92.
- Carmo, C., Oliveira, D., Brás, M., & Faísca, L. (2021). The Influence of Parental Perfectionism and Parenting Styles on Child Perfectionism. *Children*, 8(9), 777. MDPI AG. <http://dx.doi.org/10.3390/children8090777>. Erişim Tarihi: 20.11.2022
- Cesur, C. (2017). Bir grup çalışan yetişkinde kaygı düzeyi, mükemmeliyetçilik ve öfke arasındaki ilişki, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Işık Üniversitesi].
- Cohen, E. (2020). The Psychoanalysis of perfectionism: Integrating Freud's psychodynamic theory into logic-based therapy. *International Journal of Philosophical Practice*. 6, (1) 15–27. <https://doi.org/10.5840/ijpp2020612>. Erişim tarihi: 20.10.2022
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Research methods in education* (5 ed.). London: th Routledge Falmer.
- Coleman, P.K. & Karraker K.(2000). Parenting self-efficay among mothers of school-age children: Conceptualization, measurement and correlates. *Family Relations*. 49(1): 13-25.
- Coleman, P.K. & Karraker, K. (1997). Self- efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *West Virginia University, Developmental Review*, (18), 47-85.

- Coleman, P.K. (1998). Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers' emotional, social and cognitive development. [Yayınlanmamış Doktora Tezi. The Eberly College of Arts and Sciences. West Virginia University].
- Constantinides, E. (2009, January). Social Media/Web 2.0 as marketing parameter: An introduction. In Proceedings of 8th international congress marketing trends (15-17).
- Cook, C. L. & Kearney, A.C. (2014). Parent perfectionism and psychopathology symptoms and child perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 70, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.06.020>. Erişim tarihi: 15.11.2022
- Cook, C. L., & Kearney, C. A. (2009). Parent and youth perfectionism and internalizing psychopathology. *Personality and Individual Differences*, 46(3), 325-330. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.10.029>. Erişim tarihi: 27.11.2022
- Cook, L. C. (2012). "The influence of parent factors on child perfectionism: A cross-sectional study" 15-51. <http://dx.doi.org/10.34917/4332532>. Erişim tarihi: 28.11.2022
- Cresswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.
- Curran, T., & Hill, A. P. (2019). Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016. *Psychological Bulletin*, 145(4), 410-429. <https://doi.org/10.1037/bul0000138>. Erişim tarihi: 30.10.2022
- Curran, T., Hill, A. P., Madigan, D. J., & Stornæs, A. V. (2020). A test of social learning and parent socialization perspectives on the development of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 160, 109925. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109925>. Erişim tarihi: 05.11.2022
- Çabuk Bayam, Ö. (2010). Anne-babaların öz-yeterlik inançları ile çocuklarının problem davranışlarına yönelik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi, [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Çarkıt, E., & Yalçın, S. B. (2018). Üniversite öğrencilerinin düşünce hataları ve duyguları ifade etmelerinin mükemmeliyetçilik tutumlarını yordaması. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 195-210. <https://doi.org/10.19126/suje.367429>. Erişim tarihi: 03.11.2022

- Çemrek, F., Baykuş, H., & Özaydın, Ö. (2014). Sosyal medya kullanım ve davranışlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında incelenmesi: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi örneği. *Alphanumeric Journal*, 2(2), 61-76.
- Çevik, P. (2019). Sosyal medyanın toplumsal yaşam üzerindeki etkileri: Dijital aktivist hareketler [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Çiçekler, C. Y., Büyükbayraktar, Ç. G., ER, R. K., & Pirpir, D. A. (2014). 1-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin özyeterlikleri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 109-124.
- Çimke, S., Gürkan, D. Y., & Polat, S. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: Sharenting. *Güncel Pediatri*, 16(2), 261-267.
- Çoban, İ., & Doğan, A. (2022). Sosyal Medya Ebeveynliği: Ebeveynlerin sosyal medya davranışları üzerine bir derleme. *Nesne*, 10(24), 264-277.
- Damkjaer, M. S. (2018). Sharenting = Good Parenting? Four Parental Approaches to Sharenting on Facebook. I G. Mascheroni, C. Ponte, & A. Jorge (red.), *Digital Parenting: The Challenges for Families in the Digital Age* (s. 209-218). Nordicom. Yearbook 2018 / The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/19_damkjaer.pdf. Erişim Tarihi: 01.11.2022
- De Montigny, F. & Lacharite, C. (2005). Nursing theory and concept development or analysis perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 49 (4), 387-396.
- Doksat, M. K., Doksat N., Zengin, H. (2018). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinde mükemmeliyetçilik ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. *Çukurova Medical Journal*, 43 (3), 581-588. <https://doi.org/10.17826/cumj.344733>. Erişim tarihi: 18.10.2022.
- Donithen, R., & Schoppe-Sullivan, S. (2022). Correlates and predictors of parenting self-efficacy in new fathers. *Journal of Family Psychology*, 36(3), 396–405. <https://doi.org/10.1037/fam0000910>. Erişim tarihi : 17.12.2022.
- Döş, B. & Özşahin, C. (Temmuz, 2019). Öğretmenlerin sosyal medya bağımlılığı, öğretmenlik öz-yeterlilikleri ve motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(71). Erişim Tarihi: 08.12.2022.

- Duggan, M., Lenhart, A., Lampe, C., & Ellison, N. B. (2015). Parents and social media. *Pew Research Center*, 16(1), 2.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyada teşhiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, (4)8, 195-208.
- Elek, S., Hudson, D. & Bouffard, C. (2003). Marital and parenting satisfaction and infant care self-efficacy during the transition to parenthood: The effect of infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26:1, 45-57, <https://doi.org/10.1080/01460860390183065>. Erişim tarihi : 12.12.2022.
- Ener, T. G., & Can, F. (2021). Yetişkinlerin Çocuklukta Algıladıkları Ebeveyn Kabul veya Reddinin Mükemmeliyetçilik, Benlik Algısı ve Bağlanma Stilleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(1), 58-73.
- Ergül, G., Yıldız, S. (2021). Sosyal medyada sosyal annelik: Instagram Anneliği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 611-627.
- Erişir, R. M., & Erişir, D. (2018). Yeni medya ve çocuk: Instagram özelinde “sharenting” “paylaşanabalık” örneği. *Yeni Medya*, (4), 50-64.
- Erkuş, A. (2013). Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci. Ankara: Seçkin
- Esen, B. K., Aktas, E., & Tuncer, I. (2013). An analysis of university students' internet use in relation to loneliness and social self-efficacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 1504-1508. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.780> Erişim tarihi: 26.12.2022
- Farrington, D. P. (2005). Childhood origins of antisocial behavior. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(3), 177–190. doi:[10.1002/cpp.448](https://doi.org/10.1002/cpp.448). Erişim tarihi: 15.11.2022
- Flick, U. (2014). Mapping the field. *The SAGE handbook of qualitative data analysis*, 1, 3-18.
- Freud, S. (1955). *Beyond the Pleasure Principle*. Çev. C.J.M. Hubback (London: The InternationalPsycho-AnalyticPress). https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/freud_beyond_the_pleasure_principle.pdf. Erişim Tarihi: 06.10.2022
- Frost, R.O., Lahart, C.M ve Rosenblate, R. (1991). *The Development of Perfectionism: A Study of Daughters and Their Parents*. *Cognitive Therapy and Research*. Vol.15 (6), 469-489.

- Frost, R.O., Marten, P., Lahart, C. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, **14**, 449–468. <https://doi.org/10.1007/BF01172967>. Erişim Tarihi: 15.09.2022.
- Glatz, T., & Buchanan, C. M. (2021). Trends in parental self-efficacy between 1999 and 2014. *Journal of Family Studies*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1906929>. Erişim tarihi: 09.12.2022.
- Gökaliiler, E., & Özer, A. (2019). Baba 2.0: Dijital dönüşüm ile değişen baba rolü üzerine bir araştırma. *Journal of Communication Theory & Research/Iletisim Kuram ve Arastirma Dergisi*, (48).
- Göncü, S. (2018). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde Y kuşağının Whatsapp kullanımı üzerine bir inceleme. *TRT Akademi*, 3(6), 590-612.
- Gönülateş, S., & İmamoğlu, O. (2019). Tenisçilerde cinsiyet ve eğitim durumuna göre mükemmeliyetçilik. *Onur kurulu*, 1024.
- Gözübüyük, F. (2015). Annelerin ebeveynlik özyeterlik algıları, sözel etkileşim uygulamaları ve 1-3 yaş aralığında çocukların gelişimi, [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi].
- Greblo, Z., & Bratko, D. (2014). Parents' perfectionism and its relation to child rearing behaviors. *Scandinavian journal of psychology*, 55(2), 180–185. <https://doi.org/10.1111/sjop.12116>. Erişim tarihi: 20.11.2022.
- Güngör, H. & Buluş, M. (2016). Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini öngörmedeki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 147-159 . <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/33882/375180>. ErişimTarihi:25.10.2022
- Gürçayır Teke, S. (2014). Dönüşen anneliğe yönelik netnografik bir analiz: Blogger anneler. *Milli Folklor*, 26(103).
- Ha, L., & James, E. L. (1998). Interactivity reexamined: A baseline analysis of early business web sites. *Journal of broadcasting & electronic media*, 42(4), 457-474. <https://doi.org/10.1080/08838159809364462>. Erişim Tarihi: 19.11. 2022
- Haktanır, G., Baran, G., & Alisinanoğlu, F. (1998). Çalışan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 22(109).
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, (15), 27-33.

- Hart, B. A., Gilner, F. H., Handal, P. J., & Gfeller, J. D. (1998). The relationship between perfectionism and self-efficacy. *Personality and individual differences*, 24(1), 109-113.
- Hassall, R., Rose J., ve McDonald, J. (2005). Parenting stress in mothers of children with an intellectual disability: the effects of parental cognitions in relation to child characteristics and family support. *Journal of Intellectual Disability Research*. 49 (6), 405-418.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1990). Perfectionism and depression: A multidimensional analysis. *Journal of social behavior and personality*, 5(5), 423.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of personality and social psychology*, 60(3), 456.
- Holden, G. W., & Buck, M. J. (2002). Parental attitudes toward childrearing. . In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Being and becoming a parent* (pp. 537–562). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Hollander, H. (1965). Perfectionism. *Comprehensive Psychiatry* (6), 2, 94-103. [https://doi.org/10.1016/S0010-440X\(65\)80016-5](https://doi.org/10.1016/S0010-440X(65)80016-5). Erişim tarihi 25.09.2022
- Holloway, S. D., Suzuki, S., Yamamoto, Y., & Behrens, K. Y. (2005). Parenting self-efficacy among Japanese mothers. *Journal of comparative family studies*, 36(1), 61-76. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5202>. Erişim tarihi: 07.12.2022
<http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web20.htm>.
- İşçi, A. (2021). Okul öncesi çocuklarda anne özyeterliliği ve annenin çocuğa ilişkin anksiyete algısının annesinin çalışma durumuna göre incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi].
- İşözen, H. & Özkan, Z. H. (2021). Sosyal Medya Kullanımının Annelik Tutum ve Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi . *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* , 7 (1) , 33-56 . <https://dergipark.org.tr/en/pub/aitdergi/issue/62850/793200>. Erişim tarihi: 17.12.2022.
- Jones, T. L., ve Prinz,R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341–363. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.12.004>. Erişim Tarihi : 01.10.2022

- Kaçmaz, N. & Yıldız Demirtaş, V. (2020). Özel yetenekli çocuklarda öz-düzenlemeli öğrenme, öz-yeterlik ve mükemmeliyetçilik. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 389-404. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.664763>. Erişim tarihi: 05.12.2022
- Kahraman, S., Kaya, M. E., & Erez, İ. (2021). Yetişkinlerde Mükemmeliyetçilik ve Cinsel Mitler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3(3), 175-182.
- Kaplan, M. Z. (2018). Anelik sosyalizasyonu ve sosyal medya: Instagram örneği [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]
- Kara, T. (2013). Sosyal medya endüstrisi. *İstanbul: Beta Yayıncılık*, 11.
- Karaca Koç, G. (2019). Çevrimiçi annelerin stres düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi].
- Karasar, N. (2016). Bilimsel İrade Algı Çerçevesinde Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel.
- Kaya, I. & Mutlu-Bayraktar, D. (2021). Digital parenting research in Turkey: A content analysis study. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(2), 1046- 1082. <https://doi.org/10.17679/inuefd.928805>. Erişim tarihi : 16.12.2022.
- Kaya, T. (2021). Kekeleyen ve kekelemeyen okul çağı çocuk ebeveynlerinin çok boyutlu mükemmeliyetçilik düzeylerinin karşılaştırılması. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi].
- Kıvanç, R. (2020). 24-36 aylık çocuğu olan annelerin özyeterlik algıları ve çocuk yetiştirme tutumları ile çocuğun motor gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Kocadağ, N. H. (2019). Adolesan sporcuların tükenmişliğinin belirlenmesinde algılanan ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve güdüsel ikliminin rolü [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Koçak, G. (2013). Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarının ve motivasyonlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında incelenmesi: Eskişehir'de bir uygulama [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]
- Kothari, C. R. (2004). *Research methodology: Methods and techniques*. New Age International.

- Köksal, Y. ve Özdemir, Ş. (2013). Bir İletişim Aracı Olarak Sosyal Medyanın Tutundurma Karması İçerisindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18 (1), 323-337.
- Kuzu, B. (2019). Ebeveynlerin özyeterlilik algılarıyla duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]
- Leahy-Warren, P., & McCarthy, G. (2011). Maternal parental self-efficacy in the postpartum period. *Midwifery*, 27(6), 802-810.
- Lerman, K. (2007). Social browsing & information filtering in social media. <https://doi.org/10.48550/arXiv.0710.5697>. Erişim Tarihi 08.12.2022.
- Livazović, G., & Kuzmanović, K. (2022). Predicting adolescent perfectionism: The role of socio-demographic traits, personal relationships, and media. *World journal of clinicalcases*, 10(1), 189–204. <https://doi.org/10.12998/wjcc.v10.i1.189>. Erişim tarihi: 21.12.2022.
- Luebering, A. (1995). The relationship between perceived parental self-efficacy and childrearing beliefs among first-time mothers of infants.
- Malkoç, G. ve Güren, A. S. (2018). Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 225-239.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Missildine, W. H. (1963). Perfectionism—If you must strive to “do better.”. *Your inner child of the past*, 75, 90. New York: Simon & Schuster.
- Morva, O., & Derya, G. Ü. L. (2021). Babalık da yaparım kariyer de!: Blogger babalar ve erkekliğin kurucu rollerinden babalık üzerine. *Moment Dergi*, 8(1), 227-245.
- Murdock, K. (2013). An examination of parental self-efficacy among mothers and fathers. [Psychology of Men & Masculinity](https://doi.org/10.1037/a0027009), 14(3), 314-323 DOI:10.1037/a0027009. Erişim tarihi: 22.11.2022.

- Neale, B. M., Tozzi, F., Aggen, S. H., Anderson, C. B., Mazzeo, S. E., Neale, M. C. ve Bulik, C. M. (2004). The structure of perfectionism: A twin study. *Behavior Genetics*, 34(5), 483-494.
- Neuman, D. (2014). Qualitative research in educational communications and technology: A brief introduction to principles and procedures. *Journal of Computing in Higher Education*, 26(1), 69-86.
- OReilly T., (2005), What is Web 2.0? (Erişim tarihi 23.11.2022).
- Oskay, Ü. (1997), İletişim ABC'si, Der Yayınları, İstanbul.
- Ouvrein, G. (2022). Mommy influencers: Helpful or harmful? The relationship between exposure to mommy influencers and perceived parental self-efficacy among mothers and primigravida. *New Media & Society*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14614448221086296>. Erişim Tarihi: 30.11.2022
- Ögel-Balaban, H. (2021). Bir ebeveynlik kaynağı olarak facebook ebeveyn grupları: anneler üzerine bir araştırma. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 9(19), 114-126.
- Özbay, Y., & Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003). Çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 9(11).
- Özbiler, Ş. (2017). Annelerin çocuklarına ilişkin akılcı olmayan inançlarının incelenmesi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling*, 6(2),27–39. <https://tijseg.org/index.php/tijseg/article/view/57>. Erişim tarihi: 21.12.2022.
- Özdemir, G. (2019). Annelerin 3-6 yaş çocuklarına sağladıkları ev ortamının uyarıcılığı ile Ebeveyn öz yeterlik düzeyi arasındaki ilişki [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]
- Özen, R. R. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının kendini yönetme davranışları ve ebeveynlerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].
- Parsa, A. F. ve Akmeşe, Z. (2019). Sosyal medya ve çocuk istismarı: Instagram anneleri örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, (5) 163-191.
- Phares, V., Lopez, E., Fields, S., Kamboukos, D., & Duhig, A. M. (2005). Are fathers involved in pediatric psychology research and treatment?. *Journal of Pediatric Psychology*, 30(8), 631-643. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsi050>.

- Ramchandani, P., Stein, A., Evans, J., O'Connor, T. G., & ALSPAC Study Team. (2005). Paternal depression in the postnatal period and child development: a prospective population study. *The Lancet*, 365(9478), 2201-2205. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(05\)66778-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(05)66778-5). Erişim tarihi: 11.12.2022
- Rapee, R. M. (1997). Potential role of childrearing practices in the development of anxiety and depression. *Clinical psychology review*, 17(1), 47-67.
- Rice, K. G., Ashby, J. S., & Preusser, K. J. (1996). Perfectionism, relationships with parents, and self-esteem. *Individual psychology*, 52(3), 246.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and gratifications theory in the 21st century. *Mass communication & society*, 3(1), 3-37.
- Sapmaz, F. (2006). Üniversite öğrencilerinin uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik özelliklerinin psikolojik belirti düzeyleri açısından incelenmesi, [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Sarıkaya, M. (2018). Müzik öğretmeni adaylarının mükemmeliyetçilik ve öz-yeterlik inançlarına göre müzik performans kaygılarının yordanması [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]
- Sarıtaş, A. (2018). Sosyal medya reklamlarında fenomen kullanımı ve reklam izleme tercihi. *The Journal of International Scientific Researches*, 3(4): 62-74.
- Scannell, C. (2020). Parenting Self- Efficacy and Parenting Through Adversity. <http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.91735>. Erişim Tarihi: 24.09.2022
- Schofield, T.J. Ve Conger, R.D. (2014). Positive Parenting, Beliefs about parental efficacy and active coping: Three sources of intergenerational resilience. *Journal of Family Psychology*. 28(6): 973-978
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. (Düzenlenmiş Yeni Basım). İstanbul: Gönül Yayıncılık.230-231
- Severin, W. J., Tankard, J. W., Bir, A. A., & Sever, N. S. (1994). İletişim kuramları: Kökenleri, yöntemleri ve kitle iletişim araçlarında kullanımları. Anadolu Üniversitesi.
- Sevigny, P. R., & Loutzenhiser, L. (2010). Predictors of parenting self-efficacy in mothers and fathers of toddlers. *Child: care, health and development*, 36(2), 179-189.
- Shafran, R., Egan, S., & Wade, T. (2018). Mükemmeliyetçilik. Kuraldışı Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Ltd Şti.

- Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J., & Ashby, J. S. (2001). The revised almost perfect scale. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 34(3), 130-145. <https://doi.org/10.1080/07481756.2002.12069030>. Erişim tarihi: 15.11.2022
- Smith, M. M., Hewitt, P. L., Sherry, S. B., Flett, G. L., & Ray, C. (2022). Parenting behaviors and trait perfectionism: A meta-analytic test of the social expectations and social learning models. *Journal of Research in Personality*, 96, 104180.
- Smith, M. M., Saklofske, D. H., Stoeber, J., & Sherry, S. B. (2016). The big three perfectionism scale: A new measure of perfectionism. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34(7), 670-687. <https://doi.org/10.1177/0734282916651539>. Erişim tarihi: 25.11.2022
- Stoeber, J. ve Childs, J. H. (2011) Perfectionism. In: Levesque, Roger J. R., ed. *Encyclopedia of adolescence*. Springer, New York, pp. 2053-2059. doi:[10.1007/978-1-4419-1695-2_279](https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1695-2_279) (KAR id:25292) Erişim Tarihi: 09.11.2022
- Sühendan, E. R., Özgül, T., Yılmaztürk, N. H., & Figen, Ç. O. K. (2022). Anababaların Çocuklarıyla İlgili Sosyal Medya Paylaşımları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 1-24.
- Şahingiray, E. (2020). Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin çocuktaki kaygı düzeyine etkisi: Çocuktaki mantık dışı inançların aracı rolü.[Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Işık Üniversitesi]
- Şanlı, D., Öztürk, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmelerin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32.
- Taşdemir, M. Ö. (2003). Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz yeterlik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi].
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal-bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- Taydaş, O., & İldız, S. (2022). Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve yalnızlık algılarının sosyal medyadaki yansıması: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi örneği. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 8(1), 1-20.

- Tekin, İ. Ç. & Erdoğan, P. & Şanlı, Y. (2021). Sosyal medya tutumunu öz-yeterlilik etkiler mi? Bir alan araştırması. *Turkish Studies - Economy*, 16(1), 537-551. <https://dx.doi.org/10.47644/TurkishStudies.49132>. Erişim Tarihi: 08.12.2022
- Teti, D. M. ve Gelfand, D.M. (1991). Behavioral Competence among mothers of infants in the first year: the meditational role of maternal self-efficacy. *Child Development* (62), 918-929.
- Teti, D. M., O'Connell, M. A., & Reiner, C. D. (1996). Parenting sensitivity, parental depression and child health: The mediational role of parental self-efficacy. *Early Development and Parenting: An International Journal of Research and Practice*, 5(4), 237-250.
- Topaloğlu, Ç. Z. (2012). 4-5 Yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]
- Trahan, M. H. (2017). Paternal Self-Efficacy and Father Involvement: A Bi-Directional Relationship. *Psychology of Men & Masculinity*. <http://dx.doi.org/10.1037/men0000130>. Erişim tarihi: 16.12.2022.
- Trub, L., Powell, J., Biscardi, K., & Rosenthal, L. (2018). The “good enough” parent: Perfectionism and relationship satisfaction among parents and nonparents. *Journal of Family Issues*, 39(10), 2862-2882. <https://doi.org/10.1177/0192513X18763226>. Erişim Tarihi 03.12.2022
- Tuncer, B., & Voltan-Acar, N. (2006). Kaygı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi*, 14(2), 1-15.
- Türk, T., & Kazan, H. (2020). Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özellikleri ile sosyal medya kullanım tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi; İstanbul ili Şişli ilçesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 8,(101), s.503- 535.
- Türkçapar, M. H., & Sargın, A. E. (2012). Bilişsel davranışçı psikoterapiler: Tarihçe ve gelişim. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 7-14.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022, Ağustos). Haber Bülteni, 4558 [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-455877](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-455877). Erişim Tarihi: 26.09.2022
- Ulu Kalın, Ö. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarında mükemmeliyetçilik. *Studies in Educational Research and Development*, 4(1), 1-25.

- Ünlü, M. O. (2020). Geç ergenlik döneminde mükemmeliyetçilik ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi].
- Waldfogel, J., ve Washbrook, E. (2011). Early years policy. *Child Development Research*, 1-12. doi:[10.1155/2011/343016](https://doi.org/10.1155/2011/343016). Erişim Tarihi: 26.09.2022.
- Wang, K. T., Permyakova, T. M., & Sheveleva, M. S. (2016). Assessing perfectionism in Russia: Classifying perfectionists with the short almost perfect scale. *Personality and Individual Differences*, 92, 174-179. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.12.044>. Erişim tarihi: 25.11.2022.
- Williams, F., Rice, R. E., & Rogers, E. M. (1988). *Research methods and the new media*. Simon and Schuster.
- Wittkowski, A., Dowling, H., & Smith, D. M. (2016). Does engaging in a group-based intervention increase parental self-efficacy in parents of preschool children? A systematic review of the current literature. *Journal of child and family studies*, 25(11), 3173-3191.
- Yalçın, V. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki, [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi].
- Yazıcı, Z. N. (2021). E-Dünya'da Yeni Bir Rol: Dijital Annelik. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi . Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 115-132.
- Yenidünya, Z. (2020). “Anne-baba çocuk katılımlı 0-3 yaş eğitimin çocukların iyi oluşu ile ebeveynlerin kaygı seviyeleri ve özyeterlik becerileri üzerine etkisi, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üsküdar Üniversitesi].
- Yeşil, R., Şahan, E. ve Aslander, M. (2018). Ebeveynin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1828-1849.
- Yıldırım, N. Y. N. (2014). Üniversite öğrencilerinde erteleme davranışının mükemmeliyetçilik ve denetim odağı ile ilişkisinin incelenmesi [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]
- Yıldız, T. G., Şahin, F., Haktanır, G. Ve Holloway, S. (2020). Turkish Adaptation of the Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale Revised (BPSE-R). *Journal of Education and Future Year: 2021*, issue: 19,13-23.

Yılmaz, A. (1999). Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar [Parenting Styles: Theoretical Considerations and Empirical Studies]. Türk Psikoloji Yazıları, 1(3), 99–118.

Yılmaz, G. (2018). Annelerin öz yeterlik algısı ile çocukların algıladıkları anne tutumu ile arasındaki ilişkiler [Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi].

Elektronik Kaynak

<https://recrodigital.com/we-are-social-2022-turkiye-sosyal-medya-kullanimi-verileri/>

Erişim tarihi: 10.10.2022.

EKLER

EK A: Tez Etik Kurul Onayı

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU BAŞVURU FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	BEYZA SARIDOĞAN
ÖĞRENCİ NO	2020011022
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ DÖNEMİ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2022 / 2023 GÜZ DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	EBEVEYNLERİN MÜKEMMELİYETÇİLİK DÜZEYLERİ VE SOSYAL MEDYA KULLANIMLARININ ÇOCUK YETİŞTİRMEYE DAİR ÖZYETERLİK İNANÇLARINI YORDAYICILIĞININ İNCELENMESİ
TEZİN AMACI	Anne- babaların çocuk yetiştirme sürecinde sahip oldukları özyeterlik inançlarını hangi değişkenlerin yordadığını incelemektir.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Kişilerin sahip olduğu özyeterlik inancını yordayan farklı değişkenler bulunmaktadır. Bu araştırmada, bir kişilik özelliği olarak kabul edilen mükemmeliyetçilik düzeyinin ve ebeveynlerin sosyal medya kullanım sıklığının, anne- babaların çocuk yetiştirme sürecinde sahip oldukları özyeterlik inançlarını yordayıcılığı incelenecektir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	Araştırma süreci Türkiye'de ikamet eden ve 0-6 yaş grubunda çocuğu bulunan ebeveynlerle gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülecektir.
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	1) TEZ ONAM FORMU 2) DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 3) FROST ÇOK BOYUTLU MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ 4) BERKELEY EBEVEYN ÖZYETERLİK ÖLÇEĞİ
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) 2 (İki) Sayfa Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği. 2) 2 (İki) Sayfa Berkeley Ebeveyn Özyeterlik Ölçeği 3) 1 (Bir) Sayfa Demografik Bilgi Formu 4) 1 (Bir) Sayfa Tez Onam Formu
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: BEYZA SARIDOĞAN	ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır. TARİH: 01.11.2020
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU	
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.	
2. Anılan konu faaliyet alanı içerisine girmektedir.	

1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı: BİNNAZ KIRAN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: ŞÜKRÜ UĞUZ	Adı - Soyadı: MURAT KOÇ			
Unvanı: PROF.DR.	Unvanı:	Unvanı: PROF.DR.	Unvanı: Prof. Dr.			
Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	İmzası: / / 20....	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20.....	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. / / 20...			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel XRTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tefrik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FISUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.	Enstitü müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır.
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
	☒					
Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B: Bilgilendirilmiş Onam Formu

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Ebeveynlerin Mükemmeliyetçilik ve Sosyal Medya Kullanımlarının Çocuk Yetiştirmeye Dair Özyeterlik İnançlarını Yordayıcılığının İncelenmesi” başlıklı araştırma “BEYZA SARIDOĞAN” tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: anne- babaların çocuk yetiştirme sürecinde sahip oldukları özyeterlik inançları ile mükemmeliyetçilik, sosyal medya kullanımı ve bazı demografik değişkenlerin ilişkisini incelemektir.

Araştırmanın Nedeni: Kişilerin sahip olduğu özyeterlik inancı ile farklı değişkenlerin ilişkisi bulunmaktadır. Bu araştırmada, bir kişilik özelliği olarak kabul edilen mükemmeliyetçilik düzeyinin ve ebeveynlerin sosyal medya kullanım sıklığının, anne- babaların çocuk yetiştirme sürecinde sahip oldukları özyeterlik inançları ile ilişkisi incelenecektir.

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Türkiye genlinde ikamet eden ebeveynler.

Çalışmaya Katılım Onayı:

Araştırmanın amacını, nedenini, yürütüleceği yer ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Araştırma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu araştırmaya ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile ^{***})

Adı-Soyadı:

İmzası ^{***}:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

e-posta:

İmzası:

EK C: Demografik Bilgi Formu

SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU				
Adı Soyadı				
E-mail adresi				
Yaş				
Medeni durum	bekar ()	evli ()		
	boşanmış/ayrılmış ()	dul ()		
Çocuk sayısı(rakamla belirtiniz)			
Çocuğun / Çocukların Yaşları	1.	2.	3.	4.
Eğitim durumu	İlköğretim ()		Üniversite ()	
	Lise ()		Yüksek lisans / Doktora ()	
Gelir durumu	5000 ve altı ()		5000-10000 ()	10000-15000 ()
	15000-20000 ()		20000 ve üstü ()	
Hangi sosyal medya mecralarını kullanıyorsunuz?				
Whatsapp ()	Twitter ()		Youtube ()	
Instagram ()	Facebook ()		Snapchat ()	
Sosyal Medyada Günde ortalama Ne kadar Vakit Geçiriyorsunuz?				
	0-1 saat ()		2- 4 saat ()	
	1-2 saat ()		4 saat ve üstü ()	
Sosyal Medyayı en sık hangi amaçla kullanırsınız?				
Sosyal Ağlar ()	Fotoğraf ve Video Paylaşımı ()		Bloglar ()	
<p>Sosyal medyayı çocuklarınızla kurduğunuz ilişkide ve ebeveynlik rollerinizde etkileyici bir faktör olarak görür müsünüz? 1- 5 arasında puanlandırınız.</p> <p>1 . Kesinlikle Katılmıyorum - 2. Katılmıyorum - 3. Kararsızım – 4. Katılıyorum - 5. Kesinlikle Katılıyorum</p>				
1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()

EK D: Berkeley Ebeveyn Özyeterlik Ölçeği

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (Berkeley Parenting Self Efficacy Scale Revised Version BPSE-R) Ebeveynliğe Özgü Strateji Alt Boyutu

Lütfen Çocuğunuzla Aşağıdaki Stratejileri Kullanırken Kendinize Ne derecede Güvendiğinizi Belirtiniz.						
	hiç güvenmiyorum	biraz güveniyorum	oldukça güveniyorum	güveniyorum	çok güveniyorum	tamamen güveniyorum
1.Çocuğumu dinleme						
2.Çocuğumun duygularını anlama						
3.Çocuğumun önnde duygularımı kontrol etme						
4.Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma						
5.Çocuğuma onun anlayacağı şekilde açıklamalarda bulunma						
6.Çocuğum doğru davrandığında onu övme						
7.Çocuğum yanlış davrandığında uyguladığım disiplin yönteminde tutarlı olma						

EK E: Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Yönerge: Aşağıda kişilik özellik ve davranışlarına ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatle okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. Sizi en iyi yansıttığınızı düşündüğünüz rakamı yuvarlak içine alınız.

- 1... Kesinlikle Katılmıyorum
 2... Katılmıyorum
 3... Kararsızım
 4... Katılıyorum
 5... Kesinlikle Katılıyorum

1. Ebeveynlerim benim için çok yüksek standartlar belirler.	1	2	3	4	5
2. Düzen (plan) benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
3. Çocukken, bir şeyi mükemmel olarak gerçekleştirmediğimde cezalandırıldım.	1	2	3	4	5
4. Kendim için en yüksek standartları belirlemezsem, muhtemelen ikinci sınıf bir insan olurum..	1	2	3	4	5
5. Ebeveynlerim hatalarımı asla anlamaya çalışmadılar.	1	2	3	4	5
6. Yaptığım her şeyde tam anlamıyla yeterli olmak benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
7. Düzenli (temiz) bir insanım.	1	2	3	4	5
8. Düzenli (temiz) bir insan olmaya gayret ederim.	1	2	3	4	5
9. Okulda (işte) başarısız olursam, kişi olarak da başarısızımdır.	1	2	3	4	5
10. Hata yaparsam sinirlenirim.	1	2	3	4	5
11. Ebeveynlerim her şeyde en iyi olmamı istemişlerdir.	1	2	3	4	5
12. Kendime çoğu insandan daha yüksek standartlar koyarım.	1	2	3	4	5
13. Eğer biri okulda (işte) bir işi benden daha iyi yaparsa, kendimi bütün işlerde başarısız hissederim.	1	2	3	4	5
14. Kısmen başarısız olmam bütünüyle başarısız olmak kadar kötüdür.	1	2	3	4	5
15. Ailemde sadece mükemmel performans yeterince iyidir.	1	2	3	4	5
16. Bir amaca ulaşmada çabalarımı odaklaştırmada çok iyiyimdir.	1	2	3	4	5
17. Bir şeyi çok dikkatli bir şekilde yapmış olsam bile, çoğu zaman yeterince doğru olmadığı hissine kapılırım.	1	2	3	4	5
18. Yaptığım şeylerde en iyiden daha azını gerçekleştirdiğimde öfkelenirim.	1	2	3	4	5
19. Çok yüksek hedeflerim vardır.	1	2	3	4	5
20. Ebeveynlerim benden mükemmellik beklemektedirler.	1	2	3	4	5
21. Eğer hata yaparsam, muhtemelen insanlar beni daha az düşüneceklerdir.	1	2	3	4	5
22. Asla ebeveynlerimin beklentilerini karşıladığımı hissetmedim.	1	2	3	4	5
23. Diğer insanlar kadar iyi olamamam eksik biri olduğum anlamına gelir.	1	2	3	4	5

EK F: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilimsel araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı Alınması Hk

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200006490
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulunun Kararı Alınması Hk.

07.09.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Beyza Sarıdoğan** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

EK G: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni

T.C.
ÇAğ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200006677
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

14.09.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 05.09.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200006424 sayılı yazınız.
b) 07.09.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200006490 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Beyza Sarıdoğan** ve **Melek Güçlü** isimli öğrencilerimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör